

Besluit 47/24

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 18 oktober 2024

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 28 juni 2024

Datum

18 oktober 2024

Documentnummer

6001570

Provinciale Staten van Noord-Brabant;

Gelezen het voorstel van de griffier van 8 oktober 2024, nr. 47/24 A;

Gelet op artikel 46, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

Besluiten:

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 28 juni 2024.

's-Hertogenbosch, 18 oktober 2024

Provinciale Staten voornoemd,

de voorzitter

de griffier

mr. I.R. Adema

N. van der Ven (plv.)

Vastgesteld

PS 47/24 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 28 juni 2024

Inhoudsopgave	
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	4
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	7
Insprekers	7
Actualiteit	7
Bespreekstukken	42
17/24 Jaarstukken 2023	42
07/24 Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant en Eerste wijziging Algemene bijdrageverordening Noord-Brabant	59
Beperkte bespreekstukken	74
74/23 Gedragscode integriteit voorzitter en leden van Gedeputeerde Staten Noord-Brabant 2024	74
11/24 Actualiseren beleidslijn bijdrage hulpacties	82
10/24 Ontwerpbegrotingen 2025 Omgevingsdiensten Zuidoost-Brabant (ODZOB), Brabant Noord (ODBN) en Midden- en West-Brabant (OMWB)	84
Stemming	87
Hamerstukken	94
Sluiting	94

Index gesproken personen

Bijl, F.S., 39
Boelema, S.M., 78, 79, 80, 81, 82
Brouwers, J.F.X.M., 27, 28, 34, 40, 50, 51, 54, 58, 74, 78, 82, 86
Buiks, R.P.A.F., 39, 47, 55
Deckers, E.H., 11, 22, 23, 24, 33
Dirken, A.M.W., 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 37
Frenken, J.P., 82, 84
Gremmen, R.J., 10, 11, 17, 18, 19, 20, 33
Griffier, 7
Gruijthuisen, M.P.J.M. van, 52, 54, 55, 56, 58, 59, 83
Hamerslag, N.I., 27, 37, 41, 48, 67, 68, 82
Havermans, M.C.J., 12, 13, 14, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 26, 29, 31, 35, 36, 42, 52, 88
Hazendonk, L.S. van, 39
Heer, C. de, 65, 73, 82
Heijmans, N.G.L., 24, 34, 35, 45
Hordijk, K.J.M., 45
Hulten, S.M. van, 61, 73
Kammen, P. van der, 45, 55, 56, 58, 62, 65, 72, 73, 89
Koevoets, H.J.P.E., 25, 26, 47, 54
Kuiper, A.M.H., 34
Langenberg, K.M.M. van de, 46
Langman, T., 39
Lauwen, W.P.J.C., 39
Lepolder, P.W.A., 43, 44, 70
Linden, J.J. van der, 20, 21, 22, 23, 33, 91
Minkels, J.D., 27, 40, 49, 68, 86, 90
Nuijten, K., 39, 44, 48, 50, 51
Nuland, J.S. van, 38
Oudenhoven, M.P.M., 86, 87
Philippart, M.J.A., 44, 59, 71, 73
Putman, N.H.M., 85
Raak, O.E.A. van, 39, 61, 62, 74, 82, 84, 86, 87, 89
Rutjens, W.H.A., 26, 29, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 90, 91, 94
Schellekens, E.F.M., 25, 34, 64, 65, 73, 75
Schipper, A., 15, 20, 28, 34, 35, 40, 51, 56, 68, 86, 88
Sheikkariem, S.S.R., 66, 93
Smeulders, S.J.H.A., 40, 41, 69, 70, 71, 72, 74
Tolsma, S.A.H., 59, 72, 73
Van Hattem, A.W.J.A. van, 19, 22, 23, 24, 30, 33, 36, 37, 80, 81, 82, 83, 85, 91
Ven, A.J.M. van de, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 25, 31, 32
Voorzitter, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94
Vossen, I.E.F.M., 27, 40, 49, 68

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Berkvens, M.P.M.J. (Marcel)	BBB	Mariahout
Bijl, F.S.D. (Fiona)	PvdA	Reusel
Broek, D.C.H. van den (Daan)	GroenLinks	Eersel
Brouwers, J.F.X.M. (Jan Frans)	50PLUS	Son en Breugel
Buiks, R.P.A.F. (Ronnie)	CDA	Etten-Leur
Damen, C.A.M. (Lia)	BBB	Fijnaart
Deckers, E.H. (Ward)	PvdA	Vught
Dommelen, J.C.F.M. van (Johan)	BBB	Reusel
Frenken, J.P. (John)	BBB	Son en Breugel
Gremmen, R.J. (Roel)	VVD	Oss
Hamerslag, N.I. (Nikky)	Partij voor de Dieren	Tilburg
Hattem, A.W.J.A. van (Alexander)	PVV	Vinkel
Havermans, M.C.J. (Marco)	BBB	Lage Zwaluwe
Hazendonk, L.S. van (Laura)	GroenLinks	Eindhoven
Heer, C. de (Cees)	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L. (Nico)	SP	's-Hertogenbosch
Hordijk, K.J.M. (Kevin)	PvdA	Tilburg
Hulten, S.M. van (Saskia)	PvdA	Eindhoven
Jansen, J.F. (Joachim)	VVD	Moerdijk
Kammen, P. van der (Patricia)	PVV	Riel
Koevoets, H.J.P.E. (Hubert)	Lokaal Brabant	Etten-Leur
Koopman, F.W.M. (Irma)	SP	Geldrop
Kuiper, A.M.H. (Angela)	Lokaal Brabant	Roosendaal
Langenberg, K.M.M. van de (Kasper)	D66	Boxtel
Langman, T. (Tjerk)	PVV	Eindhoven
Lauwen, W.P.J.C. (Wilfred)	Lokaal Brabant	Rucphen
Leeger, E.M. (Ezra)	CDA	Nistelrode
Lepolder, P.W.A. (Petra)	VVD	Dongen
Linden, J.J. van der (Jade)	GroenLinks	Oss
Ludwig, T.W. (Tom)	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Meuwissen, C.C.R.M. (Carola)	VVD	Maarheeze
Meylink, T.N.A. (Tom)	VVD	Eindhoven
Miltenburg, M. van (Matthijs)	D66	's-Hertogenbosch
Minkels, J.D. (Jozef)	Forum Voor Democratie	Schijndel
Nostrum, J.H.F.A.M. van (Jeroen)	BBB	Oirschot
Nuijten, K. (Kevin)	JA21	Oosteind
Nuland, J.S. van (Jelle)	VVD	Oisterwijk
Philippart, M.J.A. (Michiel)	GroenLinks	Eindhoven
Pluijm, R.A.P.A. van der (Rik)	VVD	Rijswijk
Putman, N.H.M. (Ellen)	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Raak, O.E.A. van (Oscar)	SP	Breda
Rijvers, A.J.M. (Aloijs)	BBB	Baarle-Nassau

Roelofs, M.A. (Maartje)	VVD	Cuijk
Rutjens, W.H.A. (Willem)	JA21	's-Hertogenbosch
Schellekens, E.F.M. (Dianne)	D66	Vught
Schipper, A. (Anne)	ChristenUnie-SGP	Best
Sheikkariem, S.S.R. (Shah)	Lokaal Brabant	Babyloniënbroek
Sluiters, B. (Boy)	PVV	Steenbergen
Spapens, M. (Maurice)	SP	Breda
Stoot, F. (Floris)	D66	Zevenbergschenhoek
Tolsma, S.A.H. (Sinne)	BBB	Wernhout
Ven, A.J.M. van de (Tanja)	CDA	Beek en Donk
Vossen, I.E.F.M. (Inge)	Volt	Rosmalen
Wildenberg, C.H.A. van den (Corinne)	BBB	's-Hertogenbosch
Zwart, P.S. (Suzanne)	VVD	Molenschot

**Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant
Vrijdag 28 juni 2024**

Agenda

- I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda**
- II. Insprekers**
- III. Actualiteiten**
- IV. Bespreekstukken**
 - 17/24 Jaarstukken 2023**
 - 07/24 Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant en Eerste wijziging Algemene bijdrageverordening Noord-Brabant**
- V. Beperkte bespreekstukken**
 - 41/24 Benoeming leden en plaatsvervangend lid adviescommissie Zuidelijke Rekenkamer (inclusief stemming)**
 - 74/23 Gedragscode integriteit voorzitter en leden van Gedeputeerde Staten Noord-Brabant 2024**
 - 11/24 Actualiseren beleidslijn bijdrage hulpacties**
 - 10/24 Ontwerpbegrotingen 2025 Omgevingsdiensten Zuidoost-Brabant (ODZOB), Brabant Noord (ODBN) en Midden- en West-Brabant (OMWB)**
- VI. Hamerstukken**
 - 34/24 Zienswijze concept begroting 2025 Havenschap Moerdijk**
 - 29/24 Derde wijziging Verordening rechtspositie politieke ambtsdragers Noord-Brabant**
 - 30/24 Toestemming vaststelling gemeenschappelijke regelingen ODZOB, ODBN en OMWB 2024**
 - 35/24 Zienswijze op Ontwerpbegroting 2025 van Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies**
 - 42/24 Benoeming lid en plaatsvervangend lid Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant**
 - 43/24 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 28 juni 2024 (periode 28 maart 2024 tot en met 22 mei 2024)**
- VII. Stemming**
- VIII. Sluiting**

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant Vrijdag 28 juni 2024

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning, voorzitter.
mr. K.A.E. ten Cate, griffier.

Volgens de presentielijst zijn 51 leden aanwezig, te weten:

Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Afwezig: *Berkvens, Van Dommelen, Van Miltenburg, Stoot.*

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 9.30 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren, wilt u plaatsnemen? Ik open de vergadering. Voorafgaand aan deze vergadering heeft u kunnen luisteren naar een toespraak van onze gastspreker Jerry Bergraaf. Deze toespraak werd gehouden in het kader van Ketikoti. In 2022 heeft u een motie aangenomen die ertoe leidt dat wij in de Statenvergadering voorafgaand aan 1 juli ieder jaar aandacht schenken aan Ketikoti. Ik heb begrepen dat de heer Bergraaf u op indrukwekkende wijze heeft meegenomen in het slavernijverleden, waarvoor ik de heer Bergraaf graag wil danken. Er is een aantal Statenleden en gedeputeerden die te maken hebben met droeve persoonlijke omstandigheden. Laten we tijdens het moment van stilte aan hen denken. Ik wens hen allen heel veel sterkte toe. Ik verzoek u nu te gaan staan voor een moment van stilte.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Ik verzoek de griffier mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Er is bericht van verhindering van de heer Van Miltenburg, de heer Van Dommelen, de heer Berkvens, de heer Stoot. De heer De Heer is later vanmiddag aanwezig en mevrouw Bijl komt zo spoedig mogelijk.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik wil natuurlijk iedereen van harte welkom heten, in het bijzonder de bezoekers op de publieke tribune of zij, die zo meteen nog op de publieke tribune komen, en degenen die de vergadering via onze website volgen. Vandaag worden museumclub Bekijk het uit Nuenen en diverse individuele gasten als gast van PS ontvangen. Dat gaat de heer Henry Liebrechts doen. Fijn dat hij bij ons dit soort activiteiten kan verrichten. Ik stel de agenda aan de orde en ga daarbij specifiek in op het volgende. Er is geen spreektijd aangevraagd voor Statenvoorstel 41/24, Benoeming leden en plaatsvervangend lid adviescommissie Zuidelijke Rekenkamer. In de agendavergadering voorafgaand aan deze vergadering is besproken dat dit voorstel een hamerstuk wordt. Er is een interpellatiedebat aangevraagd. De agendavergadering voorafgaand aan deze PS-vergadering heeft geadviseerd om dit interpellatiedebat toe te laten. Er is ook een actuele motie ingediend. De agendavergadering heeft geadviseerd om deze actuele motie eveneens toe te laten. Kunt u daar allen mee instemmen? Ja. Dan maken ze deel uit van de agenda en dan is bij deze ook de agenda vastgesteld. Voor de goede orde herhaal ik de afspraken uit het presidium, dat er terughoudend wordt geïnterrupteerd, dat wil zeggen dat er maximaal vier keer geïnterrupteerd mag worden, met twee vervolgvragen in de eerste termijn van uw Staten, tenzij ik aangeef dat dat anders is. Maar dit is de basislijn. Alle moties en amendementen die tijdens deze vergadering worden ingediend, worden door de griffie op iBabs geplaatst onder de Statendag 28 juni 2024, onder agendapunt 10, ingediende moties en amendementen.

Insprekers

-

Actualiteit

De **voorzitter**: Aan de orde is het interpellatieverzoek. Ik zal u nog even herinneren aan wat de orde is van een interpellatiedebat. De indiener, mevrouw Van de Ven in dit geval, wordt in de gelegenheid gesteld als eerste ten hoogste vijf minuten vragen te stellen. Vervolgens zal de gedeputeerde, in dit geval mevrouw Dirken, antwoorden in vijf minuten. Vervolgens krijgt de indiener, mevrouw Van de Ven, drie minuten voor vervolgvragen en is er drie minuten tijd voor de beantwoording. Daarna zijn alle andere fracties aan zet voor twee keer twee minuten. Dat is de orde van het interpellatiedebat, ik herhaal het nog maar eventjes. We hebben ook afgesproken dat in de eerste termijn van mevrouw Van de Ven en mevrouw Dirken er niet geïnterrupteerd wordt. Er zijn heel veel vragen gesteld. Er is focus nodig om daar op te antwoorden. Ik denk dat we met elkaar focus nodig hebben om tot ons te nemen wat de bijdragen zijn. In de tweede termijn zal ik, weliswaar beperkt, wel interrupties toestaan. Het woord is aan mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Vanaf aanstaande 1 juli worden Brabantse inwoners zwaar in de problemen gebracht. Immers op 1 juli worden agrarische bedrijven die het betreft vogelvrij verklaard. Dankzij dit beleid komen agrarische ondernemers in juridische problemen. En dat kan natuurlijk niet. U als provinciaal bestuur kan en mag niet het risico bij de boerenbedrijven neerleggen. Je kunt het je eigen burgers gewoonweg niet aandoen. De essentie van dit debat, dat we als CDA hebben aangevraagd, is, hoe zorg je ervoor dat deze boeren niet in de problemen komen, door een eis waar ze gewoonweg niet aan kunnen voldoen? U geeft aan dat u als provincie niet gaat handhaven. Dat is logisch dat u dat zegt, want u bent zelf in gebreke. Ook mag de overheid niet over de rug van boeren jurisprudentie uitlokken, die de provincie in haar beleid gaat helpen. Dat kan nu eenmaal niet met een datum. Toets maar wat de rechter er van vindt, dat kan niet. Daarmee legt u het risico volledig bij de boer, vanaf 1 juli. U brengt als overheid de mensen in juridische problemen, terwijl het de taak van de overheid is om haar burgers te beschermen. Dat laat u door vast te houden aan dit beleid na. Een toelichting op mijn interpellatiedebat. In een tiental gemeentes is de afgelopen weken een motie aangenomen met betrekking tot onuitvoerbaarheid van deze stallendeadline. Ook ligt er een brief van de directeur Agri&Food van de Rabobank, die aangeeft dat voldoen aan het wettelijk kader een voorwaarde is om aan een onderneming een financiering te kunnen verstrekken of continueren. Zij spreken hun zorg uit dat bij onvoldoende legalisatie de benodigde verduurzaming van deze bedrijven wordt belemmerd. Tijdens het congres van afgelopen week kregen we te horen dat er vijf tot tien projecten ter goedkeuring worden voorgelegd. Hieronder vallen ook innovatieve systemen voor pluimvee en varkens. En aanstaande maandag is het 1 juli. Vraag 1, per 1 juli aanstaande komen alle veehouders die tijdig een vergunningsaanvraag ingediend hebben, maar waarvoor de vergunning door het provinciebestuur nog niet verleend is, in een illegale situatie terecht. Klopt dat? Vraag 2, hoeveel vergunningen zijn er middels een passende beoordeling vergund? Vraag 3, kunnen de veehouders met vergunning, met passende beoordeling, die recentelijk vergund zijn aan de deadline van 1 juli voldoen? Vraag 4, heeft u de veehouders die per 1 juli aan de deadline zouden moeten voldoen op de hoogte gebracht van het feit dat ze na 1 juli door overheidshandelen illegaal worden? De strekking van de breed gedragen moties, ingediend in minimaal een tiental Brabantse gemeenten met een totaal aantal inwoners van ruim 250.000 is om betrokken agrariërs snel uit de onzekere situatie te halen, zodat ze zich niet in een illegale situatie bevinden. Wat vindt u van dit signaal? Vraag 6, wat voor reactie gaat u geven aan de betreffende gemeenteraden, die hun zorgen hebben gedeeld over hun inwoners? In mei is er een uitspraak geweest van de Raad van State met betrekking tot de stalsystemen in de pluimveehouderij. Dit heeft tot gevolg dat dezelfde stalsystemen op andere plekken niet voldoen. Als college moet u hier gaan handhaven. Wat zijn de gevolgen volgens u? Bent u het met de heer Datema eens dat bedrijven zonder in het bezit te zijn van de juiste vergunningen in grote rechtsonzekerheid zitten? Vraag 9, bent u het ook met hem eens dat het essentieel is dat vergunningen juridisch houdbaar zijn? Vraag 10, naar aanleiding van een brief van de heer Datema heeft de bank een grondslag om de financiering op te zeggen van talloze veehouderijbedrijven in Brabant. Dit heeft verstrekende gevolgen voor deze familiebedrijven. Hoe gaat u dit voorkomen? Vraag 11, bent u het met de heer Datema eens dat zonder zicht op legalisatie diepte-investeringen, die juist voor de transitie naar duurzame veehouderij noodzakelijk zijn, niet plaatsvinden? Vraag 12, bent u het met de CDA-fractie eens dat dankzij handelen van dit college de benodigde verduurzaming van betreffende bedrijven wordt belemmerd, omdat hen de kans wordt ontnomen te investeren in bronmaatregelen. Bent u het met ons eens dat de energie van agrarische ondernemers en niet te vergeten de miljoenen euro's die in de versnellingsaanpak Emissiereductie Veehouderij gestopt zijn, het gaat over zestig miljoen, beste mensen, voor de sectoren die 1 juli aanstaande moeten voldoen, grotendeels voor niets is geweest. Vraag 14, bent u bereid om betreffende sectoren, die voor 1 juli '24 hun innovatie gereed moeten hebben, de mogelijkheid te bieden om aanspraak te maken op de projecten die ter goedkeuring worden voorgelegd, die ik zojuist benoemde in mijn toelichting. Vraag 15, bent u het met ons eens, gezien bovenstaande met verstrekende gevolgen voor de familiebedrijven dat vast blijven

houden aan een onmogelijke deadline van 1 juli aanstaande, waarbij dankzij uw college geen vergunningen verleend worden, niet uitvoerbaar is. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Van de Ven. Het woord is aan mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. En ik ga proberen wat antwoorden op verschillende vragen bij elkaar te voegen. Allereerst stelt u dat op 1 juli ondernemers in een illegale situatie terechtkomen of vogelvrij zijn. En dat dat komt door overheidshandelen. Dat is echter allebei niet juist. Ondernemers zijn op 1 juli niet ineens in strijd met de ruimtelijke regels en ze verliezen ook niet ineens al hun andere rechten. Het zijn en blijven gewoon bedrijven met vergunningen. En het woord illegaal wekt dan ook een suggestie die wij als college niet herkennen. Wat er wel aan de hand is, is dat op 1 juli de regels wijzigen voor een van de vele vergunningen die een bedrijf nodig heeft. En daardoor zal inderdaad een deel van de bedrijven dan een regel overtreden. En die situatie is juridisch gezien niet anders dan hoe we die door het jaar heen ook bij andere bedrijven in deze, maar ook in andere sectoren, constateren. En zoals we altijd handelen als er een overtreding is geconstateerd, kijken we of zo'n overtreding oplosbaar is. In dit geval is dat zo. Namelijk via het vergunningentraject, dat voor veel bedrijven nu al loopt. Als de vergunning na 1 juli wordt verleend, vervolgen we, zoals we al eerder hebben aangegeven in debat, onze toezichtstrategie. Dat betekent dat er altijd een redelijke termijn wordt gegeven om de feitelijke situatie in overeenstemming te brengen met de dan vergunde situatie. U vraagt hoeveel vergunningen er middels passende beoordeling vergund zijn. Op dit moment zijn er 197 vergunningaanvragen met een passende beoordeling in behandeling. Bij 158 aanvragen daarvan is om aanvullende gegevens gevraagd. Bij die aanvullingen zien we dat ongeveer een derde van de aanvragen om uitstel gevraagd wordt voor het indienen van die aanvullende gegevens. Dat gebeurt dan zowel door de initiatiefnemer als door de adviseur. Een oorzaak die ze daarbij vaak aangeven, is onder andere gebrek aan capaciteit bij de adviesbureaus. Bij zeven aanvragen is inmiddels in ieder geval een ontwerpbeschikking genomen. De eerste ontwerpbeschikking met passende beoordeling is deze week uit de tervisielegging gekomen. Wij verwachten dat binnen enkele weken daarop een vergunning zal volgen. Met andere woorden, de stroom ontwerpen en vergunningen is inmiddels op gang gekomen. U wijst verder op moties die in verschillende Brabantse gemeenten zijn aangenomen. Ik ken die moties niet allemaal, maar ik begrijp een beetje de strekking daarvan. In zijn algemeenheid geldt dat wij als GS begrip hebben voor de zorgen die gemeenten hebben. Maar voor zover ik die kan beoordelen, gaan die verder dan alleen de emissiereductie-eisen. Uiteraard zullen wij antwoord geven aan die gemeenten als het gaat over onze bevoegdheid en als die gemeenten ons benaderen om dat antwoord te vragen. Wat betreft uw uitspraak over de Raad van State over de stalsystemen in de pluimveehouderij. Uw stelling is dat dezelfde stalsystemen op andere plekken niet voldoen en dat we moeten gaan handhaven. Deze casus moet ik misschien dan toch even verder toelichten. De afdeling heeft in deze casus een uitspraak gedaan voordat de vergunning kon worden aangevuld met een passende beoordeling. Daardoor is die passende beoordeling niet meegenomen in de uitspraak van de Raad van State. Er zal een nieuw besluit moeten komen op de aanvraag en wij verwachten dat als we de aanvraag aanvullen met een passende beoordeling, dat er dan nog steeds zicht is op vergunningverlening. Verder heeft u verschillende vragen gesteld die te maken hebben met het beleid van de Rabobank. Allereerst, als GS gaan wij niet over het beleid van banken. Ik wil wel nog een keer benadrukken, dat er geen sprake is van illegaliteit bij de bedrijven die op tijd een vergunning hebben aangevraagd. Het verbaast ons wel dat de overtreding van een regel zou leiden tot het terugtrekken van een financiering, zeker als er een aanvraag voor vergunning loopt, die zorgt voor verduurzaming. Wij herkennen deze lijn namelijk ook helemaal niet uit andere, niet-agrarische sectoren, waar banken ook dagelijks financieringen verstrekken. Een antwoord op enkele andere vragen. Vanuit 2017 hebben opeenvolgende colleges van Brabant, tot de dag van vandaag, de lijn rond emissiereductie gehanteerd. Daar is niks nieuws aan. Dat vanwege de stand van de natuur in Brabant vervolgens onder een vorig college een besluit moest worden genomen om de vergunning stil te leggen, daar is ook niks nieuws aan. Dat de emissiereductiemaatregelen juist in deze sector worden gevraagd, omdat deze sector nu eenmaal een groot aandeel in de emissie heeft en daarmee een groot deel van de sleutel om Brabant weer open te krijgen, is ook niet nieuw. Het is dus kort samengevat sinds 2017 aan ondernemers zelf om aan de lijn van emissiereductie te voldoen. Dat dat op individueel niveau voor ondernemers een lastige keuze is, dat begrijpen wij heel goed. Gelukkig heeft een grote groep ondernemers in een al veel eerder jaar soms, ervoor gekozen om op enige manier te gaan voldoen. Laten we die groep ook niet vergeten. Andere ondernemers hebben zelf innovaties gedaan, onder andere met toepassing van hardheidsclausule. En anderen kiezen nu inderdaad voor end-of-pipe. Als er meer technieken beschikbaar komen de komende jaren, dan zullen ondernemers die op dat moment maatregelen moeten nemen inderdaad meer keuzemogelijkheden hebben dan de ondernemers die dat nu moeten doen. Maar dat er in de loop van de tijd meer keuze komt in systemen en technieken is in alle sectoren zo. Voor de landbouw geldt in elk geval dat we via de versnellingsaanpak Emissiearme Landbouw

ook als provincie betrokken zijn bij verdere innovaties. Zo zullen we een pilot met real-time meten gaan doen. Die pilot zal er hopelijk ook toe leiden, dat we op enig moment real-time meten deel kunnen laten uitmaken van het keuzepakket voor de ondernemer. Maar voor nu geldt, dat ondernemers kiezen of gekozen hebben uit de mogelijkheden die er nu zijn. Dat is ook wat we in de Routekaart Veehouderij hebben aangegeven. Dat is wat we op dit moment van mensen verwachten. Voorzitter, tot zover.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Kan ik even een schorsing vragen?

De **voorzitter**: Is vijf minuten voldoende? We schorsen vijf minuten.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, zou iedereen plaats willen nemen? Ik heropen de vergadering en ik geef mevrouw Van de Ven het woord.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Vele signalen van de onmogelijkheid van dit beleid heeft u stelselmatig genegeerd, of het nu ging om jonge boeren of pionierende boeren, de agrarische adviesbureaus, de belangenorganisaties, ZLTO, het rapport van Gé Backus, wat u zelfs liever onbesproken liet en nu zelfs de Rabobank en een tiental Brabantse gemeentes. Kunt u aangeven of er nog meerdere instanties en organen de provincie bevraagd hebben over de stallendeadline van 1 juli en zou u deze willen benoemen? Graag richt ik me tot het college van GS en haar coalitiepartijen. U bent zich er terdege van bewust dat u voor de in uw ogen beoogde transitie de agrarische sector, de agrarische ondernemers, onze boeren keihard nodig heeft. Maar u laat ze, middels krampachtig vasthouden aan een onmogelijke deadline, keihard vallen. Dat weet u. U lijdt geen gezichtsverlies indien u de deadline laat varen. U lijdt gezichtsverlies als u deze laat staan. Doordat u uw eigen burgers moedwillig in de juridische problemen brengt, raakt dat aan de beginselen van behoorlijk bestuur. Laat ik ze even benoemen, voorzitter. Het zorgvuldigheidsbeginsel, het motiveringsbeginsel, het fair-play beginsel, het rechtszekerheidsbeginsel, het vertrouwensbeginsel en het gelijkheidsbeginsel. Er is al genoeg polarisatie in de samenleving. De politiek hoeft dat niet aan te wakkeren, integendeel. De politiek moet polarisatie afblussen in plaats van aanblazen. Ik kan u verzekeren, daar slagen we in Brabant niet in. Zolang we als politiek bepaalde groepen in de samenleving dusdanig onderdrukken dat ze in de juridische problemen komen, dan is er iets goed mis. En dat is het geval in onze provincie Noord-Brabant.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd, mevrouw Van de Ven. De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, ik werd even getriggerd door het woord polarisatie. Volgens mij geeft de gedeputeerde net heel duidelijk antwoord dat er geen sprake is van illegaliteit. En dat er geen sprake is van dat er getornd wordt aan de beginselen van behoorlijk bestuur. Juist het CDA is hier de partij die de polarisatie aanwakkert door de schijn op te houden dat dit wel het geval is.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Meneer Gremmen, als je niet voldoet aan de regelgeving, dan ben je illegaal. Dat is mijn antwoord hierop. En dat is het geval in de provincie Noord-Brabant. Als CDA Brabant gaan we uit van het vertrouwen in de mens, niet vanuit wantrouwen. Daarom ga ik ervan uit dat dit college het lef heeft om te stoppen met vasthouden aan een zwaar gepolitiseerd dossier, dat alleen maar verliezers kent. Het gaat niemand een dienst bewijzen, helemaal niemand. Dan een reactie op de vragen van mevrouw Dirken. U herkent de inhoud van de brief van de Rabobank niet. Zij geven aan dat ze nu een grondslag hebben om de financiering op te zeggen. Volgens mij is dat nogal wat, wat daar gezegd wordt. Ook geeft u aan, er zijn 197 aanvragen in behandeling, waarbij er in 158 aanvragen extra vragen zijn gesteld. In hoeverre geeft u hen coulance om dan dit op te rekken in de tijd. Laat u voor hen dan toch 1 juli staan? Dan met betrekking tot de pluimveehouders, u geeft aan de passende beoordeling. Als bij de pluimveehouders die nog niet vergund zijn, als het niet lukt met een passende beoordeling, wat doet u dan? Blijft de datum van 1 juli volledig overeind? En wat zal de strekking zijn van de brief die u aan de gemeentes gaat sturen? Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Van de Ven. Ik ga naar gedeputeerde Dirken. Sorry, een interruptie, gaat u gang.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ook ik haakte een beetje op het woord polarisatie en het aanjagen of afblussen, wat u zei. U neemt iedere keer het woord illegaliteit in de mond en dat stoort me een beetje. Ik heb een vraag aan u. Toen ik vanochtend net iets te laat vertrok en door rood licht fietste, om hier net op tijd te zijn, ben ik dan illegaal?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Wij houden veehouders hier aan een datum van 1 juli. Op 1 juli zouden ze de innovatie op hun stal moeten hebben zitten. Dat is wat het illegaal maakt. Zij hebben een vergunning liggen, de vergunning wordt niet verleend. De innovatie had gereed moeten zijn. Dat zit in een illegaal vacuüm. Dat is het hele probleem.

De heer **Deckers** (PvdA): Ik zou u erop willen wijzen dat de woorden illegaal ook behoorlijk polariserend werken, dus als u het college oproept om niet polarisatie op te roepen, dan vraag ik u hetzelfde te doen. In het verlengde daarvan, u refereert aan de beginselen van behoorlijk bestuur, de voorspelbaarheid en gelijke gevallen gelijk behandelen. Wat zegt u tegen al die ondernemers die in de afgelopen jaren, vanaf 2017 tot nu, wel hebben gedaan wat de provincie heeft gevraagd?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Er zijn een heleboel ondernemers, die van de deadline wisten. De deadline is op een gegeven moment naar voren gehaald. Daarna is die met korte termijnen naar achteren gezet. Dat vraag ik me ook af, of dat kan. Je moet schijnbaar ondernemers erop toezien dat ze de tijd hebben om na te denken wanneer iets verplaatst. Dat ten eerste. De boeren die al geïnnoveerd hebben, hebben dat gedaan in een cyclus, wanneer hun stal aan renovatie toe is. Dat doe je in een cyclus. Dat doe je bij je woning ook en dat doen zij ook. Dus daarom zijn er nu nog een aantal boeren die nu nog aan de bal zijn.

De **voorzitter**: De heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, we zijn zeven jaar verder dan het eerste moment. Ik snap best heel goed, daar zal ik dadelijk ook nog iets over zeggen, dat u ons oproept om hier vandaag nog een keer over te spreken, maar ik vind het wel wat gemakkelijk om te zeggen dat het aan de cyclus ligt. Er zijn zeven jaren verstreken waarin mensen hebben kunnen voorzien dat dit moment er ging komen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dat klopt, zeven jaren. Maar hoe vaak heeft u de datum verzet? Die heeft u verzet, omdat u wist dat het niet kon en u iets onmogelijks vroeg aan de burgers.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Twee vragen nog aan het CDA. Mevrouw Van de Ven vindt de datum onmogelijk, maar tegelijkertijd zijn er een heleboel agrarisch ondernemers die al geïnvesteerd hebben, die al klaar zijn, die al helemaal voldoen aan alle nieuwe regelgeving. Hoe verklaart u dat? De tweede vraag, we hebben het nu voor de zoveelste keer over de deadline. Waarom heeft het CDA in de vorige periode wel de stallendeadline datum gesteund?

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Op de eerste vraag wil ik als antwoord geven dat er inderdaad een heleboel agrarisch ondernemers zijn die inderdaad de innovatie gedaan hebben. Maar u weet ook, meneer Gremmen, dat door de Raad van State de dichte stalvloeren zijn afgeschoten. Ook daar klopt het niet meer. Die boeren zullen dadelijk wellicht ook een passende beoordeling moeten doen. Realiseert u zich dat ook? Dus u heeft door moedwillig aan een datum vast te houden mensen nog verder in de shit geholpen. Dat is waar ik me zo druk over maak en waar wij ons als CDA ons zo druk over maken. Dan uw tweede vraag. Wij hebben hemel en aarde bewogen om de datum verzet te krijgen. Dan zit je inderdaad in een coalitie en dan moet je compromissen sluiten, dat weet u ook. Toen hebben we het verzet naar 2024. Dat was ook onmogelijk en dat is ook weer verzet, toch? Omdat het niet kan. En 1 juli 2024 kan ook niet. En daarom sta ik hier.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar gedeputeerde Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Allereerst heeft mevrouw Van de Ven gevraagd of er meer instanties zijn die gevraagd hebben naar het veranderen van de stallendeadline. Ze noemde een heleboel organisaties. We hebben eigenlijk alleen vanuit de sector zelf vragen gekregen. Verder, naast de instanties die u genoemd heeft en een aantal adviesbureaus, hebben wij daar geen vragen over gekregen. U geeft

aan dat we in strijd met een heleboel artikelen uit de AWB zouden handelen, het zorgvuldigheidsbeginsel, het motiveringsbeginsel, het vertrouwensbeginsel, het gelijkheidsbeginsel. Omwille van de tijd verwijs ik u kortheidshalve terug naar de bijeenkomst die collega Boelema en ik met uw Staten hebben gehouden, waar we het hadden over de toezichtstrategie na 1 juli. Daarin heb ik, in antwoord op een vraag van de ChristenUnie-SGP uitgebreid antwoord gegeven over de uitleg van al deze beginselen en waarom wij toch zeker weten dat we niet in strijd met die beginselen handelen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik vroeg u in de tweede termijn of er nog meer signalen vanuit instanties of personen zijn binnengekomen. Dat antwoord is ja. Naar aanleiding van een signaal van de Ombudsman, de Nationale Ombudsman, hebben ze contact gezocht met CDA Brabant. De Ombudsman heeft zelfs geïnformeerd naar de manier van informatieverstrekking aan de betrokken ondernemers. Bent u daarmee bekend?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Nee, want u vroeg wat er bij ons is binnengekomen. Wat de Ombudsman naar partijen in deze provincie stuurt, daar ben ik niet mee bekend. Ik ben al blij dat wij de postbus van GS bij kunnen houden.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Er ligt een brief in het provinciehuis van de Nationale Ombudsman. Niet bij mij. Naar aanleiding van het signaal hebben ze een vraag aan mij gesteld. En naar aanleiding van mijn vraag hebben ze een mail naar het provinciehuis gestuurd.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Die mail ken ik wel.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): En wat gaat u daarmee doen?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Die zullen wij keurig gaan beantwoorden, mevrouw Van de Ven. Zoals we dat met alle stukken doen, waar we gevraagd worden om een reactie te geven.

De **voorzitter**: Ik ga naar meneer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan de gedeputeerde. Zij refereert aan de themabijeenkomst met haar en mevrouw Boelema, waarbij uitgebreid antwoord is gegeven op een vraag van de ChristenUnie-SGP met betrekking tot de toetsing aan alle beginselen. Wij betwijfelen dat en willen voor zekerheid gaan. Daarom hebben wij een motie klaarstaan met het verzoek aan het college om de Omgevingsverordening met betrekking tot de stallendeadline, artikel 3.98 tot 3.102, te laten toetsen aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Als de gedeputeerde zo zeker is dat het klopt, zullen we het antwoord graag verwachten. We zouden graag die motie willen indienen.

Motie M99-2024: Verbod op verdraaien van de procedure

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, bij het interpellatiedebat omtrent 'de stallendeadline'

Constateernde dat:

- Met de "stallendeadline" er een verplichting ligt om oude huisvestingsystemen te vervangen.
- Het college ervan op de hoogte is dat deze nieuwe systemen niet doen wat was gedacht.
- Het college weet dat verstrekte vergunningen juridisch niet houdbaar zijn.
- Hierdoor betreffende ondernemers juridisch kwetsbaar zijn.
- Het college dit beleid wil volhouden om zelf een juridische verweerlijn te hebben.

Overwegende dat:

- Hiermee het college zichzelf juridisch indekt en de ondernemer in een kwetsbare situatie brengt.
- Volgens algemene beginselen van behoorlijk bestuur, de overheid verplicht is om te kiezen voor de procedure die de meeste rechtsbescherming biedt aan de burger/ondernemer.
- Het volgens jurisprudentie verboden is om procedures te "verdraaien". (Verbod op detournement de

procedure)

- Het college momenteel de maatregelen in de Brabantse ontwikkelaanpak stikstof (BOS) op juridische houdbaarheid laat toetsen.

Verzoekt het college:

- De omgevingsverordening m.b.t. de "stallendeadline" (artikel 3.98 tot 3.102) te laten toetsen aan Algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

en gaat over tot de orde van de dag.

BBB, Marco Havermans

De **voorzitter**: Dan is die bij deze ingediend. Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ik ken de motie niet, dus ik wil hem eerst lezen.

De **voorzitter**: Nee, maar er is zo meteen ook een termijn voor de rest van de Staten. Ik kan me voorstellen dat u dan, bij die beantwoording, die motie betreft.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ja, als u dat goed vindt, helemaal goed. Mevrouw Van de Ven poneerde nogmaals de stelling, als je niet voldoet aan een regel, ben je illegaal. Ik kan niets anders dan het antwoord van meneer Deckers onderschrijven. Als je een regel overschrijdt, ben je nog niet illegaal. Dat is ook waarom ik nogmaals wil benadrukken dat wij de stellingname van de Rabobank in die zin ook niet begrijpen, ondanks dat het hun eigen beleid als bank is. Dat zou betekenen dat elk bedrijf, als er een IBC op een verkeerde plek staat, of een brandblusser op een verkeerde plek hangt, of niet gekeurd is, wat ook overtredingen van regels zijn die op dat moment gelden, dan zou op dat moment, als dit staand beleid is, elke financiering voor elk bedrijf in Nederland ingetrokken worden. Wij hebben nog wat gesprekken gepland staan her en der met banken. Ik ga toch aan ze vragen waarom het in dit geval zo anders zou zijn, als ze voor alle andere sectoren in dit land hanteren.

De **voorzitter**: De heer Havermans heeft het woord.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. De gedeputeerde refereert naar een overtreding, een IBC die verkeerd staat of een brandblusser die niet goed hangt. Ik vind het een rare vergelijking, een overtreding maken of een deel van je vergunning die niet klopt. Ik zou eigenlijk aan de gedeputeerde willen vragen, wat zo'n overtreding voor risico's met zich meebrengt. Want het is een deel van de bedrijfsvoering die niet klopt door het handelen van deze provincie.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Met het risico dat we een deel van de themabijeenkomst overnieuw gaan doen, waar ik net al aan refereerde, waar mevrouw Boelema en ik hebben uitgelegd hoe dat werkt. In het kort, er zijn twee types ondernemers, laten we daar een onderscheid in maken. Er zijn ondernemers die al iets gedaan hebben of voor 1 oktober een aanvraag hebben ingediend. En er zijn ondernemers die helemaal niks gedaan hebben. Voor de eerste groep geldt dat zij in een traject zitten waarbij ze, als ze een compleet dossier hebben, aangetoond hebben, dat zij van plan zijn om aan de regels te gaan voldoen die vanaf 1 juli geldt. Dan hebben we gewoon in Nederland, dat is niet uniek voor deze provincie, dat is ook niet uniek voor deze sector, een algemeen beleid dat zegt dat op het moment dat er een regel is gaan gelden en mensen voldoen daar nog niet aan, dan krijg je een doodnormale toezichtstrategie, een traject waarin je eerst gaat kijken of mensen al actie hebben ondernomen om aan die regel te gaan voldoen. Het antwoord is ja, want ze hebben een vergunning aangevraagd. Dat betekent dat we, op het moment dat die vergunning is verleend, met elkaar een termijn afspreken waarop vervolgens aan die regel voldaan moet zijn. Want het is niet zo dat je vandaag een vergunning krijgt en dat je morgen die verbouwing klaar hebt. Dat snappen we allemaal. Het enige andere is voor mensen die helemaal niks hebben gedaan. Dat hebben we toen ook uitgelegd. Die kunnen wel een toezicht bezoek verwachten, omdat er ondernemers tussen zullen zitten die zich bijvoorbeeld gemeld hebben voor de Lbv-plus. Dan hebben ze een keuze gemaakt, waar het Rijk mee bezig is. Dan snappen wij ook dat die mensen eerst antwoord op die vraag willen hebben, voordat ze besluiten om misschien alsnog wel met hun bedrijf door te gaan.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dan heb ik nog een vervolgvraag. Ik refereer even aan de konijnenhouders. Zij geven aan, wij gaan maar een luchtwasser zetten, want dat is de enige techniek die voor ons geldt. Dat gaat waarschijnlijk totaal niet werken, want het wordt verstopt door die haren enzovoort. Er wordt gezegd, we gaan niet handhaven, u heeft maatregelen genomen. Maar we komen erachter dat u niet voldoet, omdat u de reductie niet kunt halen met die luchtwasser. Wat wordt er dan verteld? U moet externe maatregelen gaan treffen? Hoe gaan we dat doen? Wie gaat dat meten? Wie gaat dat borgen? We zijn compleet achterhaald bezig, want er wordt maandag iets opgelegd en daarna komen we erachter dat we nog door moeten met allerlei metingen. Hoe lang gaan we die mensen wel de hand boven het hoofd kunnen houden? Hoe kunnen we dat echt borgen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Er lopen nu een heleboel dingen door elkaar. De sector die u noemt, daar zijn luchtwassers voor beschikbaar. Dat betekent dat zij aan de eisen kunnen voldoen als zij nu een aanvraag hebben liggen, waarin ze vragen om de reductie die we voorgeschreven hebben te halen met behulp van die luchtwasser. Vervolgens is dat ding op de een of andere manier geïnstalleerd in het bedrijf en gelden er voorschriften hoe die onderhouden moet worden. Dan is het aan de ondernemer om een luchtwasser of iets anders dat geïnstalleerd is te onderhouden op de manier zoals dat voorgeschreven is. Ook dat is niet anders in deze sector dan in alle andere sectoren. Overal geldt, dat er dan vergunningvoorschriften gelden of eisen van de leverancier, op welke manier je je installaties gaat onderhouden. En als die niet op de goede manier worden onderhouden, ik ga denk ik in een soort kringetje terecht komen, dan is dat een overtreding van een regel. En bij overtreding van een regel gaan we kijken of die te legaliseren is, ja of nee.

De **voorzitter**: Dit heb ik u vandaag al eerder horen zeggen.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat heb ik inderdaad al eerder verteld.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dan heb ik toch nog een vervolgvraag. Dat dat onderhoud moet gebeuren aan een installatie, als die daar staat, dat is voor iedereen wel begrijpelijk. Het gaat er alleen om, voor zover mijn informatie reikt, zelfs de bedrijven die de luchtwassers leveren weten niet hoe dat dat ding met die haren omgaat. En of het, ook met het onderhoud dat gepleegd moet worden, überhaupt wel gaat werken. Daarin zijn we eigenlijk een stap te ver. Er moet eerst eens gekeken worden of dit überhaupt gaat lukken, dit systeem met deze dieren. Bent u dat met mij eens?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): De informatie die wij hebben, is dat voor heel veel categorieën van dieren de emissiereductie gehaald kan worden met luchtwassers die op dit moment beschikbaar zijn. Er zullen vast in de komende jaren andere technieken beschikbaar komen. Maar op dit moment is dit wat het is.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Naar aanleiding van wat u zei over de Rabobank, in de voorwaarden van iedere financiering staat dat men een volledige vergunning moet hebben. Dat is de grondslag voor die financiering. Indien er geen vergunning is, wat gaat u dan tegen de betreffende ondernemers zeggen? Hoe handelt u daarnaar?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Wat ik al die ondernemers kan vertellen vandaag, is dat zij gewoon een vergunning hebben, dat weten zij zelf ook. Maar dat er een regel wijzigt op 1 juli, waardoor ze een vergunning aan moeten vragen, om aan die regel te voldoen. Maar er is helemaal niemand illegaal op 1 juli.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ik heb het woord illegaal niet gebruikt. Niet in mijn interruptie, bedoelde ik.

De **voorzitter**: Niet net.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Voelt u zich wel aansprakelijk voor deze ondernemers.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Nee, wij zijn niet aansprakelijk voor deze ondernemers, want elke ondernemer weet vanaf 2017 dat er een stallendeadline aankwam, zoals u dat noemt. Wij noemen dat emissiereductie eisen. Die datum is verschillende keren opgeschoven, daar zijn voldoende debatten over gevoerd. Er is heel veel informatie over geweest. Het kan voor niemand onbekend zijn dat we 1 juli aanstaande de eisen veranderen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven tot slot.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): U geeft aan, daar zijn voldoende debatten over geweest, het is een aantal keren verschoven. Dat komt omdat het gewoon niet kan. Dat weet u ook.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ik denk dat we het eens zijn dat we daarover van mening verschillen.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp uw pleidooi voor de toezichtstrategie van de provincie. Daar kan ik volledig in mee gaan, dat u daar uw eigen maatwerk in maakt. Maar wat als er morgen een andere instelling komt en die dient een handhavingsverzoek in?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dan zullen wij handelen zoals volgens mij elke overheid in Nederland dat doet, van Rijk tot aan gemeentes en ook de provincies. Je neemt zo'n verzoek in behandeling. Dat betekent dat je gaat kijken of er een overtreding is. En als er een overtreding is, dan kijk je of die te legaliseren is. Dat is vaste jurisprudentie van de Raad van State, die altijd zegt, in beginsel is een overheid verplicht te handhaven, maar daar mag je vanaf zien als er bijzondere omstandigheden zijn. Van bijzondere omstandigheden is onder meer sprake als er zicht is op legalisatie. Daarvan is sprake, niet als je alleen maar een vergunningaanvraag hebt ingediend, maar als die op dusdanige wijze bij de overheid in behandeling is, dat die overheid kan aangeven dat het gaat leiden tot een ontwerpbesluit.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel. U zegt, als er zicht is op legalisatie. Dat is wel de kernvraag in dit verhaal. Kan de ondernemer in dit geval aantonen dat er sprake is van legalisatie en dat hij voldoet aan de wet- en regelgeving, terwijl juist onduidelijk is, wat de emissiefactoren zijn van bijvoorbeeld de luchtwassers. Want die zijn bijvoorbeeld op dit moment niet vastgesteld. Dat is ook gebleken uit de debatten in de Tweede Kamer. Hoe gaat die ondernemer dat vaststellen? Of hoe gaat u dat vaststellen?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Elke ondernemer die een aanvraag heeft gedaan, die heeft de mogelijkheid gekregen, als de aanvraag niet volledig was, om aanvullende gegevens in te dienen, dan wel om de passende beoordeling te maken. Ik onderschrijf wat meneer Backus gisteren zei, het is dan aan ons om te zorgen dat die vergunningaanvraag zo compleet mogelijk is, zodat we ook met voldoende zekerheid de proportionaliteit aan kunnen tonen bij de rechtbank, mochten we daar terechtkomen na een handhavingsverzoek. Dat betekent dat we met de passende beoordeling die we nu gemaakt hebben, denken dat we ook een aanvraag kunnen laten aanvullen door de ondernemer, waardoor we juridisch houdbare vergunningen kunnen verstrekken. Dat is in het belang van de ondernemer.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Ik hoor heel duidelijk dat u zegt, wij denken dat dat gaat gebeuren. Daar zit precies de angel in dit debat, volgens mij. We weten dat allemaal niet zeker. Dat is de grote vraag. Ik snap ook wel dat u die weg op gaat van die passende beoordeling. Maar wat maakt dat u dit nu in een keer categoriaal toepast voor alle boeren en waarom gaat u niet gewoon eerst een experimenteel artikel doen?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ten eerste zeg ik, wij denken dat. Voor zover ik mijn brievenbus heb geleegd, zit daar nog steeds geen benoeming voor de Raad van State in. Het eindoordeel is altijd aan onze hoogste rechter. Dat is hoe wij het in dit land georganiseerd hebben. Dus ik ga niet zeggen dat die vergunning overleefd blijft. Dat is wat we aan de rechter vragen uiteindelijk. Het is aan ons om te zorgen dat we een vergunning verlenen, die in onze ogen juridisch houdbaar is. U vraagt waarom we dat toch categoriaal gaan doen. Zoals ik al eerder zei in mijn eerste termijn, omdat we het heel belangrijk vinden dat we toewerken naar een punt, waarop we kunnen zeggen dat Brabant weer open gaat. Dat betekent in het individuele geval, dat een ondernemer dingen moet doen waar hij helemaal niet op zit te wachten, of dat hij echt iets heel anders voor ogen had om te doen met zijn bedrijf. Dat snap ik heel goed. Maar het betekent ook dat mensen wel handelen in het belang van het grotere maatschappelijke vraagstuk, waarbij we gaan zorgen dat we de balans terugvinden, waardoor iedereen in Brabant, inclusief de boeren zelf, weer gewoon verder kunnen met hun bedrijf zoals we dat willen. Daarom is het wel nodig dat we op dit moment deze maatregelen nemen.

De **voorzitter**: Meneer Havermans, ik geef u nu nog een keer de ruimte om te interrumperen. U moet zich realiseren dat u straks zelf nog een eerste en een tweede termijn heeft. Dus dit is de laatste interruptie die ik toesta.

De heer **Havermans** (BBB): Dat klopt, voorzitter. Ik ben iets te enthousiast. De gedeputeerde reageert op de vraag van de heer Schipper over het niet vaststaan van de emissiereductie en dat er geborgd moet worden dat een bepaalde emissiereductie gehaald wordt. Volgens mij zegt de wet Natuurbescherming dat als er een vergunning afgegeven wordt, dat er geborgd moet zijn dat er geen extra stikstof neerkomt op die natuur. U heeft het de hele tijd over aannames, we gaan er vanuit dit en dat, zus en zo. Hoe verhoudt dit zich tot het verlenen van die vergunningen? Volgens mij moet dat onomstotelijk vaststaan, dat het niet gebeurt.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat is waarom we op dit moment de passende beoordeling hanteren. Voorheen werd gewerkt met de Rav-codes. Dat was in zijn algemeenheid een systeem op basis waarvan men zei, als je systeem A of B gebruikt met deze Rav-code, dan gaan we er vanuit in juridische zin, dat dit de reductie is die wordt gehaald. Daar is in gebeurd, wat er in gebeurd is. Vandaar dat we nu werken met passende beoordelingen in Brabant in ieder geval. Dat betekent dat je als ondernemer extra dingen aangeeft die je zult gaan doen, die te maken hebben met de garantie dat er een bepaalde emissiereductie zal zijn. Dat is juist de reden waarom we met die passende beoordeling werken.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Met dank aan alle interrupties heb ik volgens mij een heleboel vragen beantwoord. Mevrouw Van de Ven vroeg nog, als er aanvullende gegevens gevraagd zijn bij 158 bedrijven, blijft dan 1 juli overeind, of heeft u coulance? Het is geen of-of. We hebben gewoon een regel, die per 1 juli geldt. Voor een heleboel bedrijven geldt dat ze nog in het aanvraagtraject zitten. Als mensen de vraag hebben gekregen om aanvullende gegevens aan te leveren en zij geven aan dat ze daar iets langer voor nodig hebben, dan wij gevraagd hebben, dan wordt daar coulance mee omgegaan. Wel met de nadruk op iets. Als mensen zeggen, ik heb een jaar extra nodig of vijf jaar, dan is dat geen redelijke termijn meer. Dus in alle redelijkheid en billijkheid wordt daarnaar gekeken.

De **voorzitter**: Bent u klaar met uw beantwoording? Ja. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel voor uw antwoord. U gaf aan dat het aan de rechter is. Daar vroeg ik al naar in de eerste termijn. Gaat u het er op aan laten komen dat er jurisprudentie uitgelokt wordt, door u als provincie over dit beleid? U realiseert zich ook dat dit niet kan met een datum die staat?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat zijn een heleboel dingen in een keer. Nee, wij lokken geen jurisprudentie uit. Wij zijn bezig in een traject met ondernemers om tot vergunningen te komen. Hoe langer we het hier over hebben, hoe meer we uitlokken dat partijen inderdaad verzoeken om handhaving gaan indienen. Dan komen we vanzelf bij de Raad van State terecht.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Dan heb ik nog een andere vraag met betrekking tot de gemeentes. Dat zijn wel meer dan 250.000 inwoners, die zich zorgen maken over hun inwoners, hun

burgers. Ik neem aan dat dat u raakt. Burgemeesters en wethouders maken zich daar zorgen over. Hoe gaat u daar mee om. U gaat een brief schrijven, u gaat met ze in gesprek. Maar hoe gaat u hen tegemoetkomen?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat heb ik net al verteld. Ik heb her en der van een gemeente gezien, dat er een motie was aangenomen. Ik heb nog geen moties bij ons als GS in de post zien zitten. De moties roepen allemaal de colleges op om iets te doen. Ik wacht op een vraag van de colleges, of zij een reactie van ons willen, of zij een gesprek willen, of wat ze willen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Oké. Als ze dan aangeven wat ze willen, gaat u dan daar naar handelen?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Als gemeenten aan ons vragen om met ze in gesprek te gaan, dan is het antwoord daarop altijd ja.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van het eerste blokje en ga ik naar uw Staten. De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik wil eigenlijk als eerste, dit debat overziend, als eerste terugkomen op de passende beoordeling. Het lijkt er op dat als ik op een snelweg rijd en ik rijd met de stroom mee van alle andere auto's, dan kan ik mijn snelheidsmeter gerust uit de auto halen, want ik ga er vanuit dat de rest zich aan de snelheid houdt, dus zal mijn auto dat ook doen. Dat is eigenlijk ook die passende beoordeling. Er wordt gezegd, u kunt met een passende beoordeling extra maatregelen treffen. Ik denk, dat is mijn aanname, dat er gedoeld wordt op voermanagement maatregelen. Daarvan is ook niet te borgen of vast te zetten, dat die een x-getal doen. Gisteren gaf de heer Backus het ook aan, het gaat om koeien, het zijn biologische processen die er plaatsvinden. Dat is niet altijd te voorspellen. Het meten is nog in ontwikkeling. De rechter heeft ook hiervan gezegd dat het niet klopt, omdat het niet aantoonbaar is dat de natuur er niet door verslechtert. Die vraag wil ik bij de gedeputeerde neerleggen, hoe zij dit ziet. Voor ons is het niet duidelijk. Voorzitter, gisteravond hadden we hier een themabijeenkomst over het rapport van de heer Backus over de innovaties. We hadden daar drie sprekers. Het waren vooruitstrevende bedrijven die ingesproken hebben. Mevrouw Van Rooij houdt biologisch kippen en wil op natuur-inclusieve wijze koeien gaan houden, maar zit nu klem, omdat ze de stal, die open is om de kippen meer ruimte te geven, moet dichttimmeren voor een luchtwasser. En ze moet haar koeien op een vloer zetten, in plaats van dat ze kan proberen om ze de ruimte te geven. Dit toont wel aan dat dierenwelzijn en milieu niet met elkaar matchen. En de integrale aanpak mist. Vervolgens heeft de heer Van Zutphen ingesproken.

De **voorzitter**: Wilt u richting een afronding gaan?

De heer **Havermans** (BBB): Nu al? Mijn vraag is, ziet de gedeputeerde ook dat de bedrijven, die volgens het bestuursakkoord de weg op gaan die deze provincie graag zou zien, nu nog het hardste aangepakt worden? Tot zover de eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank, voorzitter. Brabant moet zo snel mogelijk open. Dat kan via twee sporen. Enerzijds moeten we dat doen via natuurherstel, anderzijds via stikstofreductie. Over dat laatste gaat het hier vandaag, verduurzaming van de landbouw. Alleen als we een continue inspanning doen om beide zaken te realiseren, houden we het Brabant open in zicht. En voorzitter, dat we aan stikstofreductie moeten doen, is niet nieuw. Inmiddels zijn zo'n zeven jaar verder sinds het eerste besluit rondom de huisvestingssystemen in de landbouwsector. En het komt dus ook niet als een verrassing.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik heb eigenlijk dezelfde vraag aan de heer Gremmen over de borging. U heeft het ook over reduceren. We werken hier met aannames over wat het systeem doet. We gaan met een passende beoordeling werken en met extra maatregelen. Het kan eigenlijk nog niet geborgd worden. Hoe gaan we Brabant dan open krijgen, of kunnen we hier vertellen dat Brabant nog tien jaar op vakantie kan? Niet met de auto, want dat stoot stikstof uit.

De heer **Gremmen** (VVD): Ik denk, voorzitter, dat als we nu niet de maatregelen nemen die noodzakelijk zijn, dus als we nu niet aan stikstofreductie doen, dat we dan in de situatie komen, dat Brabant nog jarenlang op slot zit. En dat is een situatie waar mijn partij niet voor kiest.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dan nogmaals de vraag, want ik hoor eigenlijk geen antwoord. U kunt wel maatregelen nemen, dat ben ik met u eens. Als er innovaties zijn die gewoon werken en ondernemers zeggen, hier sta ik voor, dan moeten ze dat doen. Dat is prima. Maar het gaat erom, dat we het kunnen borgen bij de rechter. En dat de rechter tegen Brabant zegt, u heeft nu eindelijk een pakket liggen, dat ervoor zorgt dat de natuur niet achteruit gaat. Dan komt het pas vrij. Kunt u ons dat geven? Schijnbaar wel.

De heer **Gremmen** (VVD): Volgens mij zien we in Nederland breed in de landbouwsector dat er op dit moment veel geïnnoveerd wordt. En zien we ook dat daar echt wel stikstofreductie mee behaald wordt. Er is nog werk aan de winkel bij het systeem van de Rav-coderingen, dat is zeker. Maar dat wil niet zeggen dat als je nu een luchtwasser op je stal zet, dat er geen reductie plaatsvindt. Er vindt wel degelijk reductie plaats.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Nu komen we ergens. Ik roep al langer, als we vandaag nog beginnen met systemen, dan gaan we in ieder geval al reduceren. Al doet het systeem uiteindelijk niets. Alleen het punt is, dat dat uiteindelijk met de vergunningverlening fout loopt. Ik denk dat je juist wel moet zeggen, iedereen mag zijn ding doen zoals hij wil. Ook met de nieuwe innovaties, die nog niet op de Rav-codering staan. Maar pak ze daarna niet keihard terug, als ze het net niet halen. Je moet al blij zijn dat alle bedrijven al willen investeren en willen beginnen. En een bedrijf in de agrarische sector heeft niet een investeringstermijn van nu en over twee jaar. Nee, dat is nu en over tien jaar. En dat zie ik niet terug in dit beleid.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Dat is dan wel mooi, want daarin vinden de BBB en de VVD elkaar. Dat is precies de reden waarom in het bestuursakkoord opgenomen dat er een hardheidsclausule is. Als ondernemers nu voldoen aan de eisen die wij stellen, als ze nu een vergunningaanvraag doen, als ze laten zien dat ze reduceren, dan gaan we ze daar niet op aanpakken, als dadelijk blijkt dat het een procentje meer of minder is dan de uiteindelijke eisen.

De **voorzitter**: U bent door uw interrupties heen. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik wil een vraag tot de VVD richten, met betrekking tot de moties van de gemeentes. U weet dat er heel veel VVD-fracties zijn, die deze mee ingediend hebben en gesteund hebben. Want vindt u als VVD-Brabant daarvan?

De heer **Gremmen** (VVD): Aan de ene kant is het een beetje je eigen actualiteit creëren als je op aanwijzen van een provinciale partij een motie laat indienen in gemeenten. Maar goed, dat is het politieke spel, prima. Dan op de inhoud. Ik heb de moties gelezen, ik heb daarin gezien dat er een oproep is om de vergunningverlening zo snel mogelijk op gang te brengen. Volgens mij hebben we net ook kunnen horen van het college, dat hier een gedeputeerde zit die er alles aan doet om zo snel mogelijk die vergunningverlening op gang te brengen. We hebben gisteren ook het bericht ontvangen dat dat in een aantal gevallen ook aan het lukken is. Volgens mij zijn we goed op weg om de vergunningen zo snel mogelijk te verlenen. We voldoen dus ook aan de oproep die in de motie is gedaan.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Mag ik u vragen welke provinciale politieke partij de mensen oproepen heeft tot die motie? Dat zou ik wel willen weten dan.

De heer **Gremmen** (VVD): Volgens mij weet mevrouw Van de Ven dat beter dan ik.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ik wil u even zeggen dat u hier leugens verspreid, want wij wisten daar niks van. De VVD Moerdijk is hiermee begonnen. Wij zitten daar niet achter.

De **voorzitter**: Ik zou u allemaal willen verzoeken om deze toon in dit gesprek te staken. Dank u wel.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, maar ik wil niet onterecht beschuldigd worden.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik zal niet zeggen dat de heer Gremmen leugens verspreid of een illegale uiting doet. Maar het moet wel kloppen, wat hij zegt. Ik hoor hem zeggen, we zullen de agrarisch ondernemers er niet aan houden of ze een procentje meer of minder zullen uitstoten. Dan is mijn vraag aan de heer Gremmen van de VVD, geldt dat ook voor de vergunningsaanvraag? Kan er in de vergunningsaanvraag ook zo'n ruime marge genomen worden en hoe ruim kan die marge dan zijn? Want nu is het volstrekt onduidelijk voor met name de innovatieve ondernemers, wat van hen verwacht wordt.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, volgens mij moet je nu een vergunningaanvraag doen, waarin je laat zien dat je op basis van de informatie die nu beschikbaar is, die je nu hebt, dat je kan voldoen aan de eisen die wij als provincie opleggen. Er zijn bijvoorbeeld ook mogelijkheden voor real-time metingen die nog ontwikkeld worden, waar we waarschijnlijk binnen nu en een jaar wat meer duidelijkheid over hebben. Daardoor kunnen we tot op de komma nauwkeurig meten hoe die stikstofuitstoot in elkaar zit. Dan staat in ieder geval in het bestuursakkoord, daar mag u mij als coalitiepartij aan houden, dat de ondernemers, die met de informatie die we tot nu toe beschikbaar hebben, een aanvraag hebben gedaan die voldoet aan onze regelgeving, klaar zijn. Zij hoeven niet opnieuw te investeren in een nieuw stalsysteem of in nieuwe maatregelen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dit is eigenlijk een soort van meertrapsraket, die hiermee wordt opgetuigd. Maar eigenlijk moet je de trap die wordt afgestoten van die raket al incalculeren voordat je überhaupt weet of de raket van de grond komt. Misschien is de vergelijking niet voor iedereen duidelijk, want ik sta het ter plekke te verzinnen. Het punt is als volgt. Een agrarisch ondernemer moet aan de eisen van dit college voldoen, daar gaat het om, dat hoor ik de heer Gremmen ook zeggen. Tegelijkertijd zegt hij, als achteraf blijkt met allerlei metingen en maatregelen, dat ze er toch aan kunnen voldoen, moeten ze dan wel of niet aan de huidige eisen van het college voldoen? Kun je die eisen dan niet beter loslaten of versoepelen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, de eisen loslaten of versoepelen vind ik een heel onverstandig idee, omdat het doel is, zoals ik eerder ook al zei, om Brabant zo snel mogelijk open te krijgen en die vergunningen te gaan verlenen. Daar hebben we de stikstofreductie voor nodig. Die stikstofreductie die we met dit pad ingeslagen zijn, is inmiddels ook ingeboekt. Mijn partij staat ervoor om die ook te gaan realiseren, zodat we die vergunningverlening in Brabant zo snel mogelijk weer open kunnen krijgen. Wat betreft die hardheidsclausule wil ik ook meteen de gedeputeerde uitnodigen om daar in haar termijn nog even op in te gaan. Volgens mij is het zo dat we hebben gezegd, je gaat iets doen met de informatie die je nu hebt. Wij kunnen ook niet in de toekomst kijken. Dus je kunt niet van ondernemers verwachten dat ze met nieuwe eisen rekening houden, die in de toekomst misschien nog plaats zullen gaan vinden. We hebben die hardheidsclausule opgenomen in het bestuursakkoord voor ondernemers nu investeren, of geïnvesteerd hebben.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Het punt is nu juist dat de VVD vasthoudt aan die eisen. Maar er zijn ook meteen indieningsvereisten voor zo'n vergunningaanvraag. Want waar moeten onze agrariërs aan gaan voldoen? Met name de innovatieve agrariërs, die heel graag vooruit willen. Krijgen zij op deze manier wel in voldoende mate duidelijkheid van dit college? Dat vraag ik aan de heer Gremmen van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Dat denk ik wel. Ook omdat we die passende beoordeling en dat format hebben. Volgens mij kunnen ze daarmee voldoen aan de eisen die de provincie oplegt.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Gremmen** (VVD): Ik zei al dat het dus niet als een verrassing komt. Daar bovenop gaat het hier ook om het vervangen van stallen die minstens vijftien jaar oud zijn. En er is ook een grote groep ondernemers die al lang en breed klaar is met de innovatie en de investeringen allang gedaan hebben. Het kan dus wel. Het is belangrijk voor de VVD dat we deze ondernemers steunen, ook met die hardheidsclausule.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik vroeg me af, we gaan met elkaar een risico aan. Stel we gaan door met de passende beoordeling, ik vermoed zomaar dat dat wel gaat gebeuren, wie neemt dan het risico van de ondernemer op het moment dat straks toch blijkt dat onze systematiek niet voldoet? Gaat u dan borg staan en gaat uw partij dan ook mee instemmen om borg te staan voor al die ondernemers die daar extra kosten krijgen?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, volgens mij heeft de gedeputeerde daar net al duidelijk antwoord op gegeven. Wij steunen de gedeputeerde in dat antwoord.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Wat betekent dat dan voor u?

De heer **Gremmen** (VVD): Volgens mij heeft de gedeputeerde net aangegeven dat de provincie niet garant zal staan. Daar ben ik het mee eens.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dat betekent dus als ik het goed begrijp, dat wij nu een passende beoordeling vragen, de ondernemers krijgen een bepaalde mate van onzekerheid, we gaan een traject in en als over vijf jaar blijkt op basis van echte metingen dat dat niet oké is, dan zegt u aan de ondernemers, we passen de hardheidsclausule toe, u moet zelf maar gaan investeren, want wij kunnen er niks aan doen. Dat is volgens u zorgvuldigheid in het kader van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, volgens mij is die hardheidsclausule er juist voor om ervoor te zorgen dat ondernemers die vooruit willen, die door willen, die geïnvesteerd hebben, niet nog een keer op de koffie komen, om het maar even plat te zeggen. Volgens mij hebben we heel zorgvuldig in het bestuursakkoord opgenomen hoe we dit traject gaan vormgeven, met die passende beoordeling. Met de handreiking en het handvat daarvoor kunnen de ondernemers ook aan de slag. Daarmee kunnen wij vergunningen gaan geven en zorgen voor stikstofreductie. En dat is uiteindelijk het doel.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Gremmen** (VVD): De VVD vindt het heel fijn om te zien dat GS, met name ook in de nieuwe samenstelling sinds afgelopen jaar, voortvarend zaken oppakt. Ook hier lijkt er, sinds de vorige bestuursperiode een flinke versnelling ingezet. Er is zicht op een passende beoordeling met een format dat kan worden gebruikt. Er wordt maatwerk geboden voor vooruitstrevende boeren en we zien een gedeputeerde die doorpakt en samen met de sector de handschoen wil oppakken. De VVD heeft er alle vertrouwen in dat dit helemaal goed gaat komen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar GroenLinks. Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. We hebben in Brabant een groot stikstofprobleem. Hierdoor gaat het slecht met onze natuur en zit de vergunningverlening deels op slot. Sinds 2017 hebben we deze maatregel om stikstof te reduceren opgenomen. Er zijn meerdere mogelijkheden om te voldoen aan de emissiereductie eisen, niet alleen door innovatieve stalsystemen maar juist ook door te extensiveren, door in te zetten op natuur-inclusief werken en door het houden van minder dieren. Opties die wat GroenLinks betreft veel meer aandacht mogen krijgen. Om verschillende

redenen is de datum om te voldoen aan deze reductie-eis meerdere keren verschoven. GroenLinks vindt het onverstandig om dit nu nogmaals te doen. We moeten niet vergeten waarom we in Brabant zijn overgegaan tot deze reductie-eis. Ons probleem is groot. We hebben veel wegen, veel industrie en veel landbouwdieren. Dit zorgt voor een situatie die onhoudbaar is. Sinds 2017 is alleen maar meer duidelijk geworden hoe slecht het gaat met onze natuur. En het is ondertussen ook wel duidelijk dat Den Haag ons stikstofprobleem niet gaat oplossen. Voor een gezonde leefomgeving, waar de natuur zich kan herstellen, moeten we nu doorpakken. Zo zorgen we ervoor dat we de biodiversiteit in onze provincie versterken en dat er ruimte ontstaat om weer stikstofvergunningen te verlenen en Brabant draaiende te houden. Voorzitter, wij zien een college dat hard werkt om zo snel mogelijk tot oplossingen te komen. Wij zullen dan ook in lijn met alle vorige debatten en besluitvorming hierover, vasthouden aan deze reductie-eis. Tot zover.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Even naar aanleiding van uw opmerking over extensiveren en natuur-inclusief. We hebben gisterenavond nog een hele interessante bijeenkomst gehad. U heeft mevrouw Van Rooij ook gehoord. Zij is al jaren bezig om ofwel natuur-inclusief te worden ofwel extensief. Ze zegt dat de grond van de buurman vrijkwam, maar dat die opgekocht is door de provincie en vervolgens aan een intensieve teler verhuurd. Haar droom spatte uiteen. Hoe kijkt u daar als GroenLinks naar? Hoe moeten boeren extensief worden en natuur-inclusief in Brabant als de provincie zelf op deze manier handelt?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik vind het moeilijk om op één casus in te gaan, want ik weet niet precies alle details van deze casus. Wat ik wel belangrijk vind en wat ook in het bestuursakkoord staat en waar het college ook stappen op zet, is dat we inderdaad gaan kijken hoe we met de gronden die wij zelf hebben in ons eigen pachtbeleid, kunnen bijdragen aan dat er steeds meer boeren natuur-inclusief kunnen gaan werken.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dat ben ik met u eens, maar het gebeurt niet. Dus wat gaat GroenLinks daaraan doen?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Dat het niet gebeurt, durf ik niet te stellen naar aanleiding van een casus, die gisteren is toegelicht tijdens de themabijeenkomst. Ik zie wel degelijk een college dat echt stappen zet. Dat hebben we de afgelopen tijd wel degelijk gezien, met voorstellen met betrekking tot onze pachtgronden.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank, voorzitter. Even voortbordurend, niet per se op de casus van mevrouw Van Rooij, maar ik ben eigenlijk wel benieuwd hoe mevrouw Van der Linden van GroenLinks aankijkt tegen al die agrariërs die op biologische, natuur-inclusieve wijze nu boeren en klemvallen in het hele traject omtrent de stikstofreductie. En dat die bedrijven nu mogelijk als eerste het loodje leggen. Druist dat niet in tegen waar u voor staat? En kunt u mij de toezeggen geven dat u met het college in gesprek zult gaan, hoe dit op te lossen?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Sterker nog, wij hebben een tijd geleden hier een motie over ingediend, die door alle partijen is gesteund behalve de BBB, om het college te vragen om met een oplossing te komen. Het college is daar nog mee bezig, dus wij wachten dat af.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, wij hebben tegen die motie gestemd, omdat wij in het algemeen tegen de stallende deadline zijn. Als wij daarmee in hadden gestemd, dan ben je het met een deel wel eens. En dat zijn wij niet. Dat is de reden. En toch lost dit het probleem niet op, want die motie heeft het wel gehaald, maar gisteren zat mevrouw Van Rooij hier bij ons in de zaal, bijna met de ziel onder de arm. Wat kunt u haar toezeggen dat er gaat gebeuren, dat zij met haar bedrijf door kan?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik val in herhaling. Ik kan niet op basis van de beperkte informatie die ik heb uitspraak doen over één casus.

De **voorzitter**: Tot slot.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, het is niet één casus. Er zaten gisteren nog meer insprekers aan tafel. Zo kunnen we er nog wel talloze opnoemen. Volgens mij komen er hier ook regelmatig brieven van die ondernemers binnen. U mag ook reageren op een breder aspect.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, wij hebben een tijd geleden een motie ingediend. Het college is daar nog mee aan de slag. Wij wachten af hoe die motie uitgevoerd gaat worden. Wij hebben het vertrouwen dat het college begrijpt, dat wij hier in Brabant, dat is ook opgenomen in het bestuursakkoord, streven naar vijftien procent biologisch areaal. Wij wachten dus af hoe wij daar stappen in gaan zetten als provincie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van der Linden gaat verder. Ik wil u allen er op wijzen dat wij met elkaar hebben afgesproken dat er terughoudend geïnterrupteerd zou worden. Daar let ik ook scherp op. Dan weet u dat alvast als u verdere interrupties wilt doen, dat dat beperkt zal zijn. U was klaar?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik had het einde al aangekondigd.

De **voorzitter**: Goed, ik ga naar de Partij van de Arbeid. Gaat uw gang.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Twee weken geleden vierden wij de verjaardag van mijn zoontje. Waarom is dat relevant? Hij werd zeven jaar oud. Ik herinnerde mij dat hij in 2017 geboren is, precies het jaar waarin deze provincie het huidige stikstofbeleid in gang zette. Beleid dat gaat over het natuurherstel en over het verminderen van stikstof, bijvoorbeeld door innovatieve systemen, bijvoorbeeld door extensiveren of andere oplossingen. Ik vind het helemaal niet onlogisch en ik waardeer de partijen die de moeite nemen om ook vandaag nog weer in debat te gaan over dit thema. Ik begrijp ook goed dat dit beleid een aantal individuele ondernemers echt heel hard raakt. Dat neem ik niet lichtzinnig. Maar ik sta hier ook voor een breder belang. Ik sta hier ook voor al die ondernemers die de afgelopen zeven jaar wel gedaan hebben, wat het beleid van de provincie is. Ik sta hier ook voor die ondernemers die dagelijks vragen om duidelijkheid vanuit de overheid. Ik sta hier ook voor al die Brabanders die een huis willen kopen, die in een gezonde leefomgeving willen wonen. Brabant moet open en daar is dit een onderdeel van. Daarom staat mijn partij hiervoor en blijft mijn partij hiervoor staan. Dan hoop je, voorzitter, dat je kunt rekenen op grote bedrijven. Bedrijven zoals de Rabobank. Het moet mij van het hart, dat ik met grote verbazing de agrarische lobby van de Rabobank de afgelopen dagen heb mogen aanschouwen. De Boerenleenbank heeft de afgelopen jaren miljarden verdiend aan onze boeren en daarmee een bijdrage geleverd, vast en zeker niet moedwillig, aan de huidige situatie en de steeds verder gaande schaalvergroting. Zij geven op het moment dat er gekeken wordt, ook naar hen, om de benodigde transitie te financieren, niet thuis en kaatst de bal terug naar de overheid. Dat stelt mij zeer teleur.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. De heer Deckers van de PvdA zegt nu eigenlijk gewoon, het is de schuld van de Rabobank. Daarom zou ik willen vragen, is het niet toch op de eerste plaats de schuld van de provinciale overheid die heel lang de boeren in onduidelijkheid laat over waar het naar toe moet met deze regels. Welke eisen ze precies gaan stellen en wat haalbaar en redelijk is. Is dat niet gewoon de belangrijkste factor, waardoor nu uiteindelijk ook de Rabobank zegt, wij weten het ook niet meer en wij willen die risico's ook niet lopen?

De heer **Deckers** (PvdA): Nee, voorzitter. Ik zeg niet dat het de schuld van de Rabobank is. Ik wijs erop dat de Rabobank in de afgelopen jaren een rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van de landbouwsector. Dat is ook hartstikke goed, daar zijn zij een bank voor. Ik wijs de Rabobank op haar verantwoordelijkheid om ook op het moment dat er een transitie nodig is, verantwoordelijkheid te nemen en niet te gemakkelijk terug te kijken naar de overheid.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dan hoor ik de heer Deckers toch weer zeggen, er is een transitie nodig. Net zei hij ook al, Brabant moet weer open. Maar het komt er eigenlijk op neer, we gaan de boeren slopen. Want dat is wat er eigenlijk wordt gezegd. We gaan de boeren zover onder druk zetten en zolang in onduidelijkheid laten, dat ze uiteindelijk niet meer weten waar ze aan toe zijn en zelf maar besluiten om de stekker eruit te trekken. Is dat hetgeen wat de heer Deckers en deze coalitie voor ogen hebben, dat uiteindelijk de boeren zo lang in onduidelijkheid blijven dat ze het niet meer weten en zelf maar gaan stoppen?

De **voorzitter**: De heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, daar gaan we weer. Er werd in het begin over polarisatie gesproken. De boeren slopen is in geen enkel opzicht mijn bedoeling. Ik vermoed ook niet van het college en van deze coalitie. Er is geen enkele intentie om de boeren te slopen, om het in uw woorden te zeggen. Die woorden duw ik zo ver als het kan van mij af. Wat wel de bedoeling is, is om te kijken hoe we de natuur kunnen herstellen. En hoe we Brabant weer open kunnen krijgen. De rechter heeft gezegd, het is genoeg geweest, er moet ook aandacht zijn voor de natuur. Dat is de situatie waar we in zitten. Daarom treffen we de maatregelen die nodig zijn.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik krijg steeds meer het gevoel dat de natuur er met de haren wordt bijgesleept, om onze landbouwsector aan te kunnen pakken. Als ik de collega van GroenLinks hoor, die heel duidelijk zegt, we moeten streven naar minder dieren, is dat ook voor de PvdA het doel, om onze boeren zodanig onder druk te zetten dat ze naar minder dieren moeten en dat er uiteindelijk ook minder veehouders overblijven?

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, de heer Van Hattem heeft meer ervaring in deze zaal dan ik. Hij zal ook weten dat het beleid van de provincie erop gericht is om minder stikstof uit te stoten. Dat kan door innovatieve stalsystemen, maar dat kan ook op andere manieren, door te extensiveren, door minder dieren te houden et cetera.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, ik was richting een afronding.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Er werden net woorden in mijn mond gelegd, daar wil ik even op reageren. GroenLinks heeft nooit gezegd dat wij minder boeren willen. Het klopt dat wij minder dieren willen, maar dat is een valse tegenstelling.

De **voorzitter**: Een korte reactie graag.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Heel kort, dank u wel, voorzitter. Wat u steeds doet, is de agrarische sector tegenover de natuur zetten, tegenover de woningzoekenden, tegenover de industrie, tegenover van alles. U sprak over polarisatie. Noemt u dat geen polarisatie dan?

De heer **Deckers** (PvdA): Ik moet even nadenken over wat u zegt. Het is niet mijn bedoeling om natuur tegenover boeren te zetten. Het is wel mijn bedoeling om te kijken naar de feiten zoals ze er liggen. De rechter heeft gezegd dat de natuur moet worden hersteld. Daarvoor moet stikstof worden gereduceerd. En ik kan er niet omheen dat in deze provincie de agrarische sector een zeer belangrijke bijdrage levert aan de stikstofemissie. Dan kom ik erop uit dat de agrarische sector ook een bijdrage moet leveren daaraan. Overigens niet alleen de agrarische sector, dat verhaal kent u ook van mij.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Precies. Die bijdrage willen ze ook leveren, echter de vergunningen worden niet verleend en 1 juli blijft staan. Vindt u dan niet dat de provincie in gebreke is?

De heer **Deckers** (PvdA): Nee. Ik begon mijn verhaal met de geboorte van mijn zoon zeven jaar geleden. Hij gaat volgend jaar naar groep vier. Er is veel tijd overheen gegaan. Ik denk dat er veel tijd is geweest voor ondernemers om zich hierop voor te bereiden. En ik vind dat niet alleen, er zijn hartstikke veel mensen die dat ook gedaan hebben.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ik wil u heel hartelijk feliciteren met uw zoon, heel belangrijk die kinderen. Maar wat ik u mee wil geven, is dat u niet uitsluitend naar de boeren kunt kijken en niet het onmogelijke kunt vragen van boeren, een datum laten staan, terwijl er geen vergunningen verleend worden, de zaak tegenover elkaar zetten. Dat wil ik u heel graag meegeven.

De **voorzitter**: Dat was uw derde interruptie, mevrouw Van de Ven. Ik zal er in deze bespreking nog één toestaan, dan weet u dat alvast. En niet meer dan dat. Gaat u verder.

De heer **Deckers** (PvdA): Ik heb mevrouw Van de Ven gehoord. Dank voor de felicitaties. Mevrouw Van de Ven weet ook dat wij een makkelijker gesprek hebben over onze kinderen dan over de toekomst van de agrarische sector. Daar zijn we het sneller over eens. Ik rond af, voorzitter. Hoe lastig het ook is, dat meen ik oprecht, ben ik tevreden met een college dat wel haar nek uitsteekt, om duidelijkheid te blijven bieden en niet zwicht voor de gelegenheid om iedere keer weer de datum uit te stellen. Daarom kan dit college op onze steun op dit punt rekenen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de SP.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Er is al veel gezegd. Ik wil nog op een tweetal punten even kort ingaan. Er is alom een roep dat de politiek standvastig moet zijn, duidelijk moet zijn. Op het moment dat je dat doet als provincie, wordt je gevraagd om het toch maar weer uit te stellen. Voorzitter, we zijn hier terechtgekomen door in het verleden maar uit te stellen en af te wachten. Vanaf 2017 is er een besluit genomen en vervolgens is uitstel op uitstel gevolgd. Voorzitter, dat is natuurlijk gebeurd omdat heel veel mensen hier in de Staten, waaronder ook ik, zich realiseerden dat het voor individuele boeren niet niks is. Daarom hebben we regelmatig uitgesteld. Maar nu is, daar wil ik dit college duidelijk een compliment voor geven, toch het moment gekomen waarop we vast moeten houden aan iets wat we in 2017 hebben ingezet. In het belang van Brabant, dat Brabant weer open kan en in het belang van de natuur. Ik denk uiteindelijk ook in het belang van de boeren. Want er is hier volgens mij niemand, ik als boerenzoon zeker niet, die de boeren een slecht hart toedraagt. Of die er op uit is om het aantal boeren te verminderen. Hoe meer boeren, hoe liever. Misschien met wat minder vee, maar boeren zijn ons allemaal lief.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank, voorzitter. De heer Heijmans geeft een compliment aan het college. Gisteren hoorde ik hem echter zeggen dat hij heel veel vragen had, maar allemaal politiek. Ik dacht dat ik meneer Heijmans even de ruimte zal geven om die vragen te stellen. Ik ben benieuwd wat voor vragen meneer Heijmans dan heeft over heel dit feit.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, meneer Havermans gaat mij nu vragen om vragen te gaan stellen over een rapport dat we gisteren in de commissie besproken hebben. Dat ga ik dus niet doen. Ik heb twee minuten spreektijd en er zijn nog allerlei vragen te stellen. Maar waar het vandaag over gaat, dat is het doel van de interpellatie, is de vraag, gaan wij opnieuw uitstellen, gaan wij opnieuw Brabant, maar ook de boeren in onzekerheid laten over wat er uiteindelijk gaat gebeuren, of durven we nu echt door te pakken en een besluit te nemen. Dan is het heel vervelend voor degenen in de boerenbevolking die hebben stilgezet. Maar het is ook heel vervelend voor de boeren die hun stinkende best hebben gedaan, misschien wel letterlijk, om wel te voldoen aan die nieuwe normen. Voorzitter, daar wil ik het bij laten.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Geen boer is illegaal, maar 1 juli is wel fataal. Vanaf 2017 is al duidelijk dat het naar voren halen van de deadline van 2028 onhaalbaar en onwerkbaar is. Dat hebben we als PVV continu aangegeven. De gedeputeerde stelt dat er geen sprake is van illegaliteit. Maar ik kies voor een andere term. Kan de gedeputeerde aangeven of er na 1 juli nog wel sprake is van een rechtmatige juridische situatie? Maakt het overtreden van een regel, zoals de gedeputeerde stelt, de voorkomende gevallen toch niet juridisch kwetsbaar voor rechtszaken van milieuclubjes en daarmee ook onzeker van hun financiering? De gedeputeerde geeft aan dat de overtreding oplosbaar is. Kan de gedeputeerde aangeven of en op welke termijn er duidelijkheid komt over toelaatbare systemen, anders dan alleen maar luchtwassers of minder dieren? De gedeputeerde spreekt over een redelijke termijn, om de feitelijke situatie in overeenstemming te brengen. Wat acht zij een redelijke termijn? Hoe lang wil je agrariërs hierover in het ongewisse laten? Net zolang tot zij zelf het bijltje erbij neergooien? Is dat soms de bedoeling van dit college? De gedeputeerde spreekt over de haalbaarheidsclausule als oplossing. Voor veel innovatieve ondernemers is dat onvoldoende om hun financiering rond te kunnen krijgen. Realiseert GS zich dat? Is GS in ieder geval bereid om in afwachting van de landelijke wetgeven alle bovenwettelijke, provinciale maatregelen op te schorten. Voorzitter, geef juist de innovatieve boeren een eerlijke kans en

niet een juridische afgrond of alleen maar het GroenLinks-dilemma van minder dieren. Tot zover in deze termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar D66.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dank u wel, voorzitter. D66 staat achter de koers van dit college. Er is ondertussen veel gewisseld en het gaat hier uitdrukkelijk om een onderdeel van de landbouwtransitie met een zicht op een gezond Brabant. Een gezond Brabant met een gezonde landbouwsector, die meer plantaardig en minder dierlijk is. Transitie doet pijn en het geeft ook onduidelijkheid. Dat raakt de agrarisch ondernemers. We zitten midden in die lastige periode. Extensiveren en meer natuur-inclusief zijn nodig, naast innovatie en techniek zoals stalsystemen. We moeten het ook absoluut niet versmallen daarnaartoe. Brabant moet verder van het slot af. We hebben niet de luxe om te schuiven en af te wikkelen op de toekomst. Schuiven is zeker niet bevorderlijk voor de duidelijkheid voor de agrarisch ondernemer. Ik sluit me dan ook nadrukkelijk aan bij de inbreng van de VVD, GroenLinks en de PvdA voor mij. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar Lokaal Brabant.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Een vreselijk dilemma voor iemand die het treft. Wat te doen? Lokaal Brabant is zich daar terdege van bewust. Toch menen wij in de antwoorden van de gedeputeerde tot nog toe voldoende aanknopingspunten te vinden, om verder te gaan op de lijn die ingezet is. Deze lijn is ingezet met het aantreden van deze coalitie, waarin de datum van 1 juli al bekend was, al stond wat ons betreft. We hebben daar graag iets aan gedaan. We hebben daar ook iets aan kunnen doen voor een aantal sectoren in de veehouderij. Voor Lokaal Brabant blijft enorm belangrijk dat we in kunnen blijven zetten op innovatie. Innovatie moet van de grond komen. Ik roep GS op namens Lokaal Brabant, om daar oog voor te blijven houden. Kijk naar de alternatieven die er zijn en die er in de toekomst wellicht aan zitten te komen. Ik heb begrepen dat een aantal hiervan dichtbij is. Het is een dilemma. We gaan dat nu niet veranderen, wat ons betreft, maar blijf oog houden voor de menselijke maat, voor de individuele boeren die dit treft.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven, uw laatste interruptie.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, daar ben ik me van bewust. Blijf oog houden voor de menselijke maat. Ik hoop inderdaad dat Lokaal Brabant dat blijft doen. Een vraag met betrekking tot de moties van de gemeentes en de brief van de Rabobank. Bij de moties zijn ook heel veel lokale partijen betrokken. Zij hebben dat gesteund dan wel ingediend. Wat vindt Lokaal Brabant daarvan?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Ik vind het goed dat lokale partijen dat doen. Maar ik moet eigenlijk net als de gedeputeerde zeggen, mij heeft nog geen enkele motie bereikt. Ik ken de moties niet en ik weet niet wat er gaat gebeuren. Ik weet van de moties af, meerdere partijen hebben die moties ingediend volgens mij. We hebben oog voor dat dat speelt. Maar we hebben nog meer oog voor de mensen die het betreft in deze. Daar willen we graag achter staan. We willen dat dit college daar oog voor heeft. Onze gedeputeerde is degene die spreekt met de mensen in de sector. Ik vind het belangrijk wat daaruit terug komt. We hebben daar oog voor en zullen daar altijd oog voor blijven houden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Dat u oog voor de mensen heeft, daar kopen ze niks voor. Dat weet u ook. Wij willen graag nog een motie indienen. Dat wil ik aankondigen via deze interruptie, anders heb ik hem dadelijk niet ingediend. Dank u wel.

Motie M100-2024: Breng agrarische ondernemers niet in de juridische problemen

Statenvoorstel: Interpellatieverzoek actuele situatie stallende deadline. Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024 te 's-Hertogenbosch,

Overwegende dat:

- De provincie Noord-Brabant houders van pluimvee, varkens of geiten met stallen ouder dan vijftien jaar heeft verplicht om deze per 1 juli 2024 aan te passen;
- Provinciale Staten van Noord-Brabant deze deadline in hun vergadering van vrijdag 19 april 2024 hebben herbevestigd;

- De omgevingsdienst Midden- en West-Brabant momenteel geen besluiten neemt ten aanzien van deze omgevingsvergunningen;
- Er juridisch nog geen goedkeuring is voor de aangeboden systemen;
- Tientallen Brabantse gemeenten, de Rabobank en andere organisaties kenbaar hebben gemaakt dat zij zich zorgen maken over de situatie waar agrarische ondernemers vanaf 1 juli in leven;
- Er een beginselplicht tot handhaving geldt en de deadline van 1 juli daardoor in strijd is met de beginselen van behoorlijk bestuur.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Er voor te zorgen dat Brabantse agrariërs vanaf 1 juli niet in een onzekere situatie terecht komen en ervoor te zorgen dat onze Brabantse boeren niet in juridische problemen komen

en gaat over tot de orde van de dag.

CDA, Tanja van de Ven

De **voorzitter**: En die dient u bij deze in? Oké. De heer Havermans, ook zijn laatste interruptie.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Meerdere mensen hebben hier al gezegd dat we in rondjes gaan spreken. Dat gaat ik ook maar doen, dus ik vraag aan de heer Koevoets van Lokaal Brabant, wat geeft dit voor duidelijkheid? U schetst dat het college aan de deadline wil vasthouden. U zegt zelfs, nu gaan we niet aanpassen, ofwel als de deadline maandag valt, dan passen we hem misschien over twee jaar toch nog in een keer aan. Wat brengt dit nu voor duidelijkheid? Zeker gezien die borging. De rechter gaat toetsen aan de wet Natuurbescherming, dus er moet geborgd worden dat de natuur echt niet verslechtert.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, er zijn een heleboel vragen met alsdan en misschien, de rechter gaat borgen en vragen die op ons afkomen. Daar kunnen we op dit moment niet zoveel mee. We hebben een duidelijke lijn uitgezet toen we het bestuursakkoord hebben afgesloten. De deadline is 1 juli, zorg dat je tijdig een vergunning aanvraagt. Dat is gebeurd. We willen ook oog hebben, misschien dat mevrouw Van de Ven daar weinig mee heeft, voor die landbouwers en veehouders die al geïnvesteerd hebben. Zij hebben op dit moment een investering en financiering die zij ook gewoon af moeten betalen, terwijl anderen dat niet hebben. Wat ons betreft is er duidelijkheid met deze datum. De datum was er toen wij begonnen aan deze coalitie. Een datum die wat ons betreft vooralsnog blijft staan met de zekerheid dat dit college een goed beleid voert en oog voor de menselijke maat blijft houden.

De heer **Havermans** (BBB): Dank, voorzitter. De heer Koevoets zegt alsdan en de rechter toetst et cetera. Wij horen hetzelfde, namelijk we nemen aan, we geloven in, we vertrouwen op. Dit zijn woorden, geen daden. Al die mensen die thuis zitten te kijken, al die agrariërs die thuis zitten te wachten dat er hier duidelijkheid komt, die krijgen op dit moment geen duidelijkheid. Het betreurt me dat die ook door u niet gegeven wordt.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Ik ben aan het eind van mijn betoog, dank.

De **voorzitter**: Dank u wel. We gaan naar JA21. Welkom aan de mensen die net aangeschoven zijn op de publieke tribune. Fijn dat u er bent. We zitten midden in een discussie over het onderwerp Actuele informatie, stallendeadline ofwel emissiereductie. Ik geef het woord aan u. Gaat u gang.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Dames, mijnheren, Brabanders, wij gaan als fractie in het weekend Kafka herlezen. Daar worden we een stuk vrolijker van dan van het landbouwbeleid van Noord-Brabant. We weten al sinds de invoering van de stallendeadline dat die niet werkt. We horen heel veel partijen, bestuurders en andere politici zeggen dat er allemaal transities moeten. We horen zelfs de partijen zeggen, zoals D66, het doet pijn. Wat dan heel opvallend is, is dat zulke partijen dan vinden dat boerenbedrijven die pijn dan maar moeten lijden. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Voorzitter, wat hebben we het onszelf moeilijk gemaakt. Innovaties, zoals luchtwassers, emissiearme stalvloeren, mesttoevoegingen, real-time monitoren en nog veel meer komen alweer jaren voorbij. Maar de boeren zitten ondertussen klem tussen leningen, vergunningen, veranderingen en ambities. Landbouw bestaat al tienduizend jaar. En dit waar het terecht is gekomen. En nu staan we weer hier, om weer een debat te hebben, dat zo tekenend is voor dit probleem. Wij zitten vast. De boeren, de politiek, maar ook vooral de dieren. Zowel degenen die in steeds kleinere kooien zijn gestopt, om de opschaling mogelijk te maken, als de in het wild levende dieren, die niet meer genoeg eten kunnen vinden in het volledig gedegradeerde natuurgebied waar zij leven. Hoe komen we hier uit? Niet door de stallendeadline steeds maar weer voor ons uit te schuiven. Dat uitstelgedrag heeft er juist voor gezorgd dat we onszelf zo vast hebben kunnen draaien. We kunnen niet meer naar geitenpaadjes blijven zoeken. Vanochtend stond er nog een artikel in de Volkskrant, dat extern salderen er juist voor heeft gezorgd dat er meer stikstof is uitgestoten. Gelukkig kan dit al niet meer in Brabant, maar het is wel het zoveelste voorbeeld dat het zoeken naar lapmiddelen niet werkt. Ook de jaarstukken waar we het later vandaag over gaan hebben, laten hetzelfde beeld zien. Er staan weer allerlei oranje stoplichten als het gaat om technische lapmiddelen, om de afbouw van de vee-industrie nog maar zo lang mogelijk uit te stellen. Het is zonde dat we nog steeds zo inzetten op dit zinkende schip. Maar de doelen rond de plantaardige eiwitten zijn daarentegen wel behaald. Dat is mooi. Dat geeft wat ons betreft des te meer aan dat de toekomst plantaardig is. Als we daar als provincie eenduidig beleid voor kiezen, kunnen we boeren in de veehouderij ook beter helpen met de omschakeling. Gedeputeerde Dirken benadrukte gisteren nog in het Brabants Dagblad dat minder dieren houden nog altijd een optie is. Het is fijn dat dit serieus wordt genomen door GS. Wat de Partij voor de Dieren betreft, is dit de enige juiste weg. Dus voorzitter, laten we dit zinkende schip verlaten en een nieuwe koers zetten richting de toekomst. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan Volt.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u wel, voorzitter. Volt Brabant begrijpt dat de huidige maatregel heel veel boeren raakt. We hebben dat gisterenavond ook kunnen zien. Echter, de natuur en de biodiversiteit kunnen niet langer wachten. Het verbeteren van de biodiversiteit is essentieel, omdat dit direct bijdraagt aan de gezondheid van alle Brabanders, inclusief die van de boeren zelf. Daarnaast wil ik benadrukken dat de Rabobank nogal wat boter op haar hoofd heeft. Laten we reëel zijn. Ook zij zijn onderdeel van de ontstane situatie. Leningen werden in het verleden juist alleen maar verstrekt wanneer er meer dieren werden genomen. Ik heb een voorbeeld van een boer, die in het gebied zat in de omgeving van Natura-2000. Hij wilde honderd koeien. Nee, zei de Rabobank, daar doen we niet aan, honderdvijftig koeien. De ondernemer wilde dat niet. De Rabobank gaf dan geen lening. Ondanks alle uitdagingen ziet Volt Brabant een groep bereidwillige boeren, vooral degenen die al aanpassingen hebben doorgevoerd. Zij hebben grote investeringen gedaan om hun bedrijfsvoering duurzamer te maken. En zij verdienen onze erkenning. Dit is precies waarom wij vasthouden aan die deadline. We moeten degenen die al stappen hebben gezet niet tekort doen. En de urgentie van natuur- en biodiversiteitsherstel serieus nemen. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Forum voor Democratie.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u, voorzitter. De gedeputeerde heeft mij niet kunnen overtuigen. De verschillende moties van de gemeente, de brief van de Rabobank, allemaal zeggen ze hetzelfde. Dit is niet werkbaar. Het verbaast me dat de urgentie van de situatie voor de agrarische ondernemers wordt gebagatelliseerd. Mede veroorzaakt door handelen van deze provincie, zitten ze per 1 juli in onzekerheid, financieel en juridisch. Ook vinden we het stuitend dat ondernemers externe maatregelen hebben moeten nemen, waar op voorhand werd gezegd dat deze ervoor zouden zorgen dat aan de normen en eisen zou worden voldaan. Door voortschrijdend inzicht en ervaringen uit de praktijk blijkt dat, ondanks de aanpassingen, de normen niet worden gehaald omdat de techniek toch niet toereikend zou zijn. Uit de inbreng van mevrouw Van Rooij bleek gisteren nog dat door dit beleid nota bene dertig procent van de biologische kippen in Brabant zal moeten verdwijnen. Voorzitter, mevrouw Dirken heeft zelf aangegeven dat veel zaken door elkaar lopen. Daar zijn wij het volledig mee eens. Er lopen te veel zaken door elkaar. De conclusie kan en zou volgens ons moeten zijn, dat er teveel onduidelijkheden en onzekerheden zijn. De gestelde doelen zijn niet realistisch en niet haalbaar. Deze doelen moeten bijgesteld worden. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers van 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Je zult maar boer zijn. We hebben gisteren de themasessie gehad met meneer Backus, met mevrouw Van Rooij, met de BAJK. En dan hoor je weer

zaken zoals, een definitie van inclusieve landbouw is er niet, Rav-codes bestaan nog niet, ellende met biologische kippen. Je zult maar boer zijn. Ik was vorige week in Vinkel. Een hele bekende plaats voor een Statenlid. Daar was ik uitgenodigd om te komen kijken bij een stalinnovatie. Ik vroeg aan de boer hoe hij dat betaalt. Hij zei dat hij geen geld meer krijgt van de Rabobank. Ik vroeg hoe hij het dan wel doet. Hij zei dat hij een privéinvesteerder had gevonden, zodat ik toch door kan gaan. Ik vroeg in mijn onschuld of hij dan geen risico loopt, dat het straks niet goedgekeurd gaat worden. Hij zei dat dat klopt. Maar hij wilde toch doorgaan. Dan is er een derde voorbeeld. Deze week was een defensie-avond.

De **voorzitter**: U realiseert zich dat u maar twee minuten heeft? Dat is al bijna voorbij.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Mag nog iets meer tijd hebben van u?

De **voorzitter**: Nee. Gaat u maar snel tot een afronding komen.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik zal defensievluchten vergeten en ook het idee van de hooizolder. Dan de oplossing. 50PLUS zegt het al jaren, wij waren altijd een tegenstander van het naar voren halen van de stallendeadline. De oplossing is heel simpel. Laten we gewoon de landelijke lijn volgen. Als uitsmijter wil ik zeggen, ik respecteer het CDA. Maar het CDA zat wel in de coalitie die de stallendeadline naar voren heeft gehaald. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zelfs met deze verkorte bijdrage was het twee minuten en twaalf seconden. Dan weet u dat. Ik ga naar de ChristenUnie-SGP.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Het is een minuut voor twaalf. Nog even en honderden boeren voldoen niet aan onze vergunningseisen. Er is meer tijd nodig. Gisteren hebben we dat nog een keer gehoord van de kwartiermaker. We zijn als Brabant op de goede weg, maar we zijn er nog niet. Eerst starten we enkele vergunningstrajecten en beginnen we wat ons betreft met de passende beoordelingen, dan pas de rest. Eerst een schaap over de dam en dan pas de rest om te kijken of de dam niet instort. Wij gaan voor zorgvuldigheid in plaats van experimenteren. We willen voorkomen dat boeren onnodig failliet gaan als gevolg van verwijtbaar Brabants beleid, het buitengebied kwalitatief achteruitgaat met extra toekomstige kosten, de verduurzaming van de landbouw stagneert en er geen ruimte meer is voor dierenwelzijn en lokale gemeenschappen belangrijke boerensteunpunten kwijtraken en daardoor achteruit gaan. Mijn oproep is, college neem meer tijd. Wees zorgvuldiger en stel de deadline uit. Ga door met de ingeslagen processen. Daar is geen discussie over. Maar neem de verbeteringsuggesties van de kwartiermaker mee en ga daarmee aan de slag. Experimenteer niet ten koste van de boer, maar ga samen aan de slag met de boer. En mocht u toch doorgaan, geef dan ruime tijd in de vergunningstrajecten en de bijbehorende toezicht arrangementen, zodat u eerst de rechtszaken kan verwerken in uw beleidslijn en andere boeren niet onnodig op kosten gejaagd worden. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. We zijn aan het einde van de eerste termijn van uw Staten. Er is een aantal moties ingediend, die niet bekend zijn bij het college. Dus we schorsen even tien minuten.

Schorsing

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Ik vraag stilte in de zaal. Ik geef het woord aan gedeputeerde Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Er is veel gezegd, maar ik heb niet heel veel vragen kunnen noteren. Ik zal ze kort nalopen, om te zorgen dat ieders vragen beantwoord worden. Allereerst vroeg BBB hoe het zit met de passende beoordeling, want je moet uiteindelijk aantonen dat de natuur niet verslechtert, even kort samengevat. Dat klopt, dat zijn we helemaal met elkaar eens. Het antwoord daarop is gelegen in de BOS2.0, daar komt alles wat hier mee te maken heeft bij elkaar. Aan de ene kant moeten we zorgen en juridisch kunnen borgen dat we voldoende doen in Brabant aan natuurherstel en dat er ook echt zichtbaar sprake is van natuurverbetering. En aan de andere kant zullen we met elkaar moeten zorgen voor voldoende emissiereductie. Een van de manieren waarop we emissiereductie vormgeven in Brabant is de emissiereductie via de verordening waar we het vandaag over hebben.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Een hele praktische vraag, voorzitter. Ik hoor gedeputeerde Dirken vertellen over de BOS2.0. Dat is een heel belangrijk stuk. Het staat nog niet op de agenda om dat in Provinciale Staten te bespreken, zodat we erover kunnen stemmen en amendementen en moties kunnen indienen. Zijn Gedeputeerde Staten daar nu wel toe bereid?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Volgens mij gaat PS nog steeds over zijn eigen agenda, meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): We hebben een agendavergadering, dus dan gaan wij zeker voorstellen om BOS2.0 in Provinciale Staten te bespreken. Dank u wel.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): En wat wij u in ieder geval hebben aangeboden, is dat de BOS2.0 uiteraard besproken wordt in de themabijeenkomst, zoals we dat ook met alle Uitvoeringsagenda's gewoon zijn te doen in dit huis.

De **voorzitter**: Ik geef de heer Rutjens in diezelfde interruptie nog even het woord.

De heer **Rutjens** (JA21): Voor de helderheid, we hebben het niet over een themavergadering, waar we er informeren of wat dan ook over kunnen praten. We hebben het erover dat we over de BOS2.0 gaan stemmen.

De **voorzitter**: Maar daar heeft mevrouw Dirken al het goede antwoord opgegeven dat u zelf van die agendering bent. Mevrouw Dirken heeft het woord.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Vervolgens heeft de BBB ook motie 99 ingediend. Die motie wil ik ontraden. U vraagt om de Omgevingsverordening nog een keer te laten toetsen. Die toetsing heeft al bijzonder uitgebreid plaatsgevonden in de rechtbank, waarbij uitgebreid gesproken is over alle regelgeving die in de Omgevingsverordening zit. De rechter heeft gezegd dat deze regels op deze manier kunnen. Weliswaar zegt de rechter dat als iemand op individueel niveau in de diepte het nog eens zou vragen, dat men eventueel tot een ander oordeel komt. Maar dat zijn juridische termen. In hoofdlijnen heeft de rechter gezegd dat hij begrijpt wat er staat en dat het voldoet aan de beginselen van behoorlijk bestuur.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u, voorzitter. Als ik het goed begrijp, in het grote plaatje kan dit wel, totdat we gaan inzoomen op een individuele casus, want dan kan het in een keer helemaal anders zijn. Dan begrijp ik dus goed dat het niet helemaal honderd procent zeker is?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Voor zover u ooit kunt zeggen dat een wet honderd procent zeker is, heeft de rechtbank wel degelijk geoordeeld dat als men daar in algemene termen naar kijkt, of dit juridisch houdbaar is en voldoet aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, dat de verordening daaraan voldoet. Dus ga ik de motie ontraden. De VVD vraagt of het klopt dat de hardheidsclausule kan worden toegepast voor de echte uitzondering. Ja, dat klopt. Dat hebben we ook de afgelopen week een paar keer gedaan. Daar heeft u denk ik de publicatie van gezien. Dat hebben we ook de afgelopen jaren een aantal keren gedaan. Daarbij moet ik wel aangeven dat de hardheidsclausule echt een uitzondering is. Dat betekent dus niet dat we ineens honderden hardheidsclausules gaan vergunnen, want dan is het geen hardheidsclausule meer. Dan is het staand beleid en dat zou om een aanpassing vragen in het staand beleid. Maar vooralsnog hebben we inderdaad de hardheidsclausule om te zorgen dat we die kunnen inzetten bij de echte uitzonderingen, die wat ons betreft over innovatie gaan, of over bijzondere omstandigheden. PVV vraagt of er na 1 juli nog sprake is van rechtmatige vergunningen voor ondernemers. Daar durf ik ja op te zeggen. Zoals ik al zei in de eerste termijn, bedrijven zitten nog steeds rechtmatig op hun plek, ze voldoen aan wat we vroeger het bestemmingsplan noemden, ze hebben waarschijnlijk een vergunning die we vroeger milieuvergunning noemden et cetera. Ik neem aan dat ze ook belasting betalen. Dat is allemaal hartstikke legaal, dat is allemaal rechtmatig. Het enige waar we met elkaar een conclusie op trekken is dat er een overtreding is van een regel, namelijk de regel dat er een bepaalde mate van reductie moet zijn op 1 juli. Daarvan heb ik daarstraks al gezegd, het betekent dat op het moment dat er een aanvraag ligt die we nu in behandeling hebben met elkaar, die compleet is, waar de stukken voor aangeleverd zijn, dat wij op enig moment zover zullen komen dat die vergunning verleend kan worden, als daar de goede stukken bij zitten en dat we op dat moment een redelijke termijn afspreken. Ik kan nu niet zeggen dat die altijd zus en zo lang is. Dat zal per bedrijf verschillend zijn. Het ene bedrijf zal misschien maar een heel klein stukje van een stal moeten passen. Voor een ander bedrijf zal het zijn dat alle stallen op het hele bedrijf een

aanpassing nodig hebben. Wat een redelijke termijn is, hangt af van de casus. Maar er wordt wel degelijk rekening mee gehouden dat er tijd nodig is om een en ander te realiseren. Dat doen we in alle gevallen, waarbij we bij toezicht zien dat er een regel wordt overtreden, dus dat doen we hier ook. U vraagt of er na 1 juli nog nieuwe systemen op de markt komen. Ik mag hopen van wel. Het college is ook druk bezig, zoals ik zei, om te ondersteunen op alle landelijke trajecten waar gewerkt wordt op innovaties. De WUR volgt dat ook met belangstelling. Dus wij hopen zeker dat er nog nieuwe systemen op de markt gaan komen. Alleen, dat is voor de mensen die nu aan emissiereductie moeten doen niet meer op tijd. Dat is voor volgende mensen, die stallen of systemen hebben die ouder zijn dan vijftien of twintig jaar. Uiteraard kunnen ze dan de keuze maken. U vraagt of dit college bereid is alle bovenwettelijke maatregelen af te schaffen. Ik denk dat u daar het antwoord zelf wel op weet. Nee, dat zijn we niet. Want we hebben niet voor niets al heel lang geleden met elkaar afgesproken, dat het nodig was om dit te gaan doen. Voor degenen die dat gemist hebben, een hele korte samenvatting. We hebben in 2009 een convenant breed gesloten tussen een heleboel partners in Brabant, waarbij we afgesproken hebben aan emissiereductie te gaan doen. Dat zou in 2028 zijn. We hebben dat naar voren moeten halen, omdat we zagen dat het te slecht ging met de natuur en dat we in een situatie zouden kunnen komen, dat we in Brabant aan niemand meer een vergunning zouden kunnen verlenen. Dus hebben we naar voren gehaald om aan emissiereductie te doen. Dat is wat de stallendeadline is gaan heten. Het betekent dat we gewoon een hoger tempo nodig hadden. Helaas is er ook een situatie gekomen waarin Brabant op slot is gegaan. Dus betekent het dat het nog steeds nodig is dat die emissiereductie er komt. Hoe sneller Brabant aan emissiereductie kan doen en hoe sneller Brabant kan zorgen voor voldoende natuurherstel, hoe sneller we weer in de situatie komen dat er voor iedereen weer vergunningen te verlenen zijn. En dan kunnen niet alleen de familiebedrijven waar we het vandaag over hebben, maar ook alle andere familiebedrijven in andere sectoren in Brabant en alle andere families, die gewoon een huis willen hebben, of over de weg willen rijden, in plaats van in de file willen staan, gewoon hun ding weer doen. Nogmaals, ik snap dat dit voor de individuele ondernemen heel zuur kan aanvoelen. De realiteit is ook dat in het convenant van 2009 iedereen gezegd heeft, dit is iets wat we gaan doen. Het enige waar we een verschil van mening over hadden, was het jaartal. Lokaal Brabant heeft gevraagd om oog te hebben voor de innovaties. Ik denk dat ik die vraag intussen beantwoord heb, bij de beantwoording van de andere vragen. Wij vinden innovaties als college zeker zo belangrijk als u. Wij doen dan ook alles wat we kunnen om medewerking te verlenen aan al die landelijke trajecten.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor gedeputeerde Dirken spreken over het feit dat er na 1 juli zicht is op vergunningverlening bij de agrariërs die een aanvraag hebben ingediend met de benodigde stukken. Daarbij gaat het om de emissiereductie. Kan de gedeputeerde aangeven, met betrekking tot de beoordelingsruimte die zij heeft ten aanzien van die emissiereductie, welke marges er worden toegepast en in hoeverre dat aan de voorkant, op het moment van de aanvraag, voldoende duidelijk was voor onze agrariërs die de aanvragen hebben ingediend? Of lopen ze alsnog een groot risico dat die vergunningsaanvraag wordt afgewezen?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Bijlage zes is hartstikke duidelijk. Daar staat in welke mate van emissiereductie behaald moet worden. Het is aan de ondernemer om daar een aanvraag op in te dienen, die in de meeste gevallen samen met een passende beoordeling kan aangeven op welke wijze die ondernemer denkt die reductie te halen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ze geven aan hoe ze denken het te gaan behalen. Maar we hebben het eigenlijk over maatwerk. Is deze gedeputeerde bereid om als men een vergunningsaanvraag heeft ingediend, maar in de aanvraag nog zaken moeten worden bijgesteld, in voldoende mate ruimte te bieden, zodat men niet met een volledige afwijzing komt te zitten.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Volgens mij doen we dat in algemene zin bij vergunningen. Iemand dient een aanvraag in en je kijkt of die vergunbaar is. Op het moment dat je ziet dat er stukken ontbreken, dan geef je iemand de gelegenheid om die aanvullingen te doen. Dat is gewoon staande praktijk.

De heer **Van Hattem** (PVV): Stukken ontbreken is net weer iets anders dan dat er zaken fundamenteel moeten worden bijgesteld om tot die emissiereductie. Gaat het hier louter om het formalistische aspect van het ontbreken van stukken die moeten worden aangevuld, of kan er echt nog een stevige aanpassing plaatsvinden op de aangevraagde vergunning ten aanzien van de emissiereductie?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat is erg casuïstisch, wat u nu vraagt. Ik kan me voorstellen dat er aanvragen zullen zijn, waar een ondernemer misschien zo weinig heeft ingevuld dat je daar niet eens een ordentelijk besluit op kunt nemen. En er zullen zaken zijn waarbij je niet precies weet wat iemand bedoelt en of je het goed leest. Dan ga je in onderling overleg. Dan kan het best tot een aanpassing leiden. Ik kan daar niet in zijn algemeenheid ja of nee op zeggen. In principe geldt dat de ondernemer verantwoordelijk is voor zijn aanvraag, niet wij als overheid. Wij zijn niet verantwoordelijk voor wat iemand indient, daar gaat iemand zelf over. Op het moment dat een ondernemer een hele goede vergunningsaanvraag heeft gedaan, waaruit blijkt dat er voldaan wordt aan die emissiereductie, dan zal dat op enig moment ook tot een ontwerpbeschikking leiden.

De **voorzitter**: Gaat u verder. U bent ruim door uw tijd heen, dus ik zou u willen verzoeken om dat kort en bondig te doen en af te ronden.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Voorzitter, volgens mij moet ik alleen nog antwoord geven op de motie van het CDA, motie 100. Die motie ga ik ontraden, om redenen die ik net al noemde. Men verzoekt het college om ervoor te zorgen dat agrariërs niet in een onzekere situatie komen. Dat is niet aan ons. Het is namelijk aan de ondernemer zelf om te zorgen dat hij op tijd een vergunningsaanvraag doet. En als hij die vergunning heeft gekregen, moet hij zorgen voor uitvoering van die vergunning. Het is een opdracht die wij niet eens kunnen uitvoeren. De algemene oproep, ervoor zorgen dat onze Brabantse boeren niet in juridische problemen komen. Dat is zo'n brede oproep, dat is iets waar GS niet voor in kan staan. Ik ga de motie ontraden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Mijn vraag is dan, waarom kunt u daar niet voor instaan?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Omdat ik er niet voor in kan staan of iemand een complete aanvraag doet. Daar is een ondernemer toch echt zelf verantwoordelijk voor.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Stel dat ze dat wel gedaan hebben.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dan geldt dat er vanaf 1 juli een zekere situatie is. Er geldt een bepaalde regel vanaf 1 juli, dus volgens mij is die heel duidelijk. Als iemand een aanvraag heeft die daaraan voldoet, dan denk ik dat we op enig moment wel samen tot een vergunning komen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): U zei dat u niet wist van de brief van de Rabobank. Ik begrijp dat er gesprekken zijn gevoerd tussen de gedeputeerde en mensen van de Rabobank. Klopt dat?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Nee, ik heb niet gezegd dat ik de brief van de Rabobank niet kende. Dat ging erover dat ik niet van gemeenten heb gekregen waaraan u refereerde. Dus op het moment dat die stukken worden toegestuurd naar ons, zullen we daar naar kijken.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Havermans. Dit is de laatste interruptie die wij doen in deze termijn.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u, voorzitter. Ik heb net contact gehad met een mevrouw die stellig beweert, het hoogstpersoonlijk zelf gestuurd heeft naar u, dat de VVD-motie uit Moerdijk wel degelijk bij het college gekomen is. Ik vraag me af of de postbus misschien niet helemaal geleegd is.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Meneer Havermans, ik reed vanmorgen langs Moerdijk en had niet de indruk dat ze tegenwoordig 250.000 inwoners hebben. Kortom, ik ken van sommige gemeentes de moties, dat heb ik ook gezegd. Maar als mevrouw Van de Ven zegt dat er inmiddels moties zijn van gemeentes die opgeteld 250.000 inwoners hebben bij elkaar, dan zijn er nog een heleboel moties die ik niet gezien heb.

De **voorzitter**: Dank u wel. We gaan naar de tweede termijn. Ik sta de allerlaatste interruptie toe. Gaat u gang, mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel. Ik wil wel dat dingen kloppen. Als je de inwonersaantallen optelt van de tientallen gemeentes die de motie hebben ingediend, kom je in totaal aan ruim 250.000 inwoners.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat begreep ik ook. Maar Moerdijk is niet zo groot. Dus er zijn er meer.

De **voorzitter**: Dank u wel. U was aan het einde gekomen van uw beantwoording. We gaan naar de tweede termijn van uw Staten. Ik doe een beroep op u om niet nog een keer in de herhaling te vervallen. Er is ongelofelijk veel gewisseld. Ik heb u ook ruimte gegeven, we zijn door de termijnen heen gelopen. Ik verzoek u echt om terughoudend om te gaan met de tweede termijn. BBB.

Meneer **Havermans** (BBB): Voorzitter, ik zou toch nog graag vijf minuten willen hebben, om dit goed voor te bereiden.

De **voorzitter**: Dan schorsen we vijf minuten. Maar ik doe een beroep op u, indachtig mijn oproep van zojuist dat de totaliteit van deze vergadering ook nog te doen moet zijn.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, de vijf minuten zijn voorbij. Ik verzoek u weer plaats te nemen. Ik heropen de vergadering en het woord is aan de heer Havermans. Het is per partij nog twee minuten en ik herinner u nogmaals, *frappez toujours* is dat, aan de oproep die ik zojuist heb gedaan, geen herhalingen van wat we tot nu toe hebben besproken, dank u wel.

Meneer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Waar zijn we het nu wel over eens, laten we dat ook benoemen, dat is dat de reductie van stikstof wel degelijk mag gebeuren. Laten we elkaar daar in vinden. Wat wij als BBB betwisten, is dat dit beleid juridisch houdbaar is en dus uiteindelijk de agrarische sector hiermee niet de klos wordt. Voorzitter, aan de andere kant wil ik ook mijn excuses aanbieden aan alle kijkers thuis, mensen op de publieke tribune en al die agrariërs, voor wat hier gebeurt. We horen teveel en te vaak, we vertrouwen erop, we denken dat. Kortom, het is beleid op aannames en daar krijgen we Brabant niet mee open en zeker niet het vertrouwen mee terug. Wij als Staten hebben een controlerende rol, die kunnen we niet uitvoeren op aannames. Daarom onze motie tot toetsing van de artikelen 3.98 tot 3.102. Deze is tevens ingediend nu door het CDA. De gedeputeerde noemt dat de gehele verordening getoetst is, maar wij vragen specifiek om dit stukje. Het wordt nu weggepoetst in de gehele Omgevingsverordening. Graag een heroverweging van de appreciatie op de motie. We willen absoluut geen verboden dingen doen. Er wordt geschetst dat het op individueel niveau namelijk wel het geval kan zijn. Wij doen dit verzoek via de bestuursrechtelijke kant, als het privaatrechtelijk zou komen, zijn de gevolgen veel groter. En wat is er dus op tegen om dit te doen? We willen voorkomen dat het privaatrechtelijk gaat gebeuren. Vertrouwen is goed, maar controleren is beter. Voorzitter, de samenvatting hiervan is dat alle inwoners eigenlijk de klos zijn hier in Brabant. ASML kan niet uitbreiden, wegen worden niet onderhouden en we kunnen al zeker geen woningen bouwen. Daarvoor moet de rots waar de Brabantse economie op draait, geofferd worden, werd er geschreven. De economie gaat hiermee ook ten onder en dat moet sommige partijen toch wel aanspreken. Brabant als een grote natuurstaat brengt ons niks en zal veel bedrijven de kop kosten. Meten is weten moet als een paal boven water staan. Het symposium van afgelopen dinsdag toonde dit ook aan. Veel bezoekers die de hele dag in gesprek gaan over wat er allemaal wel niet kan en mogelijk is en hoe goed de innovaties zijn. Toch komt er bestuurlijk niks doorheen, naar onze mening.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

Meneer **Havermans** (BBB): Ik was onderweg naar de afronding. Zo kunnen wij niet anders concluderen dan dat partijbelang boven algemeen belang gezet wordt. Dank u wel.

Motie M99a-2024: Verbod op verdraaien van de procedure

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, bij het interpellatiedebat omtrent 'de stallendeadline'

Constateernde dat:

- Met de "stallendeadline" er een verplichting ligt om oude huisvestingsystemen te vervangen.
- Het college ervan op de hoogte is dat deze nieuwe systemen niet doen wat was gedacht.

- Het college weet dat verstrekte vergunningen juridisch niet houdbaar zijn.
- Hierdoor betreffende ondernemers juridisch kwetsbaar zijn.
- Het college dit beleid wil volhouden om zelf een juridische verweerlijn te hebben.

Overwegende dat:

- Hiermee het college zichzelf juridisch indekt en de ondernemer in een kwetsbare situatie brengt.
- Volgens algemene beginselen van behoorlijk bestuur, de overheid verplicht is om te kiezen voor de procedure die de meeste rechtsbescherming biedt aan de burger/ondernemer.
- Het volgens jurisprudentie verboden is om procedures te "verdraaien". (Verbod op detournement de procedure)
- Het college momenteel de maatregelen in de Brabantse ontwikkelaanpak stikstof (BOS) op juridische houdbaarheid laat toetsen.

Verzoekt het college:

- De omgevingsverordening m.b.t. de "stallendeadline" (artikel 3.98 tot 3.102) te laten toetsen aan Algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

en gaat over tot de orde van de dag.

BBB, Marco Havermans
CDA, Tanja van de Ven

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Geen behoefte aan een tweede termijn.

De **voorzitter**: Ik ga naar GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik wil graag het college bedanken voor de duidelijke beantwoording en ik zie ook af van mijn tweede termijn.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, volgens mij heb ik in de eerste termijn duidelijk kunnen maken wat ik wilde zeggen. Daarom heb ik geen behoefte aan een tweede termijn.

De **voorzitter**: SP ook niet. PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik had net een klein interruptiedebatje met de gedeputeerde over de passende beoordeling. Het blijft lastig voor onze agrarisch ondernemers, zeker zij die willen innoveren, om duidelijkheid te krijgen waar het naar toe zou moeten gaan. Een passende beoordeling, hoeveel tijd gaat daar overheen, hoe houdbaar is het uiteindelijk. De gedeputeerde zegt dan ook nog dat de verantwoordelijkheid bij de agrarisch ondernemer ligt en niet bij ons als overheid. Het is wel de verantwoordelijkheid van de overheid om duidelijk te zijn over de regels en waar je naar toe wilt. Die duidelijkheid is er eigenlijk nog steeds niet. Als er wordt gesproken over een aantoonbare emissiereductie, dan is de kans groot dat heel veel agrarisch ondernemers alleen maar uit zullen komen bij een standaard luchtwasser. Daar moeten zij dan een investering op doen en daarmee sla je de innovatie juist dood. Dan vraag ik aan de gedeputeerde of dat de bedoeling van het college is. We hebben gisteren het rapport gezien van de kwartiermaker. Kan de gedeputeerde aangeven wat zij gaat doen met de zaken die in dit rapport als handreiking worden geboden? Ik hoorde de gedeputeerde verder nog zeggen, over de motie die door de verschillende lokale partijen in de verschillende gemeenteraden is aangenomen, dat ze daar geen kennis van heeft genomen. Dan vind ik het toch vreemd dat in PS, ons hoogste orgaan, wordt aangegeven dat er lokaal een motie is aangenomen en dat de gedeputeerde zich niet de moeite troost om kennis te nemen van die motie. Ze zegt, het zit niet in mijn postvak. Is de gedeputeerde bereid om kennis te nemen van die motie en daar nu een reactie op te geven nu haar eigen hoogste orgaan, PS, daar om

vraagt. Tot slot, voorzitter, de moties die door CDA en BBB zijn ingediend, zullen wij van harte ondersteunen. Tot zover in tweede termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. D66.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dank u wel, voorzitter. De uitspraak die wij over dit dossier doen, is in het algemeen belang van Brabant. Het gaat over een gezonde toekomst en een gezonde sector. Verder heb ik geen toevoegingen meer in het debat.

De **voorzitter**: Dank u wel. Lokaal Brabant.

Mevrouw **Kuiper** (Lokaal Brabant): Geen behoefte aan een tweede termijn, dank u wel.

De **voorzitter**: JA21? Partij voor de Dieren? Volt? Forum? 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik had nog wat tijd nodig, voorzitter. Ik begon met de opmerking, je zult maar boer zijn. We hebben het gehad over de heer Backus, we hebben het gehad over Vinkel. Maar misschien dat de Hooizolder u wat zegt. Daar heb ik veel contact met boeren gehad. Zij zeiden, wij krijgen alleen maar op ons donder. Krijgen we ook eens een keer een compliment? Dat sla je dan toch op. 50PLUS zegt altijd, je moet praten met die boeren in plaats van over die boeren. Dan het tweede punt. Ik was deze week bij een defensiemeeting in Waalwijk. Een paar mensen hier aanwezig waren daar ook. Defensie gaat praten over 4600 vluchten die zij kwijt willen, het liefste in een of twee vliegvelden. Ze hadden uitgerekend hoeveel stikstof en fijnstof daarmee vrijkomt. Daar zaten heel veel boeren die in de buurt van zo'n Natura-2000 gebied zitten en die met allerlei vragen kwamen. Ik laat in het midden of veiligheid belangrijker is dan de boeren, maar het geeft wel aan je zult maar boer zijn. Vandaar dat ik als 50PLUS blijf bij de conclusie, laten wij in godsnaam meer tijd pakken en die stallendeadline naar de toekomst schuiven, naar 2028.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Toen ik ruim een jaar geleden hier begon in deze Statenzaal, dacht ik dat we met elkaar politiek zouden bedrijven. Dat doen we samen. Dat doen we met 55 Statenleden, zoals we hier zitten. Dat betekent dus ook dat we met elkaar Brabant vertegenwoordigen. Ik hoor in dit debat zo'n dertig Statenleden roepen, het beleid dat voorligt, is eigenlijk heel goed, laten we vooral doorgaan. Ik hoor er 25 roepen, we vinden dat geen goed idee, laten we iets meer tijd nemen en iets meer zorgvuldigheid betrachten. Wat mij verbaast, is dat er op geen enkele manier rekenschap wordt gegeven om daar iets mee te doen. Dat baart mij zorgen. Ik zou het college mee willen geven. Geacht college, denk er nog eens keer over na, kunt u ons wat tegemoet komen? Want luister, zo'n een miljoen Brabanders willen iets anders. Wilt u daarin meebewegen? Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie.

De heer **Heijmans** (SP): U zegt, meneer Schipper, het is ongeveer fifty-fifty. En dat er met dat verschil van inzicht niks gedaan is. Maar wat denkt u dat wij de afgelopen zeven jaar gedaan hebben? Uitstel op uitstel op uitstel. Er is wel degelijk gediscussieerd over dit onderwerp en nagedacht en gedebatteerd. Besluiten zijn bijgesteld. Vindt u het dan slecht als er op een gegeven ogenblik een moment komt, waarop gezegd wordt, nu moeten we eindelijk toch maar eens een besluit nemen in het belang van Brabant?

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik ben het met u eens dat het altijd goed is om na te blijven denken over het beleid. En inderdaad, er is al zeven jaar over gediscussieerd. Brabant kiest er als enige provincie voor om de stallendeadline naar voren te halen. Daarin zijn we afwijkend van de rest van heel Nederland. Dan zegt u toch, wat wij hier doen is luisteren naar de Brabantse bevolking.

De heer **Heijmans** (SP): Meneer Schipper, wat u doet, noem ik selectief shoppen. U zegt dat we als Brabant de enige zijn die vooruitlopen. We zijn ook als Brabant de enige die de hoogste vee-dichtheid heeft. Misschien heeft het een wel iets met het ander te maken. Misschien zijn de stikstofproblemen hier ook wel het ergst. Zou dat ook een oorzaak kunnen zijn waarom we in Brabant zo klem zitten met het open houden van de provincie?

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. De goede luisteraar had ook gehoord in mijn inbreng in de eerste termijn dat ik niet bestrijd dat we een stikstofprobleem hebben. Het enige wat ik aangeef, als u luistert naar dit debat, zijn er een heel aantal partijen die er moeite mee hebben, hoe snel we daarin willen gaan en welke zorgvuldigheid we daarin willen kiezen. Mijn oproep is daar juist op gericht.

De heer **Heijmans** (SP): Dan zijn we het uiteindelijk eens, meneer Schipper. U bent het waarschijnlijk ook met me eens dat uiteindelijk de meerderheid beslist. Zo werkt de democratie.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Inderdaad de meerderheid beslist te allen tijde, maar de vraag is hoe de meerderheid daarmee omgaat. Dat is volgens mij wat politiek is, wat we met elkaar doen in deze zaal. De vraag is of we rücksichtslos doorgaan, of dat we voor wat tijd en ruimte kiezen.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ik heb nog een vraag aan de heer Schipper. Mijn voorganger noemt het ook weer, misschien heeft dit met elkaar te maken, misschien dit, misschien dat. Dat is wat wij al de hele tijd noemen, we geloven dit, we geloven dat. Is de heer Schipper het met ons eens dat dit de grondslag is waarom wij meer tijd moeten vragen, omdat het gewoon niet duidelijk is?

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, wat mij betreft hebben we meer tijd nodig. Ik heb ook gezegd, ik vind de passende beoordeling een heel goed uitgangspunt. Ik vind het ook prima om daarmee te starten. Ik zeg er ook bij, eerst een schaap over de dam en dan pas de rest.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar de gedeputeerde. Ik herinner u eraan dat we al tweeëneenhalf uur onderweg zijn met dit interpellatiedebat. Ik geef het woord aan de gedeputeerde en bij de interrupties vraag ik u om daar rekening mee te houden. Want ik ben namelijk voornemens om voordat we gaan lunchen ook nog de actuele motie met elkaar te bespreken. Dan weet u dat alvast.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik heb nog een paar vragen overgehouden in deze tweede termijn. Dat is allereerst de vraag van BBB, om de motie nogmaals te bezien vanuit de vraag wat dat vanuit individueel niveau betekent. Ik snap uw vraag heel goed. Alleen heeft het geen zin om daar juridisch advies over te vragen. Als we daar nu juridisch advies over gaan vragen, zal het antwoord zijn, dat als men het op algemeen niveau wil toetsen, dan zal daar hetzelfde antwoord op komen als wat de rechtbank al eerder heeft gegeven. Als we dat op individueel niveau gaan doen, dan zal dat altijd dusdanig casuïstisch zijn, dat een rechter daar specifiek op aanvraag naar zal moeten kijken. Overigens is mijn overtuiging dat dat in de meeste gevallen dan nog steeds ertoe zal leiden dat er geen enkel beginsel van behoorlijk bestuur wordt geschonden. Maar zoals ik al eerder zei, ik ben geen lid van de Raad van State, dus het blijft altijd mogelijk, mocht er een aanvraag komen, dat er in een casuïstisch individueel geval een andere uitkomst zou kunnen zijn. Alleen dat kun je nu vooraf niet toetsen.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, wij vragen met de motie niet om die individuele casus. Ik heb daar in mijn inbreng al aan gerefereerd, omdat u in de vorige termijn aangaf dat het dan anders kan zijn. Mijn vraag aan u is hier om het artikel 3.98 tot 3.102 te laten toetsen, om te voorkomen dat het via een andere weg gevraagd wordt met gevolgen die op voorhand niet te overzien zijn.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat is wat ik zojuist in de vorige termijn ook aangaf, dat is al een keer gebeurd bij de rechtbank. Daar zijn alle artikelen van de verordening uit en te na aan de orde geweest, specifiek die hierover gaan. Die toets heeft plaatsgevonden door de rechtbank. Dat is super uitgebreid gebeurd op al die beginselen van behoorlijk bestuur. Dat gaat ook over deze artikelen, dus die toets heeft al een keer door de rechter plaatsgevonden.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dan zou ik willen vragen of dat stukje van die uitspraak ons toegezonden zou kunnen worden, want dat is bij ons niet bekend.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ja hoor. Dat is geen probleem. Laat u de motie dan nog in stand?

De heer **Havermans** (BBB): Ja.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): De PVV zegt, het blijft lastig met de passende beoordeling, hoe houdbaar is die dan? Dat is een interessante vraag. Want voor elke ondernemer, in elke sector, niet alleen in de agrarische sector, maar voor elk bedrijf geldt dat de ondernemer zelf moet zorgen voor een aanvraag waarmee hij aan gaat tonen, dat hij op enig moment aan de regels gaat voldoen. Voordat de discussie over de passende beoordeling een hele andere kant opgaat, het is niet zo dat wij verplicht zijn als overheid om dat format voor die passende beoordeling te maken. Alleen, wij zagen dat ondernemers dusdanig vastliepen, dat wij als provincie gezegd hebben dat wij zelf, als provincie, zo'n format gaan proberen te faciliteren voor mensen, om ze te helpen. Dat is net even iets anders als hoe het soms beleefd wordt. Voor de ondernemers die nog niet met de passende beoordeling uit de voeten kunnen, die wij nu als provincie hebben gemaakt, voor de luchtwassers, zitten er wel degelijk nog aanknopingspunten in het rapport van Lysias, dat vorige week is verschenen en dat u via de memo gedeputeerde ook allemaal heeft gekregen. Daar staat niet zozeer een format in. Daar staan een heleboel vragen in voor een aantal brongerichte maatregelen en voor een aantal andere maatregelen. Welke vragen je zou kunnen beantwoorden om uiteindelijk ook tot een passende beoordeling te kunnen komen. Daarnaast zijn er ook formats van adviesbureaus die zelf passende beoordelingen hebben gemaakt en er zijn leveranciers die die formats hebben gemaakt. Dus het is een manier, die wordt in andere sectoren al langer in Nederland gebruikt, om met die passende beoordeling per concrete situatie te komen tot een onderbouwing waarom je vindt dat je in dit geval tot de vereiste reductie komt als ondernemer. Dan de vraag wat wij met het rapport van de heer Backus gaan doen. Uiteraard gaan we u daar nog over informeren, hoe we denken daarmee om te gaan. Ik sprak meneer Backus na afloop nog even kort en toen vroeg ik waarom hij niet had aangegeven dat een deel van het rapport over heel Nederland gaat en een deel over de provincie. Hij zei dat dat misschien nog wel een goed idee was geweest. Wij zullen kijken om in onze reactie daar nog even specifiek op in te gaan, omdat meneer Backus in zijn antwoorden wel een aantal keren heeft aangegeven dat sommige dingen in Brabant al geregeld zijn. Ik ga er vanuit dat het helpt als wij precies bij elke conclusie en aanbevelingen nog een keer aangeven aan uw Staten, wat we in Brabant al doen of waar we nog niks mee gedaan hebben. Dan komen we daar ongetwijfeld met elkaar weer over te spreken.

De **voorzitter**: Bent u bijna bij een afronding? Want u bent ruim door uw tijd heen.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ja, dat vermoedde ik al. Ik ben bereid om kennis te nemen van moties van gemeenten. Maar net als de PVV ben ik groot aanhanger van de democratie. Daar werkt het nog steeds zo dat de raad een motie aanneemt, die geeft daarmee een opdracht aan het college. Het college kan kiezen om die wel of niet op te volgen. Als de opdracht is dat ze bij GS moeten pleiten voor iets, dan wacht ik even keurig af of ze bij het college besluiten of ze dat doorsturen naar de provincie of niet. Als ze dat doen, krijgen ze daar antwoord op.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem, wilt u het graag kort houden?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dan vind ik wel dat de gedeputeerde zich er iets te makkelijk vanaf maakt. Wij vragen vanuit PS om in ieder geval kennis ervan te nemen. Nog los van de vraag van het pleiten voor wat de motie vraagt van hun college. Hier vanuit PS wordt de vraag gesteld, heeft het college daar kennis van genomen? Wil het college daar kennis van nemen? Ik kan me niet voorstellen dat deze gedeputeerde, die altijd goed geïnformeerd is, helemaal geen kennis heeft genomen van hetgeen er in die moties naar voren wordt gebracht. Dan wil ik toch vragen, is ze daartoe bereid, om daar in ieder geval kennis van te nemen en aan Provinciale Staten daar een reactie op te geven?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ja, er zit altijd een verschil tussen wat ik per ongeluk privé in mijn mailbox krijg en wat er formeel aan ons als GS wordt aangeboden. Dat vind ik verschillend. Ten tweede, er zijn gemeentes in Brabant die net zo goed zijn in moties schrijven als u in de Staten wel eens bent, qua hoeveelheid. Als u van ons als college vraagt om elke motie in elke gemeente te kennen, dan denk ik dat u ons een beetje overschat. Vandaar dat ik ook zeg, als gemeenten zelf moties willen opvolgen of naar ons toe willen sturen, dan weet ik ook zeker dat ik ze gekregen heb en dan kan ik daar een ordentelijk antwoord op geven. In algemene zin ben ik van harte bereid om kennis te nemen van wat er in gemeentes

speelt en wat de gevoelens daar zijn. Maar als ik er eentje mis, pin me er niet op vast dat ik ze niet allemaal gezien heb, want als ik ze niet krijg, heb ik ze niet.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik pin de gedeputeerde nergens op vast. Ik vraag alleen naar één specifieke motie, die door verschillende gemeenten is ingediend. Volgens mij is het voor iedereen wel duidelijk waar we het hier over hebben. Het is niet een van de vele honderden moties die ergens vandaan komt. Als de gedeputeerde behulpzaam wil zijn richting PS, dan toch graag een reactie daarop. En verder wordt over de passende beoordeling gezegd, dat het een hulpmiddel is dat wordt aangereikt. Maar kan de gedeputeerde met de hand op hart zeggen, dat het richting de ondernemers in voldoende mate duidelijk is of ze met die passende beoordelingen wel kunnen voldoen aan de emissiereducties bij innovatieve systemen, of blijft het alleen maar beperkt tot de reguliere systemen van de luchtwassers.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Wat ondernemers wel en niet weten, moeten we eigenlijk aan henzelf vragen. Wij hebben wel gecommuniceerd over wat de passende beoordeling wel en niet is. Het is aan henzelf om daar vervolgens mee om te gaan. Zoals ik al eerder zei, voor elke ondernemer geldt dat je uiteindelijk zelf verantwoordelijk bent voor je aanvraag. De passende beoordeling, waar wij het format voor gemaakt hebben, is echt een hulpmiddel. Zo hebben we dat ook uitgelegd aan iedereen.

De **voorzitter**: Tot slot heel kort graag.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik ben net als 50PLUS ook bij de boer in Vinkel op bezoek geweest. We kregen daar ook het verhaal te horen, net als van anderen, dat als men investeert in een innovatief stalsysteem en men vraagt daarvoor een nieuwe vergunning aan, dan is het onduidelijk of men de financiering rond krijgt. En als de vergunning wordt afgewezen, heeft men misschien geen financiering meer en kan men ook niet meer terugvallen op de oude vergunning. Ziet de gedeputeerde dat risico, dat boeren echt hiermee in een juridisch niemandsland terecht dreigen te komen?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Het risico zie ik wel, maar het niemandsland zie ik niet zo. Ik kon het dus een tijdje met u eens zijn. Dit geldt voor elke ondernemer in elke sector. Als een ondernemer in een andere sector iets wil gaan doen dat innovatief is en niet eerder in die sector is gebruikt, zal een financier vragen stellen of het haalbaar is en handig is. Als iemand besluit om zo'n installatie in het bedrijf te zetten, dan is dat het risico van die ondernemer op dat moment. Dus ik snap heel goed wat u bedoelt, maar dat maakt deze sector niet anders dan elke andere sector die er is. Dat is echt ondernemersrisico.

De **voorzitter**: U was gekomen aan het einde van uw beantwoording, volgens mij?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ja. De laatste zin over de opmerkingen van 50PLUS en de ChristenUnie. Gaan we opschuiven? Nee. Luistert u? Ja. Waarom gaan we dan toch door? Vanwege alles wat ik daarstraks gezegd heb in het algemene belang, dat integraal is en niet alleen over deze sector gaat. Maar het gaat over alle bedrijven, inclusief de agrarische, alle wegen, alle woonwensen, alles rondom natuur, recreatie en alle andere dingen, die we in Brabant in het bestuursakkoord hebben afgesproken met elkaar. Dat is de opdracht die we als college hebben gekregen, om het beleid te voeren wat we nu voeren. En dat voeren wij uit.

De **voorzitter**: Oké. Dank u wel. Daarmee stoppen we de beraadslagingen over dit onderwerp en stel ik door om door te gaan op de actuele motie en dat we daarna over beiden gaan stemmen. Daarna gaan we lunchen. Aan de orde is de actuele motie over geen fossiele reclames op bussen Oost-Brabant. Het woord is aan mevrouw Hamerslag. Mevrouw Hamerslag heeft twee minuten. Daarna kunnen andere Staten in een minuut eventueel een vraag stellen over de motie. Dan GS in drie minuten, dan de indiener nog een minuut en de gedeputeerde nog een minuut. En dat is de orde van deze vergadering.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Normaliter was de OV-concessie in Oost-Brabant niet in PS-vergadering gekomen. Het is een GS-bevoegdheid, daar ben ik me van bewust. Maar toen de gedeputeerde Smeulders in de oordeelsvormende themabijeenkomst de suggestie deed om een actuele motie in te dienen over het thema fossiele reclame op de buitenkant van bussen heeft mijn fractie besloten daar gehoor aan te geven. We hebben in de concessie expliciet meegenomen dat bussen van 2030 zero-emission moeten zijn. Dat vinden we als provincie belangrijk, omdat we in een klimaatcrisis zitten en we graag schone lucht willen hebben in Brabant. Daar hebben we ook natuur- en klimaatdoelen voor opgesteld, die we voornemens zijn te behalen. Het zou raar en onwenselijk zijn, als die schone bussen vervolgens reclame maken voor vervuilende praktijken die we juist willen voorkomen met die

bussen. We hebben het voor nu maar beperkt in de motie tot reclame voor voertuigen met een verbrandingsmotor. Reclames hebben immers tot doel om de consumptie van het getoonde te vergroten. Een elektrische bus die er juist voor zorgt dat je een nieuwe benzine auto gaat kopen? Ik hoop dat de ironie u niet ontgaat. Voorzitter, dit is niet een nieuw idee. Veel andere lokale overheden zijn bezig met een verbod op fossiele reclames, zoals de gemeente Den Haag, Arnhem, Nijmegen en Eindhoven en de provincie Noord-Holland. Verschillende partijen, waarvan sommigen ook vertegenwoordigd zijn in dit huis hebben hier het voortouw in genomen. Dit laat zien dat door heel Nederland en door een steeds breder wordend politiek landschap een trend gaande is, dat meer en meer wordt ingezien dat fossiele reclames achter moeten blijven in het fossiele tijdperk en niet thuishoren in 2024. Onze motie beperkt zich voor nu slechts tot het openbaar vervoer. Een kleine eerste stap, om niet te promoten wat we willen tegengaan met ons schone OV. Wat de Partij voor de Dieren betreft, is dat een logische stap. Tot zover.

Motie M98-2024: Geen fossiele reclames op bussen Oost-Brabant

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024,

Constateernde dat:

- het gebruik van fossiele brandstof, zoals in verbrandingsmotoren van motoren, auto's, vliegtuigen, cruiseschepen, et cetera, een van de grootste veroorzakers van klimaatopwarming is;
- in het Bestuursakkoord 2023-2027, Samen maken we Brabant, staat: "We willen in 2030 55 procent minder CO₂-uitstoot in Brabant realiseren ten opzichte van 1990. We streven ernaar om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Deze ambitie kunnen wij alleen waarmaken als we een systeemverandering inzetten: de overstap van fossiele energie naar hernieuwbare energie, met daarnaast nadruk op energiebesparing."¹
- in het Ontwerp Programma van Eisen voor Concessie Oost-Brabant staat dat de concessiehouder reclame mag voeren op de bussen, mits de reclame de regels van het betamelijke niet overschrijden en niet aanstootgevend of religieus van aard zijn;²

Overwegende dat:

- reclame als doel heeft consumptie op het aangeprezen terrein te vergroten;
- reclame voor motoren, auto's, vliegtoeren, etc. lijnrecht ingaat tegen het provinciale doel van 55 procent minder CO₂-uitstoot in 2030;
- het behoorlijk vreemd zou zijn als fossiele reclames zouden prijken op de Brabantse bussenvloot die zelf juist steeds meer zero emissie wordt;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- om in het Programma van Eisen in het concessiegebied Oost-Brabant (en volgende concessies) op te nemen dat reclame op en in de bussen, die in opdracht van provincie Noord-Brabant rijden, niet mag aansporen tot het gebruik van mobiliteitsvormen met verbrandingsmotoren;

en gaan over tot de orde van de dag.

¹ P. 28: <https://www.brabant.nl/publlsh/pages/2S53/bestuursakkoord provincie noord-brabant 2023 samen maken we brabant.pdf>

² Punt 4.5.5, p. 64: <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/85a2b73e-17ea-49ac-817e-75644412bd47?documentId=2567b06b-9c6a-4536-9999-cb865a32899e&agendaltemId=576647d3-2af6-4020-99ea-4b75a3650263>

Partij voor de Dieren, Nikky Hamerslag

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga de partijen langs om te kijken of ze een vraag hebben. BBB? Nee. VVD.

De heer **Van Nuland** (VVD): Dank u, voorzitter. We zien best wel regelmatig constructieve voorstellen vanuit de Partij voor de Dieren, maar dit is er toch eentje in de categorie onrealistische maakbaarheid-gedachte. Als VVD-fractie vragen wij ons af, waar is de grens? Gaan we dan ook bijvoorbeeld plaatsen

waar ongezonde snacks verkocht worden, ik denk aan de bekende gele bioscopen, ook van de bus afhalen? Gaan we ons bekendste attractiepark ook van de bus afhalen, omdat daar kinderen worden opgeroepen om met een luchtballon rond de wereld te reizen? Dat soort gekkigheden zien wij allemaal echt niet zitten. Als VVD trekken we hier een streep. Dit moeten we met z'n allen echt niet willen, dat we hier als politiek ons gaan mee bemoeien. Daarom stemmen wij tegen deze motie.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Wij vinden dit een hele sympathieke motie. Wij delen ook de strekking van de motie. Ik ben wel benieuwd naar een reactie van het college met betrekking tot de uitvoerbaarheid.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Bijl** (Partij van de Arbeid): Dank, voorzitter. We willen in heel Brabant een samenhangend, robuust en betrouwbaar mobiliteitssysteem dat voor iedereen toegankelijk en betaalbaar is. En bijdraagt aan een duurzame economie en brede welvaart van Brabant met mobiliteit die schoon, stil, gezond en veilig is. Die ambitie kunnen we alleen inzetten als we een systeemverandering inzetten, met daarin aandacht voor de overstap van fossiele energie naar hernieuwbare energie. Dat doen we niet alleen door ons openbaar vervoer emissievrij te maken, maar ook door onze inwoners te stimuleren bewuste keuzes te maken. Het moge duidelijk zijn, dat in het licht van deze gedachtenlijn de Partij van de Arbeid in beginsel haar steun uitspreekt voor de motie van de Partij voor de Dieren. Dank u wel.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Van Raak** (SP): Dank, voorzitter. Ook sympathie vanuit ons. Ik ben ook benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde. En nog even ter bijval, zo heel bijzonder is het niet dat we bepaalde reclames verbieden. Tabaksreclames verbieden we ook.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Langman** (PVV): Dank u, voorzitter. De PVV is voor een kleine overheid, die niet overal alles gaat bepalen. Dus ook niet reclames op bussen. Daarbij creëer je met deze motie een precedentwerking, wat een onwerkbaar situatie wordt voor de gedeputeerde. We hebben allemaal een lijstje met wat we wel of niet op de bussen hebben willen staan. De Partij voor de Dieren refereert ook naar het bestuursakkoord. Als we alle reclames langs die meetlat gaan leggen, is dat onwerkbaar voor de gedeputeerde. Dus wij zullen absoluut tegen deze motie stemmen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Van de Langeberg** (D66): Dank, voorzitter. Wij sluiten ons eigenlijk zo goed als letterlijk bij GroenLinks aan. We zijn vooral benieuwd naar de uitvoerbaarheid van dit sympathieke voorstel. Dank.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Buiks** (CDA): Voorzitter, ik heb een vraag, namelijk of het juridisch houdbaar is. We hebben een concessie in West-Brabant gehad, daar zijn die beperkingen niet opgelegd. Als we dit nu wel zouden doen, zou dat gevolgen hebben voor die concessie die al afgerond is? Want het beperkt natuurlijk de maatschappij om hun inkomsten te genereren. Ik zou daar graag het antwoord van de gedeputeerde voor afwachten. Ik ga er vanuit dat hij dat meeneemt in de beantwoording.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Het bedrijf dat hiervoor gekozen wordt, voert de concessie uit. Het is niet in dienst van de provincie. Wij zijn dan ook tegen deze motie.

De **voorzitter**: JA21.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Hiervoor ligt een voorstel om bepaalde soorten reclame te verbieden op de bussen, voor de concessie die Oost-Brabant gaat krijgen. JA21 ziet dat als een vorm van

onwenselijk staatsingrijpen. We zien het als zijnde tegen het recht van private vervoersbedrijven om vrij te zijn in hun reclamestrategie. Bovendien lopen zij hierdoor potentiële inkomsten mis. Het mislopen van potentiële inkomsten betekent, dat de prijzen van de kaartjes omhoog gaan. Daarom zal JA21 tegen deze motie stemmen.

De **voorzitter**: Volt.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank, voorzitter. Toen ik de motie zeg, dacht ik in eerste instantie, hè, zijn er bussen die reclames hebben voor CO₂-uitstotende producten? Dat is mij nooit opgevallen. Ik vind hem wel sympathiek, ik denk dat het wel belangrijk is dat alles op alles wordt gezet om de uitstoot van CO₂ omlaag te krijgen. Als dit daartoe kan bijdragen, zijn we daarvoor.

De **voorzitter**: Dank u wel. Forum.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ik sluit me aan bij de woorden van de PVV, de VVD en JA21. We steunen deze motie niet.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Het klinkt sympathiek. We wachten even het antwoord van de gedeputeerde af.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, wij vinden het ook een sympathieke motie. Wij zullen hem in principe ook steunen. We wachten het antwoord van de gedeputeerde af.

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Het is hartverwarmend dat u allemaal zo benieuwd bent naar ons oordeel dit keer. Dat is heel fijn. Ik kan daar kort over zijn. Om te beginnen ga ik in op wat mevrouw Hamerslag zei over de themabijeenkomst. Die hebben wij met elkaar beleefd. Het was een oordeelsvormende themabijeenkomst. Het vaststellen van het programma van eisen voor al onze OV-concessies is een bevoegdheid van GS, dat is bij wet aan GS opgedragen, zoals de PvdA-fractie goed had opgezocht. Een aanzienlijk deel van uw fracties had echter behoefte aan meer sturing op dat programma van eisen. Men was zelfs van mening dat het wenselijk zou zijn om daarvoor een Statenvoorstel te behandelen in deze Statenzaal. Ons college heeft daarbij aangegeven dat het toch niet zo passend was in de bevoegdheidsverdeling, aangezien wij daar verantwoordelijk voor zijn. En dat wij u niet actief een Statenvoorstel zouden sturen. Daarbij heb ik aangegeven, als u ons richting mee wilt geven op een aantal punten, dan kunt u dat doen middels een actuele motie in de Statenzaal. Zo is het gekomen dat ik die uitspraak deed. Dat is ook passend. Vervolgens over dit thema, fossiele reclame op de bus. Reclame is genormeerd in het programma van eisen, daar hebben we ook normen aan opgenomen. Dat zijn de landelijke normen die gelden voor reclames. Daar sluiten we ons bij aan, dat is overzichtelijk en geharmoniseerd op Rijksniveau. Dus in principe duidelijk. Deze motie is daarmee wel technisch uitvoerbaar. We kunnen normeren als het gaat om reclames in bussen. Richting de heer Buiks merk ik op dat deze motie alleen toeziet op de concessie voor Oost-Brabant, die we gaan aanbesteden. Niet op concessies die al aanbesteed zijn, daar kunnen wij niet in treden. Daarbij heb ik aangegeven dat het voor GS volstrekt onduidelijk was hoe PS tegen dit vraagstuk zou kijken, toen u mij die vraag stelde, mevrouw Hamerslag. Daar kunt u als PS duidelijkheid in geven. We hebben geen beleid om fossiele energie volledig te weren. Wel om CO₂ te verminderen, dat weet u. En als PS richting wil geven, daar beleid voor wil maken, dan is dat aan u. Desalniettemin hebben we een aantal inhoudelijke kanttekeningen. Het is ingewikkeld. De heer Langman en de heer Van Nuland hebben dat al verwoord. Iedereen heeft zijn lijstje wat hij wel of niet op de bus wil zien. We kunnen echt wel tien dingen bedenken. Dat heb ik in de themabijeenkomst ook aangegeven. Ik weet echt niet of het verstandig is dat u in dit gezelschap, in deze Statenzaal, dat uitputtend met elkaar gaat wisselen in relatie tot het busvervoer. Ik denk echt dat uw Staten misschien andere prioriteiten zou kunnen stellen, maar daar gaat u natuurlijk zelf over. Vervolgens, dit zou geld kunnen kosten. Als je de opbrengst vermindert bij de vervoerders, omdat je dingen in reclame-uitingen gaat uitsluiten, dan kan dat uiteindelijk ook gewoon dienstregelingssuren voor de bussen kosten. We denken dat die impact mee gaat vallen, maar theoretisch is die er. Het is extra werk voor de vervoerder. Daar moeten we een beetje mee oppassen, want die moet dat gaan toetsen. En ten slotte, in het kader van

practice what you preach, we hebben de komende jaren echt nog wel bussen die op fossiele brandstoffen rijden. Vervolgens zouden we zeggen, we mogen geen reclame op die bussen meer maken voor fossiele activiteiten. Dat is niet helemaal practice what you preach.

De **voorzitter**: U komt tot een afronding?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Desalniettemin, de appreciatie is oordeel Staten. Vooral omdat de motie uitvoerbaar is. En als u beleid wilt maken en richting wil geven, dan is dat aan u. Wij zien echter wel een aantal kanttekeningen die meer dan relevant zijn.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Ten eerste dank aan de gedeputeerde voor zijn uitleg. Ik vond het heel fijn om te horen dat deze motie dus inderdaad wel uitvoerbaar is. Ik hoop dat daarmee zorgen van een heleboel andere partijen zijn weggenomen. Dan wil ik nog ingaan op de vragen die aan mij zijn gesteld door de VVD. Waar ligt de grens? Gaan we andere dingen dan ook van bussen afhalen? De gedeputeerde zei ook al, dan kan iedereen wel met een wensenlijstje komen. Maar voorzitter, we hebben het nu niet over wensenlijstjes. We hebben het hier over één concrete motie die voorligt. Als andere partijen een ander wensenlijstje hadden gehad, hadden ze ook een motie kunnen indienen. Daar gaat het nu niet over. Deze motie is heel specifiek in lijn met wat wij ook willen in het bestuursakkoord. We willen heel graag een reductie van CO₂ en nogmaals, reclames zorgen voor die consumptie. Dus we willen niet mensen stimuleren om juist datgene te doen, wat wij willen voorkomen door juist die schone bussen te laten rijden. Dan over JA21 en over het te missen inkomen. Wij verwachten echt niet dat er ineens allemaal inkomsten gemist zullen worden. Er zijn namelijk een heleboel bedrijven die nog steeds wel reclameruimte kunnen inkopen. Er zullen nog steeds reclames zijn, alleen is er een iets beperktere keuze daarin. Wij denken dat dit een hele mooie stap is. En daarom hopen we dat de motie gesteund wordt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik had al mijn lampje aangezet, omdat u door de tijd heen bent. Ik heb geen vragen gehoord voor de gedeputeerde. Dat klopt toch? Daarmee ronden we de bespreking van deze actuele motie af. Ik sluit de beraadslagingen ook. Ik schors de vergadering voor enkele minuten, ik wil u vragen om hier te blijven, want straks schors ik de vergadering uitgebreider. Ik vraag de griffier op de stembel te drukken, zodat we dat formele punt hebben gemarkeerd. Doe alvast de sprekerspas in de microfoonpost en laat het daar ook. Dan maken we ons klaar voor de stemming over een drietal moties, twee bij het interpellatiedebat en een bij de actuele motie. De vergadering is voor enkele minuten geschorst.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, ik zei al dat het maar een paar minuten was. Die zijn voorbij. Ik heropen de vergadering. Op het microfoonpostje voor u ziet u per stemming in beeld over welk besluit gestemd wordt. U ziet drie knoppen, voor, tegen en onthouden. De knop onthouden dient u alleen te gebruiken als u zich op grond van artikel 28 Provinciewet onthoudt van stemming, maar ik heb daar geen mededelingen van gekregen, dus ik ga er vanuit dat dat niet aan de orde is. U weet, niet onbelangrijk, u kunt uw stem nog wijzigen zolang de stemming nog niet is gesloten. Na elk blokje, per debat, geef ik u de gelegenheid om een stemverklaring af te leggen. Als u doet, ga ik er vanuit dat u dit namens uw fractie doet, tenzij u vermeldt dat u dat alleen namens uzelf doet. Ik ga het al aan bij het interpellatiedebat is een tweetal moties ingediend. De eerste motie is motie 99a van BBB en het CDA, Verbod op verdraaien van de procedure. De stemming is geopend. Het is goed gegaan, er was enige verwarring. Ik sluit nu de stemming. Voor hebben gestemd 19 Statenleden en tegen 30. Daarmee is de motie verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Brouwers, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg,

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Nuland, Putman, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar motie 100 van het CDA, Breng agrarische ondernemers niet in de juridische problemen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 30 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Brouwers, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg,

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Nuland, Putman, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Wie wenst er een stemverklaring over een van deze moties af te leggen? Niemand. Dan ga ik naar de actuele motie, motie 98 van de Partij voor de Dieren. Geen fossiele reclames op bussen Oost-Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 22, tegen 27 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Buiks, Deckers, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koopman, Van de Langenberg, Leeger, Van der Linden, Ludwig, Philippart, Putman, Van Raak, Schellekens, Spapens, Van de Ven, Vossen, Schipper.

Tegen hebben gestemd de leden: Brouwers, Damen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Langman, Lauwen, Lepolder, Meuwissen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Dat is niet het geval. Ik schors de vergadering voor de lunch voor vijftig minuten.

Schorsing

Besprekstukken

17/24 Jaarstukken 2023

De **voorzitter**: Beste mensen, het is tijd, de vergadering is heropend. Het woord is aan de heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. We bespreken de jaarstukken over 2023. Als BBB hebben we al eerder gezegd en ook hier verkondigd, dat wij graag zouden zien dat er realistisch begroot wordt, hoe moeilijk dit af en toe ook kan zijn. Als wij zien hoeveel gelden er teruggestort worden in de reserves, omdat ze over zijn, hebben wij onszelf wel de vraag gesteld, kan dat niet beter? Maar wie A zegt, moet natuurlijk ook B zeggen. Daarom komen wij met de volgende motie, Financieel garant staan. Laat me vooraf alvast zeggen dat ik hier niet het debat van vanmorgen wil overdoen. En ik vraag mijn collega's ook zich hieraan te houden. Wel hebben wij nog een puntje dat we serieus aandacht willen geven en dat aankaarten middels deze motie hier bij de jaarstukken, omdat dat in relatie staat tot elkaar. Voorzitter, er is veel onzekerheid in de agrarische sector en vooral op financieel gebied door herinvesteringen. Daarom vragen wij u allen om na te denken over deze motie en hopen wij dat het college daden wil voegen bij het woord. Zo hebben wij met motie M30-2024, ingediend bij de Perspectiefnota 2025, dit college gevraagd om onderzoek naar eventuele financiële claims. Deze motie is toen ontraden en de gedeputeerde gaf aan de tijd en het geld liever te steken in oplossingen. Dat was voor ons toen een hele goede beargumentering en we hadden daar hoop op dat het ook zou gebeuren. Echter, we hebben moeten concluderen dat dat niet zo is en de onzekerheid alleen maar groter is. Daarom vragen wij u om serieus te kijken naar deze motie, die wij hebben ingediend, om op die manier de agrarisch ondernemers die investeren in een systeem, ook echt financieel te ondersteunen als zij te maken krijgen met nog meer maatregelen, doordat de systemen niet doen wat ze beloven. Ook als zij om andere redenen in het gedrang komen door de schuld van de provincie. Gehorende het debat van vanmorgen, staat de VVD achter ons. Zij geven aan dat als een

veehouder investeert, hen binnen vijftien tot twintig jaar niet nogmaals gevraagd mag worden om te investeren. Dus vragen wij iedereen boter bij de vis te doen. Dit doet ons deugd. Want wij denken dat het wel gaat gebeuren. Tot zover onze eerste termijn.

Motie M101-2024: Financieel garant staan

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Statenvoorstel 17/24 over Jaarstukken 2023

Constaterende dat:

- Veehouders financieel investeren in 'emissiearme stal' technieken.
- De rechter inmiddels hierover een uitspraak heeft gedaan dat deze onvoldoende zijn.
- Veehouders hierdoor in overtreding zijn gekomen of gaan komen.
- De jaarstukken een terugblik zijn op het afgelopen jaar.

Overwegende dat:

- Investeren een zware wissel trekken op de bedrijfsvoering van de ondernemer.
- Niet uit te sluiten is dat deze ondernemer opnieuw moet investeren.
- Het niet uit te leggen is dat dit het resultaat is van falend beleid.
- Het college reeds mondeling heeft toegezegd deze bedrijven niet te gaan handhaven doordat zij volgens hen te goeder trouw hebben gehandeld.
- Deze mondelinge belofte geen standhoudt bij de rechter en de betreffende veehouders dus intrekking- en aanschrijvings-beleid mogelijk kunnen verwachten.
- De 5.7 miljoen in de begroting van 2025 ingezet kan worden onder een post voor financiële garantstelling.

Verzoekt het college:

- Financieel garant te staan voor alle bedrijven uit het verleden en in de toekomst die te maken gaan krijgen met bovengenoemde beleid.
- Een post op te nemen in de begroting voor 2025 die gevuld wordt met de 5.7 miljoen van natuur die toegevoegd wordt aan de reserves in het jaar 2023.
- De onttrekking van 2.6 miljoen uit de reserves voor natuurbeheer niet door te voeren en hier in de begroting een vervolg aan te geven.
- De financiële schade vergoedt voor alle bedrijven die gesommeerd worden minder dieren te houden om toch binnen hun vergunning te opereren.

en gaat over tot de orde van de dag.

BBB, Marco Havermans

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Toen ik deze tekst voorbereidde, wist ik nog niet van het debat van vanochtend. Wellicht dat er links en rechts wat overlap zit met de onderwerpen van vanochtend. Ik vertel u niets nieuws als ik zeg dat Brabant open moet. Daarvoor moet de emissie van stikstof naar beneden en de natuur moet worden versterkt en hersteld. We zijn al even onderweg met de GGA, de gebiedsgerichte aanpak. En we horen veel over plannen en uitwerkingen. Vorig jaar zaten van de zeventien GGA-gebieden, vier gebieden in de verkenningsfase, negen in visievorming en vier in de uitwerkingsfase. Wanneer is de verwachting dat alle zeventien GGA's in de realisatiefase gaan zitten? Gaan we hier daadwerkelijk dan ook iets van merken? Dat geldt ook voor de natuurherstelmaatregelen. In 2023 zijn er diverse maatregelen uitgevoerd om leefgebieden van kwetsbare soorten te verbeteren en om de negatieve invloed van invasieve exoten te voorkomen. Mijn vraag is dan ook, is dat gelukt? Kan de gedeputeerde al iets zeggen over de stand van zaken van de aangenomen motie om de natuur een handje te helpen? Met welke experts is bijvoorbeeld al gesproken? De bespreekversie van de BOS2.0 is inmiddels in een themasessie aan de Staten voorgelegd. We zien reikhalzend uit naar de vaststelling van dit document, waar mogelijk en nodig nog aangevuld met maatregelen ten gevolge van het hoofdlijnenakkoord

uit Den Haag. Een volgende uitdaging voor de mens en natuur is water. De uitdagingen op dit dossier zijn groot met klimaatverandering, droogte en bodemverontreiniging die het hier verpesten. We zien dat, ondanks de forse klus waar we hier voor staan, er toch een aantal indicatoren groen kleuren. Dat verdient een compliment. Tegelijkertijd is er nog een hoop te doen en een hoop onzeker. Tijdens de Burap sprak de VVD al haar zorgen uit over vele lange termijn doelen en afhankelijkheid van effecten van klimaatverandering. Ook laat 2023 zien dat de doelen uit het RWP te ambitieus zijn. We zien dan ook dat de doelen meer gaan kosten dan begroot. Er wordt nu gezocht naar aanvullende financiering, maar wordt er ook overwogen om bepaalde uitgaven niet te doen en wat zouden hier dan de gevolgen van zijn? Dit alles komt samen in het BPLG. Inmiddels blijkt dat de toegekende middelen niet toereikend zijn, om het volledige programma op korte termijn uit te rollen. Daarom vraagt de VVD met klem nogmaals om te starten met die maatregelen die de grote impact kunnen hebben en daarmee ook Brabant Open sneller kunnen realiseren. Op het gebied van wonen is de VVD tevreden over de voortzetting van de versnellingsstafels en de regeling Flexpoolwonen. We kijken uit naar welke concrete interventies om de woningbouwopgave bij te benen dit college gaat komen. Met een veranderende demografie en gezinssamenstelling is het belangrijk dat de bouwproductie verder op gang komt en blijft. Onze jongeren verdienen het om zelfstandig verder hun leven op te bouwen. En daarnaast vraagt een verouderende samenleving om andere woonvormen. En dan zijn er nog veel meer doelgroepen, zoals bijvoorbeeld de kenniswerkers, die zorgen voor een extra vraag naar woonruimte.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank, voorzitter. De VVD geeft aan dat ze de doelen te ambitieus vinden wat betreft het BPLG, zeker als we kijken naar het geld dat binnenkomt. Is de VVD dan ook bereid om het BPLG te herzien?

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Volgens mij lopen hier twee dingen door elkaar heen. Ik gaf aan op het gebied van water we ons afvragen of we niet te ambitieuze doelen hebben gesteld en of we dat anders zouden kunnen doen en wat daar de impact van is. Op het gebied van het BPLG gaven we vooral aan om als de middelen te weinig zijn, vooral te prioriteren en daar te beginnen, met die maatregelen die het snelst en het beste effect hebben op Brabant open. Wat u stelt is een samenvoeging van wat ik niet zei. Mag ik verder gaan, voorzitter? Dank u wel. Voorzitter, verkeersveiligheid is een terugkerend thema in onze betogen. Het is en blijft een groot zorgenkind. De cijfers zijn te hoog en zelfs onze eigen inzet op campagnes krijgen we niet rond. Zo lezen we in de cijfers bijvoorbeeld dat er 270.000 euro onderbesteding was op dit thema. Mijn fractiegenoot heeft in een eerder debat over het BVVP vol ingezet op handhaving. Ik roep, in navolging van onze eerder inbreng de gedeputeerde op om concreet aan te sluiten bij de beweging dat de gemeenten op handhaving meer eigen regie mogen voeren. Daarnaast is de VVD ook benieuwd welke opties voor handhaving er mogelijk zijn met onze nieuwe regering. Bent u bereid dit actief te gaan onderzoeken? Uit de jaarrekening blijkt ook dat de regionale multimodale mobiliteitspakketten niet van de grond zijn gekomen door het demissionaire kabinet. De VVD hoort graag van de gedeputeerde wat zijn verwachting is van de inzet van het nieuwe kabinet op dit thema. En dan het laatste stukje.

De **voorzitter**: Ik wil u er wel op wijzen dat we hier terugblikken op 2023 en ik vind dat u best wel een paar vragen stelt over de toekomst. Dat is hier niet aan de orde op deze manier. Gaat u verder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): De feitelijke onderbesteding in relatie tot de begrotingsuitvoering is in 2023 op drie procent gekomen. Dit betekent dat we steeds beter realistisch gaan begroten. Een volgende slag die gemaakt moet worden, is ook de ambitie realistisch te begroten. We zien toch nog veel posten die doorgeschoven moeten worden omdat vooral het gebrek aan capaciteit de uitvoeringskracht in de weg zit. Wij roepen GS dan ook op, hier bij de begroting in 2025 nog alerter te zijn en dat vanuit een reflectief karakter, voorzitter. Tot zover in eerste termijn.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Voorzitter, met uw welnemen doe ik het even kort vanaf de plaats. Bij de Burap heb ik een breed betoog gehouden, waarin ik ook de link met het landelijke en het provinciale beleid heb gemaakt. Dat maakt dat mijn fractie vandaag, bij deze behandeling, geen verdere aanvullende vragen heeft. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Ook vanaf de plaats, voorzitter. Ook wij houden het vandaag kort. We zijn trots op dit vooruitstrevende college dat niet alleen de goede dingen voor Brabant doet, maar dat ook kan verantwoorden in de jaarstukken. We danken verder onze PS-accountant voor het degelijke auditwerk. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. We hebben onlangs de Burap besproken en dat waren rode, oranje en groene lichten. Bij deze jaarrekening kom ik diezelfde lichten weer tegen. Ik begin me af te vragen of we een knipperlichtrelatie hebben met dit college. Ik vind het wel feestelijk. Ik ga toch, op het risico af dat u ingrijpt, een aantal van die stoplichten die voor ons zorgwekkend zijn, benoemen. Dan ontkom je er niet aan om ook een klein beetje die toekomst erbij te betrekken. Het eerste zorgwekkende punt vonden wij bij klimaatadaptatie. Dan is het naar mijn idee heel zorgwekkend dat hier het licht op oranje staat. Zeker in het licht van de KNMI-scenario's, zij spreken van snellere zeewaterstijging, stijgende temperaturen, meer droogte in de zomers. Als we daar dan bij optellen dat we eigenlijk vanuit dit oogpunt onze steden veel groener zouden moeten maken, maar dat juist die steden een enorme verdichtingsopgave hebben gekregen, om de enorme woningnood aan te pakken, dan is het naar mijn mening duidelijk dat klimaatadaptatie de komende periode heel veel extra aandacht nodig zal hebben. Je kunt dan misschien wel zeggen dat het klimaat niet verandert door menselijk ingrijpen, maar dat het klimaat verandert, wordt door iedereen wel erkend. Je daarop aanpassen is volgens mij onomstreden in deze Staten. Dat is nodig en noodzakelijk. Op bladzijde 89 staat een duidelijk rood stoplicht als het gaat om het OV. Althans, bij het personeel dat ons OV draaiende zou moeten houden. Dat is bijzonder zorgwekkend, omdat je wel mooie plannen kan maken en bedenken, dat heeft de gedeputeerde zeker gedaan, hij is ook bezig met het verbeteren van het OV, maar het staat allemaal natuurlijk bij het personeelsprobleem. Kan de gedeputeerde aangeven hoe we dit daadkrachtig gaan aanpakken? Voorzitter, de VVD had het er ook over, elke verkeersdode is er een teveel. Het is heel ellendig als je bedenkt wat het betekent voor de naaste omgeving als iemand van huis vertrekt en niet meer terugkomt. Het is triest te moeten constateren dat het aantal verkeersdoden in Brabant stijgt. Het is heel goed dat dit college voor de komende bestuursperiode daar vijftien miljoen voor uittrekt, voor met name die kleinere verkeersmaatregelen. Wat ik niet gezien heb, misschien heb ik dat gemist, ligt er ook een analyse aan ten grondslag waar wij die maatregelen het best op in kunnen zetten? Komt dat door een toename van het aantal fatbikes? Is het alcoholgebruik in het verkeer gestegen? Dat soort analyses moet toch de basis zijn voor hoe wij die vijftien miljoen in de komende vier jaar gaan besteden. Mijn voorlaatste punt is het ziekteverzuim. Daar hebben we streefwaarden. Ik heb het dan niet over ziekteverzuim in het algemeen, maar over het ziekteverzuim hier onder het provinciale personeel. We hebben de streefwaarde niet gehaald en we zitten zelfs bijna op zeven procent. Er was voor het begin van dit jaar een grondige analyse gepland naar de achterliggende oorzaak hiervan. Kunt u mij aangeven hoe de stand van zaken is betreffende die analyse. Als laatste het onderwerp doortrappen. Dan staat er dat 27 gemeenten meededen in 2023. Doortrappen gaat over meer bewegen. Maar dat slechts vijftien daarvan activiteiten uitgevoerd hebben. We hebben toch heel wat meer gemeentes. Hoe komt het dat die deelname zo beperkt is en wat gaan we daar aan doen? Kunt u dat aangeven? Voorzitter, dat was mijn bijdrage. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. De PVV wil bij deze jaarrekening op enkele punten inzoomen. Allereerst over de rechtmatigheidsverantwoording. Voorzitter, de afgelopen twee jaar is daarmee een pilot uitgevoerd. Alles was prachtig op orde vond GS. Toch blijkt nu dat er nog diverse zaken niet op orde zijn. De vraag is, of je er met bewustwording en gesprekken in de organisatie wel gaat komen. Graag een reactie van het college. Dan over frauderisico. Reeds in 2022 hebben de Staten hier, via de commissie Sturen en Verantwoorden, aandacht voor gevraagd. Er ligt nu nog steeds geen concreet kader of protocol. Wanneer kunnen de Staten in het kader van hun kaderstellende rol concreet iets verwachten? Dan over de informatievoorziening, voorzitter. De provinciearchivaris geeft heldere adviezen, twee stuks, waarvan er een het aanschaffen van een zaakstelsel betreft, dat het werken met informatie het best ondersteunt. Dat dit niet het huidige systeem Corsa is, mag wel duidelijk zijn. GS gaat niet echt in op die aanbeveling. Kan het college toezeggen dat er direct na de zomer gestart wordt met de zoektocht naar een nieuw zaakstelsel en zo nee, waarom niet. De beantwoording van onze technische vragen over de deelnemingen roepen heel wat politieke vragen op. Ze wordt gesteld dat de paragraaf Verbonden partijen in deze jaarrekening op twee februari al in het verwerkingsproces zat, de datum dat de nieuwe nota Verbonden Partijen door PS werd vastgesteld. Daarom konden volgens het college niet alle afspraken rond de nieuwe nota al worden meegenomen in de jaarrekening. Het college stelt dat de afwijkingen inmiddels

wel in beeld zijn gebracht en dat daarover wordt gerapporteerd bij de begroting 2025. Voorzitter, veel gekker dan dit moet het niet worden. Ten eerste, waarom zouden er zaken niet in de verantwoording kunnen worden meegenomen bij een PS-besluit van 2 februari. Er zijn ook PS-besluiten van een veel latere datum wel meegenomen in de jaarrekeningen. Dit argument wekt dan ook de indruk dat GS zaken bewust niet wil verantwoorden. Graag een reactie daarop. Ook zou ik graag een verschillenanalyse en een afwijkingenverantwoording, inclusief een gedegen verklaring, op de kortst mogelijke termijn, bij voorkeur volgende week, tegemoet willen zien. Kan het college toezeggen hiervoor te zorgen? En niet pas bij de begroting. Wat me overigens ook nog van het hart moet, is de gefragmenteerde en verwarrende informatievoorziening over de verbonden partijen. Ook de provinciearchivaris vraagt aandacht voor de informatievoorziening van de deelneming. Voorzitter, dan de almaar uitdijende begroting, bijbehorende beleidsdrukke en negatieve consequenties daarvan. Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting is het capaciteitsbudget met bijna dertig miljoen euro gegroeid. Dertig miljoen euro, voorzitter, daar kun je al gauw vijfhonderd nuttige banen van bekostigen. Tegelijkertijd is er sprake van onderbesteding. Er is dus minder beleid uitgevoerd, maar met een substantieel hogere kostenpost aan personeel. Graag hoor ik van het college hoe ze dit kunnen uitleggen aan de belastingbetaler. In de tweede termijn kom ik verder nog terug op de ontwikkelingen als het gaat om inhuur van personeel. Voorzitter, ten aanzien van de basisinfrastructuur mobiliteit en mobiliteitsontwikkeling moeten we inzetten om alle gepauzeerde wegenprojecten doorgang te laten vinden verder geïntensiveerd worden. Brabant is in 2023 verder vastgelopen en is steeds minder aantrekkelijk als vestigingsprovincie. Het is D-day voor de regio, zoals mijn college Langman al heeft betoogd. Falen is geen optie meer en bereikbaarheid is een absolute kerntaak. Ten slotte, ten aanzien van de verkeersveiligheid delen wij de zorgen die reeds genoemd zijn door diverse andere fracties. Tot zover in de eerste termijn, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Van der Kammen. De heer Van de Langenberg.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, voorzitter. We zijn allereerst blij om in de jaarstukken 2023 te lezen dat het huishoudboekje van de provincie goed op orde is. Het verminderen van de onderbestedingen is een positieve ontwikkeling waar we als D66 Brabant graag een compliment uitdelen naar de organisatie. Er zijn verschillende zaken in '23 waar we vooruitgang hebben gezien. Graag wil ik er drie benoemen. Ten eerste zien we op het gebied van wonen een aantal goede initiatieven, niet uitputtend. We werken bijvoorbeeld actief met onze partners aan onder andere de gebiedsontwikkelingen 't Zoet in Breda en Eindhoven XL, waar we echt actief als provincie verantwoordelijkheid nemen in de realisatie van veel woningen in Brabant. Ten tweede hebben we in '23 op het gebied van cultuur goede stappen gezien. De investeringen in cultuur en de regelingen om cultuurparticipatie te stimuleren, zorgen ervoor dat Brabant een bruisende, culturele provincie blijft. Dit is wat ons betreft essentieel voor het welzijn van onze inwoners en voor de aantrekkelijkheid van Brabant als woon- en werkgebied. D66 juicht dan ook deze investeringen van harte toe, omdat cultuur een verbindende factor is in onze samenleving, die we momenteel zeker kunnen gebruiken. Ten derde zijn we erg blij met de droogteagenda die we in '23 zijn aangegaan, met partners wederom, waardoor we nog actiever aan de slag gaan met duurzaam grondwaterbeheer en watersysteemherstel. Dit laat zien dat dit college oog heeft voor de lange termijn en duurzaamheid hoog in het vaandel heeft staan. D66 Brabant vindt dit een cruciaal onderdeel van ons beleid om de gevolgen van klimaatverandering het hoofd te kunnen bieden. Toch zijn er ook een aantal zorgen die we willen adresseren in de jaarstukken. Allereerst de nieuwe coalitie in Den Haag en de nog onbekende uitwerking van het hoofdlijnenakkoord. Die zorgen voor onzekerheid voor het oplossen van een aantal Brabantse problemen. Wij maken ons zorgen over de uitvoerbaarheid en continuïteit van een deel van ons provinciaal beleid in deze context. Met name op het gebied van natuur en waterkwaliteit zien we daarin uitdagingen. De kwaliteit van ons water moet verbeteren om de gezondheid van onze inwoners en biodiversiteit te kunnen waarborgen. Ook de bodemkwaliteit vraagt om meer aandacht, zodat we toekomstige generaties een gezonde leefomgeving kunnen bieden. D66 wil dat we ondanks de onzekerheid in Den Haag doorgaan met stappen vooruit. Daarnaast vragen we ons af waarom de voortgang van het Schone Lucht Akkoord lijkt te stagneren, zoals dat in de jaarstukken is omschreven. Wat ons betreft is het essentieel dat we ook op het gebied van luchtkwaliteit stappen blijven zetten in Brabant. Daarom de vraag aan het college, om welke redenen is de voortgang van het Schone Lucht Akkoord in '23 gestagneerd? Tot slot een opmerking over bewegen, het is ook door de SP genoemd, daar ben ik blij mee. We blijven in Brabant in beweging in deze onzekere context. Althans, dat is onze bevinding. We maken ons wel zorgen over de beweging onder Brabanders zelf. Te veel mensen bewegen te weinig, wat negatieve gevolgen heeft voor de volksgezondheid. We moeten blijven investeren in initiatieven, die beweging stimuleren. D66 wil hier extra aandacht voor vragen bij deze, omdat een gezonde leefstijl bijdraagt aan hogere levenskwaliteit. Voorzitter, ik rond af. We zien dat veel goed is gegaan in '23. Maar er zijn ook uitdagingen die in de toekomst aandacht blijven vragen, zoals ook door anderen al omschreven. We zien wel een college dat vastberaden

blijft om voortgang te boeken en daadkrachtig Brabant te besturen, met als doel Brabant te bewegen naar een duurzame toekomst. D66 kan instemmen met de jaarstukken van '23. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Buiks, gaat u gang.

De heer **Buiks** (CDA): Voorzitter, het is een mooi resultaat dat behaald is in het jaar 2023. Daarnaast staan we er financieel prima voor. Toch hebben wij nog een aantal opmerkingen en die zullen vooral gericht zijn op de jaarrekening. 1. Volgens de accountant en ik citeer letterlijk: "Reëel ramen blijft een aandachtspunt met focus op de actieve prognose door het jaar." Er is in 2023 sprake van een onderschrijding van 136 miljoen euro. Dit is de laatste jaren al wel verbeterd. Maar voor het CDA nog niet genoeg. Er worden te grote budgetten gevraagd voor de uitvoering. Het is natuurlijk makkelijker werken met ruimere budgetten. De voorbeelden van PVV hadden wij ook kunnen noemen. Dat zorgt er wel voor dat er te gemakkelijk met geld omgegaan wordt en dat andere wensen en opdrachten niet uitgevoerd kunnen worden, omdat daar geen budget voor geraamd kan worden. De kernvraag is nu, wat het plan van aanpak gaat worden door het college, om dit echt te gaan verbeteren. 2. Er zijn voor drie miljoen euro facturen nagezonden na afloop van het boekjaar, welke niet in beeld waren bij de organisatie toen de accountant de jaarrekening ging opstellen in maar 2024. Dat kan natuurlijk niet. Dit geeft aan dat het systeem momenteel nog niet op orde is. U kunt wel zeggen, dit is procentueel erg weinig en het zijn maar een aantal nota's, maar ik denk dat mensen op straat dit toch wel heel veel geld vinden. 3. Het CDA is blij dat de geschatte claims door een onafhankelijke derde met kennis van zaken zijn beoordeeld. Dit is ons toegezegd bij de themavergadering. Toch heeft het CDA zorgen over dit bedrag, zeker gezien de claims, welke kunnen voortkomen uit de agrarische sector, aangaande stalsystemen, welke uiteindelijk niet voldoen. Het CDA wil graag horen of het college volledig achter dit bedrag van 725.000 euro staat, dat nu in totaal is opgenomen in de jaarrekening. 4. De accountant geeft ook een advies aan PS, namelijk dat PS kritisch moet zijn bij het vaststellen van het instellingsbesluit inzake reserves en dan met name kritisch op de formulering van de onttrekkingen van de reserves. De vraag is wat het college hier nu zelf aan gaat doen. De onafhankelijk accountant zegt dit niet voor niets. 5. Er blijven veel te veel begrotingswijzigingen plaatsvinden. Wat is het nut van begroten bij dit aantal wijzigingen? Eind vorig jaar moesten er allerlei overhevelingen plaatsvinden. En nu komen er weer diverse overhevelingen. 6. De leningen aan overheden buiten Brabant is weer verder opgelopen, nu van 1,7 miljard naar 1,87 miljard. Het CDA zou dit graag willen afbouwen en toe laten komen aan onze Brabanders. 7. De reservepositie en het resultaat zijn fors. Het CDA wil dit voor een gedeelte terug laten vloeien naar onze inwoners. Een eerste stap zou kunnen zijn om de opcenten niet verder te verhogen. Wat heeft het voor zin dat wij dit soort bedragen willen behouden? En als laatste sluit ik af met een compliment, voorzitter. Ik heb dat in de themadag ook gedaan, maar ik vind toch dat het eigenlijk twee keer moet. In het voorgaande jaar hebben we enorme discussies gehad over het meerwerk van de accountant. Dit jaar is het goed verlopen. Ga daarmee verder, zou ik willen zeggen tegen de commissie Sturen en Verantwoorden. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. En dank u voor de complimenten, want ik mocht ook in die commissie zitting hebben waar de heer Buiks het zojuist over had. Voorzitter, wat Lokaal Brabant betreft geeft de jaarrekening eenzelfde beeld te zien als in de voorgaande jaren. Niet alle doelstellingen zijn gehaald en er is daardoor een onderbesteding ten opzichte van de begroting, al is die lager dan in andere jaren. De heer Buiks had het daar ook over. Er worden bedragen en daarmee gepaard gaande inspanningen en acties doorgeschoven naar het volgende, of een volgend jaar. Onze provinciale organisatie is niet uniek als het gaat om het niet kunnen realiseren van doelstellingen in het begrotingsjaar. Ook bij veel Brabantse gemeenten zien we op dit moment onderbestedingen en daarmee gepaard gaand, ook reserveringen voor de komende jaren. Zou daarmee het ravijn, dat met de komst van het jaar 2026 is voorgesteld, opgevuld kunnen worden? Ik denk het niet. Net als bij de gemeenten en ook andere organisaties is een deel van de onderbesteding te wijten aan het niet beschikbaar hebben van medewerkers. En evenals vorig jaar is het ziekteverzuim in 2023 hoog gebleken, de heer Heijmans had het daar ook al over. We zien ook een lichte teruggang in de werknemerstevredenheid. Eisen we teveel van onze medewerkers? Zijn we te ambitieus? Dat zou wat onze fractie betreft een vraag kunnen zijn voor het college en we hopen ook dat ze daar op ingaan. Namens Lokaal Brabant willen we ook bij GS informeren of er acties worden ingezet om de werknemerstevredenheid te doen groeien en het ziekteverzuim te laten dalen. Wellicht hebben die een relatie met elkaar. Met de nieuw aangetreden directeur kan er hopelijk hier dit jaar een inhaalslag gemaakt worden. Voorzitter, namens Lokaal Brabant nog een verzoek aan GS, dat we eventueel middels een motie willen onderstrepen. En toch een blik vooruit, maar niet zover. In september staan twee Brabantse evenementen op de agenda, die op de internationale lijst van immaterieel

erfgoed staan, namelijk de bloemencorso's in Zundert en Valkenswaard. Ook de provincie draagt bij aan deze corso's, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een eerste prijs. Nu is het een aantal malen voorgekomen, ook afgelopen jaar, dat de bomen die langs de provinciale weg staan, tussen de plek waar de wagens worden opgebouwd en waar uiteindelijk het corso verreden wordt, ik geef als voorbeeld Rijsbergen ten opzicht van Zundert, welig tieren. Ook dit jaar is dat zo, gaat u maar kijken. Omdat er niet tijdig is gesnoeid, moesten afgelopen jaar bouwers en buurtverenigingen zelf de hakbijl ter hand nemen, om die bomen te kortwieken, omdat de wagens anders beschadigd zouden worden. Ik weet ook niet wat voor extra kosten dat voor de provincie heeft opgeleverd, om het daarna weer in goede orde te krijgen. Als Lokaal Brabant zouden we GS willen verzoeken, om dit niet meer voor te laten komen en de bomen langs de provinciale wegen tijdig, dus voor eind augustus, te snoeien, zodat we allemaal kunnen genieten van de ongeschonden creativiteit van de bouwers. Wat ons betreft vrij baan voor het corso.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Nuijten. Gaat uw gang.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank u wel, voorzitter. De jaarstukken 2023, weer een jaar. Weer een jaar waarin Brabanders tevergeefs op zoek naar een huis zijn. En weer een jaar waarin 1700 bedrijven geen aansluiting krijgen op het energienet door netcongestie. En weer een jaar waarin Brabanders steeds langer in de file staan, het aantal verkeersdoden stijgt, maar wegenprojecten in Brabant vaak geen doorgang vinden. Het gaat volgens JA21 niet goed in Brabant. En na het bestuderen van de jaarstukken zijn we er niet optimistischer op geworden. Daarom zullen wij blijven pleiten voor minder regelgeving. Wij blijven pleiten voor kernenergie in plaats van onbetrouwbare windturbines en zonnepanelen. En wij blijven pleiten voor meer en betere infrastructuur om Brabant weer bereikbaar te maken. Wat betreft de jaarstukken zijn wij blij. We zijn blij met het accountantsverslag en de verbeteringen in de jaarstukken zelf. Dat houdt in dat wij dan ook kunnen instemmen met het Statenvoorstel. Maar voordat wij dat doen, willen we graag eerst een reactie van GS op het volgende. Het gaat over de Risk Factory. Hoewel wij het sympathiek vinden klinken om kinderen wat bij te brengen over gezondheid, veiligheid en duurzaamheid, lijkt het er volgens de jaarstukken op dat dit project niet goed loopt. Het streven is tienduizend bezoekers per jaar. Volgens de jaarstukken was het in 2023 slechts 3200. In de Burap, om vooruit te kijken, lees ik ook dat de doelen zijn gehalveerd ten opzichte van de jaarstukken. Scholen geven aan dat dit uitje niet past binnen hun continuïteitsplanning. Daarom mijn vraag aan GS. Is GS bereid om, gezien de slechte prestaties van de Risk Factory in 2023, dit project te heroverwegen? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Gezondheid is als geen enkel ander onderwerp zo van waarde voor ons allen. Gezondheid loopt terecht door alle beleidskaders heen. Health in all policies. Als we de gezondheid van de Brabanders serieus nemen, ik denk dat wij dat allemaal doen, moeten we op alle beleidsterreinen nadenken over hoe dit onze gezondheid beïnvloedt. Ik zie dit niet voldoende terug in de jaarstukken van 2023. Een tekenend voorbeeld hiervan is de statistiek dat een op de drie Brabanders, die in de buurt woont van een veehouder, bang is voor hun gezondheid. Dat is echt veel. En wat heeft de provincie gedaan om te proberen dit te verminderen? Niet de risicofactoren wegnemen. Nee, we zijn bij basisscholen langs geweest met educatieprojecten. Dan neem je de zorgen van burgers toch niet serieus? En die zijn niet onterecht. Voorzitter, een landbouwtransitie kan juist bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Door meer samen te werken met de natuur. Het is fijn om te lezen, dat er met honderden ondernemers gesprekken over transitie naar natuur inclusief zijn gevoerd en een deel ook werkelijk stappen heeft ondernomen. Anderzijds zitten daar misschien wel risico's aan, gezien we nog steeds geen eenduidige definitie van natuur inclusieve landbouw hebben. Kan de gedeputeerde verzekeren dat de boeren die nu stappen nemen naar natuur inclusief geen investeringen doen die later niet terug te verdienen zijn, omdat ze toch niet onder die nog te vormen definitie van natuur inclusieve landbouw vallen? Of erger nog, dat we de definitie moeten gaan afzwakken om te voorkomen dat boeren buiten de boot vallen. Ik weet dat we na het reces nog gaan spreken over de definitie van natuur inclusief, maar er zijn dus nu al boeren stappen aan het nemen. En landbouw is uiteraard ook van belang voor gezond eten. Een meer plantaardig dieet en dus ook meer plantaardige landbouw kan daaraan bijdragen. Nederlanders eten gemiddeld te veel vlees. Zoals ik vanochtend ook al zei, de toekomst is plantaardig. Hier moeten we verder aan werken. Voorzitter, in de jaarstukken is te lezen dat drie-en-een-half procent van de ziektelast in Nederland komt door een ongezond buitenmilieu. Daarom moeten we inzetten op goede lucht-, bodem- en waterkwaliteit. Deze is verre van geborgd. De waterkwaliteit voldoet niet overal aan de wettelijke eisen. Een van de redenen hiervoor is de wetgeving vanuit het Rijk en de EU ten aanzien van mest en bestrijdingsmiddelen. Proef ik daaruit dat het college ook niet tevreden is met deze wetgeving? Zouden zij die dus ook wel wat strenger zien? Er komen ook nog relatief weinig middelen naar

de waterschappen voor projecten gericht op verdrogingsbestrijding ten behoeve van natte natuurplek en het in balans brengen van grondwatersystemen. Kunt u uitleggen hoe dit komt? Voorzitter, ook biodiversiteit en natuur zijn geen luxe. Een natuur die gebukt gaat onder stikstof wordt eenzijdige natuur, waardoor heel veel dieren en insecten niet meer aan voedsel kunnen komen en uitsterven. Het zijn broodnodige bestuivers, die niet alleen van zichzelf waarde hebben, maar die ook van grote waarde zijn voor onze voedselproductie, dus gezondheid. En voor de landbouwsector. Voor de boeren zijn, betekent dus ook voor een diverse natuur en geen eenzijdige natuur als gevolg van stikstof. Geld en grond worden nu vaak als reden genoemd waarom natuur nog achterblijft op doelstellingen. En nu komt daar als reden bij dat agrariërs wachten op duidelijkheid en mogelijkheden in het kader van het transitiefonds en het BPLG. Het zal u dan ook niet verbazen dat wij u nogmaals vragen om meer in te zetten op actie op dit gebied, waar we als provincie aan zet zijn. Voorzitter, ik kan nog wel even doorgaan. We scoren oranje op het verminderen van geluidsoverlast. Oranje op zeer zorgwekkende stoffen, oranje op externe veiligheid. We zijn zo ambitieus op papier, met onze drie gezonde levensjaren en health in all policies. Maar in de praktijk lopen we achter op veel gebieden. Dat is jammer. Laten we er samen voor kiezen om juist datgene te prioriteren, wat voor ons allemaal even belangrijk is. En het beleid daaruit voort laten vloeien. Dan weet ik zeker dat het elke euro waard zal zijn. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. De jaarstukken kijken terug naar het jaar 2023. Terugkijken is iets dat ik heel graag doe, met de overtuiging dat geschiedenis meer zegt over het heden en de toekomst, dan over het verleden. Het verleden toont ons wat nu nog veel aandacht nodig heeft en helpt ons verstandige keuzes te maken voor de toekomst. Als eerste verkeersveiligheid, we komen daar steeds op terug. Het doet me deugd om te horen dat ook andere partijen dat hoog in hun vaandel hebben staan. Ik weet ook dat gedeputeerde Smeulders daar enorm mee bezig is. Dat doet me ook deugd. Maar vijftien miljoen is een enorm bedrag en lessen uit het verleden neem je mee naar de toekomst. Dus waar zijn die dan op gebaseerd? Net zoals de heer Heijmans van de SP heb ik de vraag, is er iets van een analyse die deze som geld rechtvaardigt? Dan zijn er veel oranje bolletjes in de rapportage bij water. We hebben al regelmatig opgeroepen om contact te onderhouden met Vlaanderen hierover. We zijn dan ook erg benieuwd of de gedeputeerde daar een update over kan geven. Wat Volt Brabant betreft, mag die hele bladzijde in de jaarstukken over water omrand worden met rood, vuurrood. Vandaar ook mijn outfit. Ik zie dat mevrouw de gedeputeerde hetzelfde heeft gedacht vandaag. Waarom? Wij maken ons enorm zorgen om water. De Kaderrichtlijn Water eist iets van ons en het ziet er naar uit dat we het niet gaan halen. Dus wij vinden als Volt Brabant dat alles op alles gezet moet worden om dat wel te bereiken. Dan nog een vraag aan het college met betrekking tot het tandartsentekort in West-Brabant. Wij hebben als Volt Brabant een toezegging gekregen dat gedeputeerde Boelema contact zou opnemen met de provincie Zeeland, om eventueel samen op te trekken richting het Rijk, om te lobbyen voor een tandartsopleiding bij het Erasmus, omdat er een enorm tekort is in West-Brabant. Kan hier een update over worden gegeven? Tot slot, voorzitter, als we leren uit het verleden en deze lessen meenemen naar het heden en naar de toekomst, dan wil ik nog een opmerking plaatsen over het Beethovenproject. Een fantastisch project. Ik heb enorm veel waardering voor de inzet van gedeputeerde Van Gruijthuisen en Smeulders.

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, denk ik? U bent door uw tijd heen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Prachtig werk, maar het zou pas grandioos zijn als heel Brabant hiervan profiteert. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u. Meneer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Een terugblik op 2023. Het moge duidelijk zijn, deze coalitie wil regeren. En bij regeren moet je vooruit kijken naar de toekomst. Dat doen ze. Voor als het gaat om agenda 2030 en de doelen die daarbij horen. Denk daarbij aan de energietransitie, eiwittransitie, stikstofreductie in combinatie met natuurherstel. Dit kost veel geld, heel veel geld. Geld, dat er in de toekomst misschien wel niet meer is. Voorzitter, de financiële toekomst van Brabanders is in gevaar. Een periode van economisch reces ligt weer op de loer. Ook grote producenten van windmolens ervaren dit, waaronder Siemens, die onlangs nog 4100 personeelsleden op straat heeft moeten zetten. Maar ook BP heeft hun windprojecten onlangs moeten bevriezen. Welke signalen zijn er nodig om in te zien dat de ingeslagen weg van de energietransitie niet haalbaar en niet betaalbaar is? Voorzitter, we moeten de boeren niet in hun hemdje laten staan. Bij landbouw en voedsel voorzien wij verdere regelgeving die de boeren en aanverwante bedrijven en ondernemers hard zal gaan treffen, om de

gestelde reductiedoelen in 2030 te behalen. Men blijft volhouden en geloven in de schijn van circulaire economie, die alleen in stand gehouden kan worden en gestut wordt met behulp van subsidies en inkrimpingsbeleid. Maar voorzitter, in 2023 zijn er ook twee moties aangenomen, om een onafhankelijk kwartiermaker aan te stellen, die suggesties kan doen inzake het proces. De bevindingen zijn schokkend, maar helaas niet verrassend. De eerste twee woorden in de conclusie van de kwartiermaker luiden dan ook, regie ontbreekt. En dat is vanmorgen ook weer gebleken. Voor natuur en milieu zien wij het verder doorzetten van het milieubeleid, waaronder stikstof als overdreven milieubeleid en klimaatmaatregelen. De peperdure natuurherstelprojecten zijn voor ons een doorn in het oog en lijken steeds meer een doel op zich te worden. Wij pleiten voor een meer pragmatische benadering, waarin een goede zorg voor onze leefomgeving met flora en fauna als basis en uitgangspunten gelden, in plaats van schijnoplossingen voor gemodelleerde problemen. Wij zien er geen heil in, om mee te gaan in de klimaathysterie. Bij energie zien wij met dit huidige beleid recentelijk krantenkoppen voorbijkomen. Is het uitschakelen van je zonnepanelen een goede truc om te besparen op je energie? Terugleverboetes op overproductie. Mogelijk dubbele aansluitkosten bij huishoudens met eigen laadpalen, warmtepomp of bij tien of meer zonnepanelen. Op 4 juni 2024, aantal installatieopdrachten van zonnepanelen is met 95 procent gedaald, branche vreest voor faillissementen. Welke signalen zijn er nodig om in te zien dat de huidige energietransitie niet haalbaar en niet betaalbaar is? Voor ruimte en wonen zien wij in de jaarstukken minder maatwerk in de woningbouw. Deze extra regelgeving levert in onze ogen voor de noodzakelijke extra woningbouw juist belemmeringen op. En dat in een tijd waarin woningnood juist zo groot is. Als we het bovenstaande beschouwen in combinatie met de ongewijzigde ambities van de agenda 2030 met de financiële gevolgen en impact op de komende begrotingsjaren, zullen we letterlijk en figuurlijk steeds verder weg gaan zakken en huilen in onze volgelopen kelders door verrottingsbeleid van deze provincie en waterschappen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers staat klaar, gaat uw gang.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Het blijft voor onze inwoners moeilijk chocolade te maken van onze jaarstukken. Laat staan dat zij een goed beeld krijgen over wat wij als provincie allemaal aan het doen zijn. Er zitten heel veel positieve dingen bij. Op deze manier wordt die afstand wel steeds groter. Aan de hand van een paar voorbeelden zal 50PLUS dit proberen uit te leggen. Recreatiepark Pukkemuk. Naast dat 50PLUS zich blijft inzetten voor de kwetsbare, de jonge en oude Brabander, heeft 50PLUS veel tijd gespendeerd aan Pukkemuk. Uiteindelijk met het bedroevend resultaat dat de gevraagde lening niet doorging, omdat volgens Pukkemuk het rentepercentage te hoog was. Veel hoger dan het percentage van de Efteling. En zo zijn we teleurgesteld uit elkaar gegaan. Wat blijkt nu in 2024? Pukkemuk had gelijk, het rentepercentage was veel te hoog. Een positieve noot daarbij. 50PLUS heeft veel respect voor gedeputeerde Smeulders en onze commissaris, die pas geleden op bezoek zijn geweest en het gelijk van Pukkemuk hebben bevestigd en toegezegd dat er opnieuw naar het percentage gekeken zal worden. Maar u snapt dat het vertrouwen in de provincie een knauw heeft gekregen. De vraag aan de gedeputeerde is, wat is de status quo? Het tweede voorbeeld gaat over het ravijnjaar. Gemeentes gaan minder geld van het Rijk ontvangen. Ze moeten vooral gaan bezuinigen op sociaal domein en spreken zelfs via de VNG af de begrotingen niet dekkend in te leveren. Wat kan de provincie doen om de gemeentes te helpen met hun begrotingstekort? Graag een antwoord hierop. De Risk Factory is al genoemd, de ontdekfabriek voor veiligheid, gezondheid en duurzaamheid. Er zijn maar 3200 leerlingen op bezoek geweest, terwijl de planning tienduizend leerlingen was. De oplossing heb ik eerder gegeven, waar zijn de ouderen en kwetsbaren gebleven? Ouderen willen graag. Als we die kunnen uitnodigen, klopt het uiteindelijk financieel. De vraag aan de gedeputeerde is, wat is de status quo op dit moment daarvan?

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Voorzitter, meneer Brouwers komt uit het bedrijfsleven. Hij weet dat je als een doel stelt, in dit geval kinderen educatie bijbrengen op die drie onderwerpen, dan leg je daar een KPI bij vast, in dit geval tienduizend. Er komen 3200 kinderen op af. De heer Brouwers beweert nu dat als we de ouderen er bijhalen, we de KPI halen. Maar dan verander je de doelstelling, dus hoor je de KPI ook mee te veranderen.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Het is heel simpel. Je hebt tienduizend bezoekers nodig die betalen. Als dat niet lukt met de kinderen en je kunt dat aanvullen met ouderen, die staan te springen om daar naar toe te gaan, dan haal je die tienduizend makkelijk. Dan komt die omzet binnen en dan voldoet de Risk Factory aan haar doelstelling.

De **voorzitter**: De heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Nee, want dan verander je je doelstellingen en dan schiet je je doel voorbij. De doelstelling is kinderen educatie bij te brengen. Daar hebben we een bepaald doel voor en we hebben bepaalde financiële middelen eraan gekoppeld om dat te bereiken. Als je doelen groter worden, dan moet je dus ook die middelen en die KPI's mee veranderen en niet hetzelfde houden.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Daarom probeer ik als 50PLUS ook mee te denken. Wat er staat is heel leuk, ik ben er zelf geweest. Ik weet dat ouderen daar heel veel behoefte aan hebben. Waarom laten we die dan niet meedoen?

De **voorzitter**: Gaat u gang, gaat u verder.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Het volgende onderwerp is energie en warmte. Ik heb het al een paar keer gezegd, maar 51.000 gezinnen staan binnenkort in de kou, omdat RWE in Geertruidenberg heeft aangegeven de Amercentrale stil te zetten. Daar staat nog steeds niks over in de jaarstukken. Maar ook de inwoners van het gebied leven nog steeds in onzekerheid, dus gaat de warmteaanvoer verdwijnen of is er nog hoop? Mijn vraag aan de gedeputeerde is, wat is de status quo. Wanneer gaan de inwoners wat horen? Het volgende onderwerp is long-Covid en Q-koorts. Er is geld om een expertisecentrum te ontwikkelen, misschien zelfs in Uden, in Bernhoven. Mooier kan het niet, juist in het gebied waar zoveel slachtoffers wonen. Wat is de status quo. Dan een vraag over artikel 2.17a, de gedeputeerde weet dat ik daarmee kom. 50PLUS zit maar te wachten op het rapport over de doeltreffendheid en doelmatigheid van onze leningen. Het was toegezegd voor de zomer, toen werd het na de zomer. De hamvraag is, wanneer verwachten we het nou. Welke zomer in welk jaar. Dank u wel, gedeputeerde. Dan over het doelgroepenbeleid. Dat is een punt waar ik tegenaan loop, zolang ik hier in de Staten zit. Wij spreken over boeren, jongeren, ondernemers, gemeentes, mensen met een beperking, automobilisten, sporters, Lhbtqia+, arbeidsmigranten, vluchtelingen, statushouders, ga zo maar door. Maar zodra 50PLUS het over ouderen heeft, horen we dat we niet aan doelgroepenbeleid doen. Voorzitter, we doen hier niet anders. We hebben het alleen maar over doelgroepen, maar zodra 50PLUS aandacht vraagt voor ouderen, dan praat je over meer dan 50 procent van onze bevolking, dan doen we plots niet meer aan doelgroepenbeleid en worden ze niet eens meer genoemd. Mijn vraag is, wanneer gaan we nu eens stoppen met die zin, we doen niet aan doelgroepenbeleid en vinden we ouderen terug in de jaarstukken. Mijn laatste punt gaat over het Schone Lucht Akkoord. Het is een prachtig initiatief. Veel gemeentes hebben een SLA getekend. Maar in 2023 zijn er maar drie nieuwe aanvragen binnengekomen. En de vraag is hoe dat komt. Voorzitter, dit waren een paar voorbeelden om uit te leggen waarom de afstand tussen de inwoners en de provincie steeds groter wordt. Dat was mijn eerste termijn, dank u.

De **voorzitter**: Binnen de tijd, mijn complimenten. De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voor ons liggen de jaarstukken en allereerst wil ik het college feliciteren met het positieve resultaat. Ook is de onderbesteding goed gemonitord en daar zijn we als ChristenUnie-SGP tevreden mee. Vijf onderdelen vragen wel wat extra aandacht. Als ik Binnenlands Bestuur van 27 juni moet geloven, scoren wij samen met nog vier provincies slecht op de rechtmatigheid. En wat mij betreft komen we niet meer in dat rijtje, kunt u dit gaan beloven? De landbouw gaat niet goed, de innovaties lopen achter en het tempo is te laag. Bovendien staat Brabant op slot en mag Eindhoven Airport uitbreiden en salderen, terwijl dat voor de rest van Brabant niet mogelijk is. Kunt u dit uitleggen. We lopen flink achter bij natuur en water. Het is inmiddels een terugkerend punt. Veertien indicatoren staan niet op groen. Wanneer gaat nu het tempo omhoog? Dan verkeersveiligheid. Het aantal slachtoffers moet naar nul en we vragen extra inzet van het college en uitvoering van de eerder aangenomen moties met betrekking tot verkeersveiligheid. Ten slotte openbaar vervoer. Ik ga iedere dag naar Amersfoort heen en weer met de trein. Twee weken geleden stopte mijn trein abrupt door lopers op het spoor. In plaats van in Best, kwam ik in Boxtel. En weet u voorzitter, lopend was ik bijna net zo snel thuis geweest, als ik geen aardige jongere vond, die mij ook mee wilde nemen in zijn auto. Waar is de bus als je hem nodig hebt, met een verbinding per uur. We hadden vorig jaar genoeg geld, maar het vervoer bleef achter. De fractie van de ChristenUnie-SGP betreurt dat. Sinds vorig jaar zijn we in het bezit gekomen van de extra Bikkergelden. U had de kans om het vervoer te verbeteren. Meer geld voor salarissen en daardoor meer personeel, verlaging van de OV-tarieven om meer reizigers te trekken, extra aandacht voor de tevredenheid van de reizigers, een versnelling in de introductie van het Maasplatform, een snellere opschaling van de dienstregeling of een verlaging van de rituitval. Gedeputeerde, wordt 2024 een beter hoofdstuk voor het openbaar vervoer? Wat ons betreft, ga in ieder geval door met het flexvervoer

zoals de Hub- en de Haltetaxi. Maar wacht niet onnodig lang, er is immers geld genoeg. Het zou fantastisch zijn als in alle regio's eind 2024 het nieuwe flexvervoer actief is. Gaat u dit regelen en zorgt u ervoor dat we niet opnieuw geld op de plank laten liggen? Voor zover mijn eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Schipper. Het is aan gedeputeerde Van Gruijthuijsen om tot beantwoording te komen. Ik geef hem dan ook graag het woord. U realiseert zich dat ik in het begin heb gezegd dat er ook behoorlijk wat vragen zijn gesteld richting de toekomst. Bij sommigen is dat in verbinding met de jaarstukken van 2023, maar er zijn ook nogal wat vragen gesteld waarbij die koppeling buitengewoon dun is. Bij de Perspectiefnota en de Begroting bespreken wij 2024 en de toekomst. De heer Van Gruijthuijsen heeft het woord.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dank u wel, voorzitter. Dank u wel, woordvoerders, voor uw beschouwingen en vragen over de jaarrekening 2023. Ik zal, zoals vanochtend tijdens de agendavergadering is aangekondigd, namens het college uw vragen beantwoorden. Daar ga ik mijn best voor doen. Ik heb het gevoel van een hogesnelheidslijn, want er zijn veel vragen gesteld. Veel vragen gaan over wat we in de afgelopen Buraps ook al besproken hebben, of wat we bij specifieke thema's of specifieke agendapunten al langs hebben gekregen. In het kader van de tijd zal ik daar heel snel of niet op ingaan. Hier gaat het over de jaarrekening 2023. Dat was een bijzonder jaar, omdat er provinciale verkiezingen plaatsvonden en er heeft een wisseling van het college plaatsgevonden. En ook een wisseling van een aantal beleidsdoelstellingen, richtingen en invullingen. Het jaar 2023 was er ook een van landelijke verkiezingen. Ook dat heeft impact gehad op het werken hier in de provincie en zoals we al hebben aangekondigd bij de vorige Burap-vergadering, gaan we als huidig college stug door om aan de doelen en ambities van onze provincie te werken. Ik wil ook de collega's van het vorige college nog danken voor datgene wat zij in het jaar 2023 hebben bijgedragen, om de doelstellingen in Brabant te realiseren. Dank ook aan de accountants voor de samenwerking en de reflecties die zij hebben gegeven op de jaarrekening 2023. Ik ben ook blij, zoals u heeft kunnen lezen in het Statenvoorstel, dat we stappen hebben gezet op het thema reëel ramen, met uiteindelijk als resultaat 3,26 procent. Het is ook mede dankzij u, a critical friend, op z'n Brabants gezegd, blijft het bestuur en de ambtelijke organisatie enthousiast om het elke dag beter te doen. Na twee jaar oefenen, dat is ook elke dag beter doen, is de rechtmatigheidsverantwoording afgelopen jaar ingevoerd. Met alle dynamiek in het achterhoofd, zijn wij voor nu tevreden met het resultaat. Daar zitten nog verbeteringen in voor de toekomst, maar we gaan elke dag aan de slag om dingen beter te maken. Vorig maand, geachte Statenleden, hebben we al een aantal zaken bij de Burap besproken, die nu onderhanden zijn en waar u dus aan refereert. Daar zijn wij als college, samen met onze ambtelijke organisatie, maar zeker ook met onze partners in Brabant en ver daarbuiten, mee aan de slag. Of het nu gaat over natuurherstel in Natura 2000-gebieden, over woningbouw, over cultuur en sport, over de kwaliteit van water, de innovatieve ondernemers, over Pukkemuk, over het Schone Lucht Akkoord, wij zijn daarmee bezig. En daar hebben we over gesproken. Dat blijven we ook doen. Na de zomer kunnen we daar ook weer op reflecteren, wat nu de stand van zaken is. We bespreken dan namelijk de Burap van dit jaar. Dus op uw oproepen, vragen en suggesties waar we mee bezig zijn, zou ik in algemene zin willen zeggen, daar gaan we graag tijdens de Burap op in. Ik ga specifiek in op een aantal zaken die wel gaan over de jaarrekening 2023, die de woordvoerders hebben ingebracht. Ik ontkom er niet aan om de ingebracht motie van de BBB van oordeel te dienen. U gaf al aan dat de vorige motie ontraden was. Wij proberen dat ook weer inhoudelijk te bekijken. Maar het zal niet verrassend zijn dat wij ook deze motie zullen ontraden. We zien geen aanleiding om af te gaan wijken van de normale verantwoordelijkheden die we hier in Nederland hebben. Ontraden is het oordeel van dit college.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Het college is dus niet van plan om nu al een schadepost in te dekken voor eventuele financiële claims? Begrijp ik dat goed?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dat klopt, omdat we die niet voorzien.

De heer **Havermans** (BBB): Oké.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dan de vragen van de VVD. Een aantal punten gingen wat meer over specifiek de ambities van het huidige college in dit jaar en de komende jaren. U riep op om ook de overhevelingen realistischer te maken. Daar zijn we mee bezig. Tegelijkertijd weten we ook, zoals ik ook al heb gezegd, het is niet alleen ons college en onze ambtelijke organisatie die heel directief samen kunnen werken met partners, we blijven afhankelijk van bijvoorbeeld de samenwerking met het Rijk, gemeente of

andere partijen. Daardoor kan het zijn dat zaken net wel of net niet administratief in dit jaar zullen vallen, of juist weer overgaan naar het volgende begrotingsjaar, in overleg met partijen. Dus we blijven daar continu op sturen. Desalniettemin kan het voorkomen dat binnen de voorwaarden van overhevelingen, er toch weer overhevelingen zullen zijn. Dan de vraag van mevrouw Van der Kammen. Zoals ik al aangaf, de rechtmatigheidsverantwoording is er dit jaar voor het eerst. Ik denk dat we daar op een keurige manier een reflectie op hebben gegeven in het Statenvoorstel en in de jaarrekening. Het gaat verder dan bewustwording. Ik snap dat u die vraag aan het college en aan mij als portefeuillehouder Financiën stelt, maar we maken daar zeker stappen in. Daar blijf ik ook graag met u over in gesprek gaan, via de commissie Sturen en Verantwoorden. Desalniettemin kan het zo zijn, dat zeg ik ook meteen tegen de heer Schipper, dat dit in de toekomst zo blijft gebeuren. Maar dat is volgens mij een van de doelstellingen van deze rechtmatigheidsverantwoording. Maak het transparant, wat er eventueel niet goed gaat. En leg dat uit. Dat is denk ik ook binnen de marges die er zijn, zelfs daarbuiten, dan kijk ik ook naar de suggesties in het accountantsverslag, waar we mee aan de slag gaan, zijn en blijven. Over het frauderisico heb ik bij een commissie Sturen en Verantwoorden al aangegeven, dat het dit jaar komt, mevrouw Van der Kammen. Dan kunnen we daarover van gedachten wisselen. Er wordt op dit moment onderzoek gedaan naar het volgsysteem, of we het huidige systeem kunnen verbeteren, of dat we op zoek gaan naar een ander systeem. Daar wordt aan gewerkt. Dan over de verschillenanalyse. Wij zijn ervan overtuigd dat we het op deze manier in de jaarrekening op een goede manier hebben verantwoord. U heeft ook een aantal vragen gesteld rondom Verbonden Partijen, ook in technische zin, ook deze week nog en gisteren nog, heb ik begrepen. Het is heel lastig om daar nu specifiek antwoord op te geven, als we uw vragen daadwerkelijk zorgvuldig willen beantwoorden. Dan de vragen van de heer Buiks. We zijn bezig met reëel ramen. U blijft ons achter de broek zitten om het nog beter te doen. Ik heb ook aangegeven dat dit resultaat van 3,26 procent mede door uw inspanningen om ons scherp te houden, is bereikt. Wellicht dat we de komende keer het percentage nog lager kunnen houden. U refereert aan de drie miljoen euro aan facturen. Daar zit geen fout achter, maar daar verschillen we van inzicht. We hebben gezegd, het herstellen kost de organisatie zoveel tijd dat we dit op deze manier willen blijven doen. Dat hebben we transparant gemaakt. Ergens moet je een knip leggen, dat weet u ook. En dit past bij onze werkwijze. Dan over de claims, planschades, 725.000 euro. Wij denken dat dit voldoende is met de kennis die we nu hebben. Dus daar staan we achter. Dan over het instellingsbesluit reserves. We hebben daaraan gerefereerd op basis van het accountantsverslag. Een reserve instellen is een balans tussen heel nauw en heel wijd. Dat is balanceren. We hebben aangegeven dat we daar nog eens goed naar gaan kijken, wanneer we weer een nieuwe reserve willen instellen. Dan is het ook samen met u, om te kijken of u tevreden bent met die balans. Als het heel strikt is, zou het onwerkelijk worden en moeilijk te realiseren zijn, omdat we dan elke keer terug moeten gaan naar uw Staten. Dat is de balans die wij samen u als Staten opzoeken. Over het meerwerk van de accountant, misschien kunt u dat zelf doorgeven via de commissie Sturen en Verantwoorden. Het college zal in ieder geval uw complimenten over de accountant doorgeven. Dan over de reservepositie. Ik hoorde een collega aangeven dat de toekomst buitengewoon onzeker is. Dan denkt dit college dat het toch goed is om een appeltje voor de dorst te houden. En dat de financiële positie, waarin we als provincie zitten, ook echt nodig is om dat appeltje voor de dorst overeind te houden en dat we daar ook een hele goede balans in gevonden hebben, ook als we het hebben over onze opcenten. Dan de opmerkingen van Lokaal Brabant. Om te voorkomen dat u een motie indient, hoop ik dat ik u tegemoet kan komen, door te zeggen dat we gaan kijken wat we kunnen doen met betrekking tot bloemencorso's, zoals u aangeeft. We zullen u informeren over wat we specifiek kunnen doen, ik denk via een Memo gedeputeerde van de heer Smeulders. Zonder daarmee uit te willen lokken dat we op elke casuïstiek die ons de komende jaren staat te wachten, allemaal memo's gaan sturen. Het college is blij met de complimenten van de heer Nuijten van JA21 over de jaarrekening. Ik ben ook blij dat JA21 de jaarrekening gaat goedkeuren. Er is afgelopen keer al uitgebreid gesproken over de Risk Factory, over een eventuele uitbreiding in Oost-Brabant, maar ook een eventuele uitbreiding van de doelgroepen, waar de heer Brouwers aan refereert. Daar hoeven we wat mij betreft niet verder bij stil te staan. Dat geldt ook voor de vragen van mevrouw Hamerslag, met betrekking tot natuur inclusieve landbouw. Daar gaan we na de zomer met u over in gesprek. Mevrouw Vossen refereert aan het tandartsentekort. Daar zijn we vanzelfsprekend mee bezig. Bij het Beethovenproject gaan we er vanuit, daar werken we nog steeds aan, dat een mooie melodie voor heel Brabant wordt gespeeld. Dan ga ik naar de opmerkingen van de heer Brouwers van 50PLUS. Ik denk dat ik een aantal ervan al beantwoord heb. De vorige keer bij de Burap en zelfs daarvoor al, hebben we het gehad over Pukkemuk, de Risk Factory, long-Covid en het 217a-onderzoek. Zodra daar een verandering in komt, wordt u daarover geïnformeerd, via een Statenmededeling of een memo. Heel veel zaken waartoe u ons oproept, zijn wij elke dag met onze ambtelijke organisatie mee bezig. Daarom werken we ook samen met onze ambtelijke organisatie. Er is ook al een toezegging gedaan door de gedeputeerde bij de Burap, dat we een bijeenkomst organiseren rondom onze organisatie en hoe we daar stap voor stap, conform de afspraken in het bestuursakkoord,

werken en de boel aan het verbeteren zijn. Daarmee heb ik volgens mij alle vragen specifiek over de jaarrekening 2023 beantwoord. Voor de overige vragen kijken we uit naar eventuele toekomstige gesprekken met uw Staten.

De **voorzitter**: Ik ga het woord geven aan de heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. We zouden graag zien, dat u toch nog even reflecteert op wat we zien met betrekking tot de medewerkerstevredenheid en het ziekteverzuim. Misschien ging u daar op in toen u het over de Burap had. Hoe wordt dat in de jaarstukken van 2023 teruggekoppeld? Zijn daar nog specifieke acties te verwachten de komende tijd, om dat wellicht beter te monitoren en wellicht ook in een betere positie te krijgen?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Daar had de gedeputeerde bij de Burap al die toezegging op gedaan, om u als Staten mee te nemen. We organiseren een themabijeenkomst om u goed te informeren over de stappen die we samen als college en de ambtelijke organisatie zetten, om dat ziekteverzuim omlaag te brengen en om de werving van nieuwe mensen te stimuleren en verder te brengen. Dat is nodig om de doelstellingen en ambities van ons als provinciaal bestuur te realiseren.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp de antwoorden van de gedeputeerde, maar er is toch een antwoord waar ik echt op zit te wachten. Dat is het doelgroepenbeleid. In het hele jaarstuk wordt niet gesproken over ouderen. Heeft het college het idee om die doelgroep voortaan ook bij bepaalde onderwerpen te gaan benoemen?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): U gaf net in uw betoog aan, meneer Brouwers, dat het soms over agrariërs gaat. Maar er zijn ook veel ouderen actief binnen de agrarische sector. Daar zitten bijvoorbeeld ook de ouderen bij. Ik interpreteer uw vraag zodanig dat we elke keer zouden moeten benoemen, dat het ook voor ouderen geldt. Ik vraag me af of we elkaar dat zouden moeten aandoen, om elke keer dat woord te noemen en het beleid daarop aan te passen. Op arbeidsmarktbeleid hebben we iedereen nodig, rondom de agrarische sector zitten de ouderen er ook bij, rondom het openbaar vervoer of het gebruik van infrastructuur denken we echt aan de ouderen. Dan is mijn vraag, wilt u dat in de jaarrekeningen en voorstellen elke keer de term ouderen genoemd wordt, zodat we u daarmee tegemoet komen? Of zegt u, we moeten gewoon goed beleid maken voor alle Brabanders, dat betekent dat er dus ook goed beleid gemaakt wordt voor ouderen in Brabant.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Als we praten over jongeren, geldt hetzelfde. Er zijn ook jonge boeren en ga zo maar door. Maar er zijn bepaalde hoofdstukken in de jaarstukken waar 50PLUS het inderdaad fijn zou vinden als de ouderen ook genoemd worden, omdat het ook specifiek voor die doelgroep geldt. Het kan toch niet zo zijn dat vijftig procent van de bevolking in Noord-Brabant nooit genoemd wordt? Als u zegt, moeten we dat allebei doen, dan kies ik daar natuurlijk voor.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dit college, dat inmiddels tien maanden actief is, is een inclusief college. Daarmee bedoelen wij, dat wanneer er niet letterlijk aan ouderen gerefereerd wordt in de stukken, dat u mag aannemen dat ouderen onderdeel zijn van de afwegingen bij het maken en uitvoeren het beleid, meneer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Mag ik u dan meegeven dat ik iedere keer door ouderen benaderd wordt, waarom zij niet genoemd worden in de jaarstukken. Zij vragen zich af of ze nog wel mee doen. Ik wil u meegeven, neem het woord ouderen mee in de jaarstukken, het hoeft niet bij ieder hoofdstuk. Ik hoop dat dat gaat lukken.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): We zullen kijken of we een brug kunnen slaan, indien van toepassing. Het is geen toezegging, meneer Brouwers. Ik ga er dan vanuit dat we in ieder geval bij de S&V-stukken in deze periode op de goedkeuring van 50PLUS kunnen rekenen.

De **voorzitter**: Dat was het voor u, meneer Brouwers. Ik ga naar mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Deze gedeputeerde weet altijd met heel veel woorden heel weinig te zeggen. De accountant heeft ons het dringende advies gegeven om de paragraaf Verbonden Partijen goed te lezen. De gedeputeerde doet mijn vragen af met eigenlijk helemaal niks. Ik heb feiten genoemd over dingen die gewoon niet in de jaarrekeningen staan, daar heb ik vragen over gesteld. Er ligt concreet rapportage die de gedeputeerde pas bij de begroting 2025 wil vrijgeven. Waarom kan die rapportage niet nu naar de Staten worden gestuurd, zodat de verschillen die in de paragraaf Deelnemingen staan nu duidelijk worden voor de Staten.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): U heeft deze technische vragen afgelopen maandag of afgelopen vrijdag gesteld. We hebben daar even de tijd voor nodig, juist om dat zorgvuldig te doen. We denken dat we bij de begroting 2025 recht kunnen doen, met de laatste informatie die we hebben. Dat was ook het antwoord dat u deze week heeft ontvangen, mevrouw Van der Kammen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): In de beantwoording van de technische vragen staat dat de verschillen helder in beeld zijn. Sowieso is het raar, dat ze niet gewoon in de jaarrekening helder opgenomen zijn. Maar ze zijn in beeld. Dus er is helemaal niets wat het college belet om de Staten op de kortst mogelijke termijn, niet pas bij de begroting 2025, te informeren. Vandaar dat ik graag die rapportage gewoon volgende week zou ontvangen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Die toezegging kan ik nu niet doen, mevrouw Van der Kammen.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dankjewel voor de beantwoording van mijn vragen, gedeputeerde. Misschien nog een vraag als aanvulling. U zegt dat er stappen gezet zijn in de onderschrijvingen en het reëel begroten. Dat onderken ik. U zegt, we gaan het echt verbeteren, u gaat volgend jaar zien dat het nog weer beter is. Als ik hier werk op het provinciehuis, wat wordt er dan echt veranderd? Wat ga ik ervan merken als medewerker hier, dat u dit echt scherp in de gaten houdt?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Heeft u ook een functie in gedachten?

De heer **Buiks** (CDA): Dat zal ik later invullen. Bijvoorbeeld een algemeen medewerker.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Ik snap uw vraag. Als het goed is hebben we in de afgelopen periode daar slagen gemaakt. Vanuit onze concern control, onze financiële kolom is men met die inhoudelijke programma's dag in, dag uit aan het werk en men weet welke onderwerpen belangrijk zijn. Ten eerste krijgt de gedeputeerde van Financiën de opdracht of de suggestie vanuit Provinciale Staten en men moet dat voor de gedeputeerde en voor het college daadwerkelijk doen. Dat willen we strakker in beeld krijgen. Daardoor ziet u nu die vooruitgang. Daar stoppen we niet mee, meneer Buiks. We gaan daar op een positief kritische manier met onze medewerkers het gesprek over voeren. En zeker ook met de partners in de samenleving, waarmee we werken. Als er dan toch een factuur betaald wordt door het Rijk, die wij verwacht hadden in het jaar '24 te ontvangen, maar die we in het jaar '23 krijgen, dan zijn dat omissies die we niet helemaal in de hand hebben. Dat zijn dingen waar we nog beter zicht op willen krijgen. Maar het betekent niet dat we zomaar aan het Rijk kunnen zeggen, we sturen de factuur terug. Ik wil daar stappen zetten, dat er bewustwording is bij onze ambtelijke organisatie. Dat doen we door het elke keer heel goed te bespreken. Maar het is geen garantie dat we in de toekomst geen onderschrijvingen of overschrijvingen op andere zaken gaan hebben, meneer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Ik heb ook niet gezegd, geen. Maar ik vind wel dat wel een verschil. U zegt wel toe dat er ontwikkeling blijft op dit onderdeel?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Ik denk dat de algemene medewerker daar nog steeds iets van blijft merken. Door uw lijn en mijn lijn.

De **voorzitter**: Ik geef als laatste het woord aan de heer Schipper in deze ronde interrupties.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik had een vraag gesteld met betrekking tot het op slot staan van Brabant. We hebben geen vergunningen verleend. Nu zag ik dat Eindhoven Airport gewoon door mag groeien. Ik was benieuwd hoe u daar naar keek, naar Brabant op slot in 2023. Dat was mijn eerste punt. Het andere punt heeft betrekking op het openbaar vervoer. Dat blijft achter, terwijl we geld genoeg hebben. In 2023 hebben we zelfs geld overgehouden. Waarom heeft u niet meer maatregelen getroffen om tegen te gaan dat het gebruik terugliep?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Het eerste onderwerp heeft plaatsgevonden in 2024. Dus als ik heel strikt ben, het gaat hier over de jaarrekening 2023, dan zou ik daar niet op kunnen antwoorden. Het enige antwoord dat ik nu kan geven over Eindhoven Airport is dat het een bevoegdheid is van de minister. Hij heeft deze uitspraak gedaan. Het is niet mijn bedoeling om op elke uitspraak van het Rijk te gaan reflecteren. Dat gaat wel wat ver voor dit agendaonderwerp. Het tweede punt. Het is inderdaad mogelijk dat wij wat geld overhouden. Maar in het kader van de begroting van de provincie valt datgene wat we overhouden nog relatief mee. De vraag is of we het geld dat we nu hebben overgehouden, als we dat hadden ingezet, ook daadwerkelijk weg hadden kunnen zetten voor dit specifieke thema. Misschien zijn er ook wel andere thema's, die met diezelfde redeneerlijn die u heeft, ook wel een budget hadden kunnen gebruiken. Maar dat nemen we dan weer mee in de uitvoering in 2024 of in 2025 en eventueel wat verder. Dat is elke keer die balans zoeken, meneer Schipper.

De **voorzitter**: Meneer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, ik begrijp uw reactie wel over Eindhoven Airport en 2024. Dat zullen we meenemen. De vraag is alvast voor het college, waarom dient u geen bezwaar in, omdat de stikstofruimte voor Brabant daarmee belast wordt. Dat is slecht voor onze ontwikkeling. Ten aanzien van het openbaar vervoer, zie ik dat als een gemiste kans. U heeft dat als college hoog in het vaandel. Ik zou zeggen, grijp iedere kans om dit te doen. Ik hoop dat u dat in 2024 wel gaat doen. Kunt u daar iets over toezeggen?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Ook hier hebben we al afwegingen gemaakt bij de financiële uitwerking van het bestuursakkoord op 5 april. Bij de Burap heeft mijn collega Smeulders daar ook al op gereflecteerd. Ik snap dat dit onderwerp dicht bij uw hart ligt. Desalniettemin hebben we in algemene zin bredere opgaven. Het is een van de thema's die ook het college nauw aan het hart ligt, maar er zijn uiteindelijk meerdere opgaven die we op een gebalanceerde manier gaan uitvoeren en waar we al mee bezig zijn. Dat is mijn reactie op uw vraag, meneer Schipper.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn van dit onderwerp. Ik ga naar de tweede termijn. De heer Havermans? Nee. Mevrouw Lepolder? De heer Philippart zie ik niet. De heer Hordijk? De heer Heijmans? Nee. Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik wil allereerst iets opmerken over het feit dat ons verhinderd wordt om vooruit te kijken. We hebben deze jaarrekening ontvangen na de behandeling van de Burap en de Perspectiefnota. Ik vind dat eigenlijk geen kies argument. Voorzitter, het almaar uitdijende provinciale beleid, daar wil ik nog op ingaan. De PVV wil dat de provincie specifiek inzet op de kerntaken, met als doel tastbare resultaten. De niet-kerntaken moeten daarentegen fors worden beperkt. De provincie moet stoppen met zich overal mee willen bemoeien, inclusief de inzet binnen het IPO. Onze boeren, burgers en automobilisten zien geen resultaten terug waar ze concreet iets aan hebben. Voor veel van het provinciaal beleid geldt, dat de werkdagen worden gevuld met het produceren en consumeren van adviezen, afspraken, kaders, geharmoniseerde jaarplannen, netwerkevents, dialoogmeetings en kennisworkshops. Dat doet niks af aan het feit dat mensen hard werken, maar dat zijn wel gewoon de prestaties die in de jaarrekening verantwoord worden. De jaarrekening is doordrongen van al dit soort papierschuiverij. Wat het oplevert voor boeren, burgers en bedrijven is volledig onbekend. Men houdt elkaar vooral lekker bezig. En daar wringt de schoen. Er wordt alarm geslagen omdat de provincie de vacatures niet opgevuld krijgt. De externe inhuur breekt alle records. Niemand die op het briljante idee lijkt te komen van de eenvoudige oplossing om gewoon te kappen met al die beleidsdrukte. Overheden en het bedrijfsleven beconcurreren elkaar om arbeidscapaciteit of dure ZZP'ers binnen te hengelen. Hou daarmee op, voorzitter. Het is inefficiënt en peperduur. De kosten voor externe inhuur zijn belachelijk hoog, 35 miljoen. Dat is exclusief allerlei facilitaire dienstverlening, zoals schoonmaak, beveiliging, drukwerk, catering enzovoorts. Het is puur op beleid gericht. Voor advies en onderzoeksdiensten werd in 2023 maar liefst 120 miljoen uitgegeven. Ecologisch en milieuonderzoek is daarbij niet eens meegeteld. Hoeveel van die externen rekenen eigenlijk tarieven die op fulltime basis boven de WNT-normen uitkomen? Graag zou

de PVV willen dat hierover in de jaarrekening in het vervolg verantwoording wordt afgelegd. Graag een toezegging van het college. Voorzitter, tot enkele jaren geleden hadden we in dit huis een bindende afspraak over de maximaal toelaatbare jaarkosten voor externe inhuur van 16,5 miljoen euro per jaar. Voor zover ons bijstaat, was dit op initiatief van de SP naar aanleiding van de destijds landelijk ingestelde Roemer-norm voor externe inhuur. Die afspraak is echter op een gegeven moment gewoon genegeerd door het college. Voorzitter, onze fractie wil dan ook pleiten voor het in ere herstellen van die afspraak. En desnoods dopen we die afspraak de Nico-norm. Helemaal best. De kosten voor de externe inhuur moge daarbij wat ons betreft maximaal 23 miljoen euro bedragen. Dat is 16,5 miljoen plus alle inflatie vanaf 2011. Wij gaan er vanuit dat het college ons voorstel met enthousiasme zal omarmen. Graag een reactie dus.

Motie M102-2024: Tarieven externe inhuur verantwoorden

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 28 juni 2024, behandelend
Statenvoorstel 17/24 Jaarstukken 2023

Constaterende dat:

- De provincie meer en meer externen (personeel niet in loondienst) inhuurt voor zowel capaciteit als opdrachten;
- Tarieven voor externe inhuur veelal 2-4 keer zo hoog zijn dan in geval van inhuur van eigen personeel;

Overwegende dat:

- Het om belastinggeld gaat
- 115 euro/uur maal 2024 jaaruren een overschrijding van de WNT norm is.
- Het wenselijk is om naast WNT verantwoording over eigen personeel, ook verantwoording over externen af te leggen;

Dragen GS op:

- In de jaarrekening voortaan ook te vermelden in hoeveel gevallen de WNT norm overschreden werd door externen;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV, Patricia van der Kammen

Motie M103-2024: Budgetmaximum voor externe inhuur

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 28 juni 2024, behandelend
Statenvoorstel 17/24 Jaarstukken 2023

Constaterende dat:

- De externe inhuur de afgelopen jaren enorm is gegroeid
- De Provincie het budgetmaximum dat PS daartoe had vastgesteld ongevraagd heeft losgelaten

Overwegende dat:

- Externe inhuur veel duurder is dan eigen personeel
- Ook de rijksoverheid een norm kent voor externe inhuur

Geven GS de opdracht:

- De externe inhuur drastisch te beperken en deze te maximeren op 23 miljoen euro.

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV, Patricia van der Kammen

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van de Langenberg? Nee. De heer Buiks? De heer Koevoets? De heer Nuijten? Mevrouw Hamerslag? Mevrouw Vossen? De heer Minkels? De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): U zei zo duidelijk dat het echt financiële vragen moeten zijn, maar het gaat mij vooral om artikel 217a. Ik zou toch graag van de gedeputeerde willen weten, wat de stand van zaken is. Dat is mijn enige vraag nog.

De **voorzitter**: Even voor de zekerheid. Mevrouw Van der Kammen, u beoogt twee moties in te dienen? Ja. De heer Schipper? Nee. Dan ga ik nu naar de gedeputeerde, die even tijd nodig heeft om de moties te lezen. We schorsen dan voor een paar minuten. Ga niet te ver weg, want ik ben voornemens na de termijn van de gedeputeerde langer te schorsen.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, enkele minuten zijn voorbij. Ik heropen de vergadering. Ik vraag stilte in de zaal. Ik vraag u plaats te nemen en ik geef het woord aan gedeputeerde Van Gruijthuijsen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik heb slechts een aantal opmerkingen bij de specifieke vragen die zijn gesteld. Ik draai het even om. Meneer Brouwers, over de vragen met betrekking tot 217a had ik volgens mij al bij de Burap gezegd, waarschijnlijk voor de zomer. Als het meezit, als mijn collega's in het college de aanpak en het rapport et cetera allemaal goed vinden, dan zou dat zomaar kunnen betekenen dat u daar volgende week al inzicht in krijgt. Ook daar zit nog wel wat proces achter. Het is dus geen toezegging. Ik heb gelukkig kritische collega's, die goed meekijken. Maar het is wel mijn intentie, meneer Brouwers. Dan de twee moties van mevrouw Van der Kammen. Zowel motie 102 als motie 103 willen we ontraden. Als wij in de jaarrekening voortaan ook vermelden in hoeveel gevallen de WNT-norm overschreden wordt door externen, dan is dat eigenlijk onmogelijk werk. Ik snap best dat u externe inhuur verder terug wilt dringen. Sterker nog, dan heeft u dit college aan uw zijde. Wij willen dat ook. Wij willen ook externe inhuur terugbrengen, dat staat ook in het coalitieakkoord. Daar is collega Boelens elke dag, samen met de organisatie, mee aan het werk. Desalniettemin willen we ook doelstellingen realiseren. Als dat toch vraagt om externe inhuur van expertise, dan doen we dat. Het is ook heel lastig om overal bij private partijen elke keer de check te doen en na te vragen of men als organisatie voldoet aan de WNT.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd. Mevrouw Van der Kammen heeft het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, volgens mij is het heel erg eenvoudig. Als je het uurtarief vermenigvuldigt met het aantal uren, dan is heel makkelijk te berekenen of de WNT-norm wordt overschreden of niet. Ik zie het probleem niet. U hoeft niks uit te vragen bij de organisatie. Het gaat er mij niet om wat de bestuurders betaald krijgen. Het gaat erom dat wij zelf niet allerlei peperdure externen inhuren, die hier met salarissen boven de WNT-norm weglopen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Ik begrijp best dat u die rekensom naar voren brengt, mevrouw Van der Kammen. Maar de wereld is toch iets complexer dan dat. Dat wil ik aangeven. Als iemand hier voor een heel korte periode of voor een beperkt aantal uren wordt ingehuurd en we gaan dat vermenigvuldigen met een uurtarief, dan is dat een simplificering van de werkelijkheid. Daarom wordt het complex en kun je niet zomaar de simpele rekensom uitvoeren en er vanuit gaan dat dat de werkelijkheid en de waarheid is. Dat willen we in de jaarrekening.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dat neemt niet weg dat ik het college wel hoor zeggen dat de intentie van onze moties zeer gesteund wordt. Ik ga er vanuit dat de motie over een maximum budget voor externe inhuur toch op zijn minst op applaus van het college kan rekenen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Zoals ik al zei, ontraden we motie 103 ook. We werken eraan om steeds meer mensen in dienst te nemen. Desalniettemin hebben we ook ambities. Dat betekent dat we geen cap op het bedrag voor externe inhuur willen. Er wordt gewerkt om steeds meer mensen in dienst te nemen. Gezien de arbeidsmarkt is dat ook echt de gewenste ontwikkeling. Daar werken we elke dag aan. Desalniettemin kan het zo zijn dat er externe expertise nodig is. Dat gaan we wat ons betreft niet aftoppen op dit bedrag, mevrouw Van der Kammen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Daarmee rond ik de beantwoording in de tweede termijn van de jaarrekening af, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dat geconstateerd hebbende, sluit ik de beraadslagingen over het voorstel. En ga ik door naar Statenvoorstel 7/24.

07/24 Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant en Eerste wijziging Algemene bijdrageverordening Noord-Brabant

De **voorzitter**: Ik geef de heer Tolsma als eerste het woord. Excuus, ik geef de heer Tolsma niet het woord, want ik had u een pauze toegezegd. We pauzeren eerst een kwartier. De vergadering is geschorst.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, we hebben al een lange dag achter de rug en we zijn er nog niet. Maar ik heb besloten dat we weer gaan beginnen. De heer Tolsma krijgt het woord. Stilte in de zaal graag. Graag respect voor het feit dat iemand hier het woord voert.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Subsidie kan een goede drijfveer zijn om prachtige initiatieven te laten ontplooiën in ons mooie Brabant. Wij vinden het wel wenselijk dat de subsidie rechtmatig en doeltreffend ingezet wordt. Het is en blijft gemeenschapsgeld dat wij hiervoor inzetten. Wij vinden dat de Brabander er ook van mee moet kunnen profiteren, zowel in financiële zin, maar ook in maatschappelijke betrokkenheid en toegankelijkheid. Particuliere projecten als meer groen in de wijk of verduurzamen van woningen, daar zouden wij als provincie een stimulator in kunnen zijn. Voorzitter, is GS bereid om hier actief mee aan de slag te gaan voor de Brabanders? Het college heeft een beleidsregel Misbruik en oneigenlijk gebruik subsidies Noord-Brabant 2020, voor controles op verleende subsidies. Echter, kunnen zij die beleidsregels zonder ons daarin te kennen aanpassen. BBB is van mening dat wij als Staten het te controleren aantal verleende beschikkingen bepalen als controlerend orgaan. We komen dan ook met een amendement dat stelt om in de subsidieverordening een bepaling op te nemen dat er een minimale controle op verleende subsidies gaat worden. Tot zover, voorzitter.

Amendement A19-2024: Controle op rechtmatigheid verleende subsidies

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Statenvoorstel 07/24 Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant en Eerste wijziging Algemene bijdrageverordening Noord-Brabant

Besluiten dat in artikel 1, onder B, van ontwerpbesluit 1 07/24B Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant, artikel 5, eerste lid, onder c, luidende:

"het uitvoeren van aanvullend administratief of fysiek toezicht op de naleving, indien een risicoanalyse als bedoeld onder a, of andere omstandigheden, daartoe aanleiding geven; "

Wordt gewijzigd in:

"het uitvoeren van aanvullend administratief of fysiek toezicht op de naleving van ten minste 20 procent van de jaarlijks verleende subsidies. "

BBB, Sinne Tolsma

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Voorzitter, college van GS en collega Statenleden, de Brabander is niet altijd blij met ons. Steeds minder in ieder geval. Dat blijkt ook uit elk rapport over burgerperspectieven. Het ongenoegen over de politiek en wij als politici, gaat vrijwel altijd over de grote afstand die men ervaart tussen de samenleving en slecht luisterende politici, die het contact met de mensen kwijt zijn. Niet luisteren, gebrek aan probleemoplossend vermogen en onrechtvaardig handelen liggen hier aan ten grondslag, aldus het SCP. Voorzitter, daar zit dus ook het ongemak bij dit voorstel bij mij, om de Brabantnorm af te schaffen. Ik zal me tot dit onderdeel beperken vandaag. Natuurlijk, het is juridisch

kwetsbaar, in de woorden van GS en andere experts onrechtmatig. En daarmee vanuit onze ivoren kijk onwenselijk. Het klopt dat ten tijde van de Brabantnorm de WNT er nog niet was. En ja, over hoeveel mensen gaat het nu eigenlijk in instellingen? In aantal en in geld. Dat is allemaal waar en allemaal logisch. Maar wel geredeneerd en beargumenteerd door bestuurlijke, politieke en juridische brillen. Maar voorzitter, is het ook uit te leggen aan de gemiddelde Brabander uit Budel, Wauw of Loon op Zand. Erg moeilijk, denk ik. En bij velen zelfs onmogelijk. Het zal voor afgehaakt Nederland een bewijs zijn dat we weer niet luisteren naar de Brabander, geen echte acute problemen oplossen en zelfs onrechtvaardig handelen. Dat is ook niet gek, als je zelf met een modaal salaris met moeite rondkomt met je gezin. Om dan de weg te plaveien om met publiek geld topsalarissen van bijna 190K naar een kleine kwart miljoen te tillen, om te voorkomen dat je ooit nat gaat bij een rechter, is op zijn zachtst gezegd kwetsbaar. Mijn fractie zoekt dan ook naar een weg om het historisch laag-politiek vertrouwen niet verder te schaden. Het voorstel lost namelijk, in onze optiek, geen acuut probleem op en is daarmee noodzakelijk noch opportuun. Vanuit het burgerperspectief ook nog eens onwenselijk. Het getuigt echter wel van behoorlijk bestuur, waardoor het staatsrechtelijk wenselijk is. En ook daarvoor staan wij aan de lat. Dat de Brabantnorm juridisch niet geheel deugt, daarvan heeft GS en gedeputeerde Smeulders ons overtuigd. Maar toch geloof ik dat er een sterk remmende werking vanuit dit goed bedoelde juridische construct uitgaat en is uitgegaan. En ook dat telt, zeker in deze tijd. Maar coûte que coûte kwetsbare regelgeving doordrukken, of in dit geval in stand houden getuigt ook van onverantwoordelijk bestuur en gebrek aan respect voor het ambt dat wij bekleden. Ook dat moeten we niet willen. Voorzitter, ik rond af. In de zoektocht naar comfort en balans tussen behoorlijk en betrouwbaar bestuur enerzijds, maar zeker ook luisteren naar de Brabander, oplossingen vinden en rechtvaardig handelen anderzijds, dient mijn fractie een motie in. Deze is zowel gericht aan GS als aan PS, om te zorgen dat er niet meer dan 75 procent van de WNT zal worden betaald, hoewel dat nog wel altijd mogelijk zal zijn. Wij geloven dat we hiermee juridisch wel in lijn zijn met de huidige wet- en regelgeving, maar de remmende werking die van de Brabantnorm uitgaat, in standhoudt en zelfs een heel klein beetje aanscherpt. Wij zien uit naar de reflectie van de gedeputeerde. Voorzitter, dank u wel.

Motie M104-2024: Maximaal 75 procent van de Wet Normering Topinkomens

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Statenvoorstel 07/24 Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant en Eerste wijziging Algemene bijdrageverordening Noord-Brabant;

Constaterende dat:

- Er geen expliciete relatie gelegd tussen de weigeringsgrond en een doelmatige besteding van provinciale subsidiegelden;
- De Brabantnorm als juridisch kwetsbaar wordt beoordeeld door diverse experts;
- De Brabantnorm als juridisch onrechtmatig wordt beoordeeld door GS;

Overwegende dat:

- Het wenselijk is om zo'n deugdelijk mogelijk wetgeving te ontwerpen zodat de partijen op wie het invloed heeft, juridisch zo goed mogelijk weten waar ze aan toe zijn;
- Er een dempende werking wordt bewerkstelligt door openbaarheid en transparantie van publieke salariering;

De Provinciale Staten spreken uit dat zij:

- Het bijzonder onwenselijk achten dat organen die exploitatie- en begrotingssubsidies ontvangen, zouden kiezen voor een bezoldiging van hun bestuurders en/of individuele personeelsleden van meer dan 75 procent van de geldende Wet Normering Topinkomens;
- Motiverende argumentatie verwachten van de desbetreffende instelling als er toch boven de 75 procent van de geldende Wet Normering Topinkomens wordt uitgegeven aan bestuurders en/of individuele personeelsleden;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- Jaarlijks in de begroting te rapporteren of en welke ontvangers van begrotings- en exploitatiesubsidies boven de 75 procent van de geldende Wet Normering Topinkomens uitgeven aan bestuurders en/of

individuele personeelsleden;

- Zich te committeren om in haar communicatie aan alle ontvangers van exploitatie- en begrotingssubsidies expliciet schriftelijk en woordelijk namens de Provincie Noord-Brabant indringend te verzoeken prudent te salariëren en maximaal 75 procent van de geldende Wet Normering Topinkomens te hanteren als bezoldiging van bestuurders en/of individuele personeelsleden;

en gaan over tot de orde van de dag.

GroenLinks, Michiel Philippart
PvdA, Saskia van Hulten,
SP, Oscar van Raak
Volt, Inge Vossen
Partij voor de Dieren, Nikky Hamerslag

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van Hulten.

Mevrouw **Van Hulten** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ook wij worstelen met dit dossier vanwege de Brabantnorm. En ook wij vinden het onwenselijk dat inkomensverschillen tussen bestuurders en hun medewerkers groter worden. En ook wij realiseren ons dat in de beeldvorming slecht over kan komen als we de Brabantnorm nu afschaffen. Tegelijkertijd vinden wij juridische houdbaarheid en werkbaarheid van onze verordening erg belangrijk. De wet Normering Topinkomens heeft immers een bredere werking over al onze provinciale subsidies. Dus daarom spreken wij onze steun uit aan het college voor deze wijziging. Echter, vanaf deze plaats wil de PvdA een moraal appel doen op bestuurders, om hun beloningen te blijven matigen, zoals dat nu ook al gebeurt. Voorzitter, om dat aan te moedigen en de geest van de Brabantnorm niet te laten verwateren, dienen wij de motie Maximaal 75 procent van de Wet Normering Topinkomens samen met GroenLinks in. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, begraaft ze haar broer en volgt ze daarmee de wetten van de Olympus, die eenieder toch zou moeten volgen? Of laat ze zijn lichaam over aan de kraaien, zoals de koning heeft bevolen? In de vijfde eeuw voor Christus hield de Griekse dichter Sophocles in de tragedie van Antigone ons een eeuwenoud dilemma voor. Wat wint in een strijd tussen morele en menselijke wetten? En goed, ik hoef vandaag godzijdank niet mijn eigen broer te begraven, maar ik sta wel voor een soortgelijk dilemma. Het voorliggende Statenstuk vraagt ons om afscheid te nemen van iets dat ons dierbaar is, de Brabantnorm. Dat wordt onderbouwd met de reden dat het juridisch niet op orde is. Voorzitter, naast de beginselen van behoorlijk bestuur vindt mijn fractie beginselen van goed bestuur. De regels die wij hier vaststellen, moeten niet alleen duidelijk, zorgvuldig en conform procedure zijn, we moeten ze ook kunnen uitleggen. Ze moeten kunnen rekenen op draagvlak. Want als we dat niet doen, werken we een sombere toekomst tegemoet. Laat mij daarom glashelder zijn. Als bestuurder van een orgaan dat subsidie ontvangt, heeft een salaris boven de Brabantnorm niets te maken met het creëren van draagvlak en niets te maken met een hart hebben voor de publieke zaak. En dat maakt ons morele standpunt duidelijk. Want dit zou toch iedereen moeten volgen? Daartegenover zijn de wetten van ons mensen. In de memo van de gedeputeerde zet hij ze duidelijk uit elkaar. Experts kwalificeren onze Brabantnorm als juridisch kwetsbaar. De argumenten daarvoor vinden zijn grotendeels in de kwetsbare onderbouwing van de norm, die uitgelegd zou kunnen worden als inkomenspolitiek. In dat licht zien we ook uitspraken van de Raad van State, die ons het hok injagen. Evengoed van belang voor goed bestuur, is een overheid die zich ook aan de regels van de rechtstaat houdt en die rechterlijke uitspraken, hoe moeilijk ook, respecteert. Wat in zaken waar soortgelijke voorwaarden zijn gesteld aan subsidies, is de rechter scherp. Een subsidieaanvraag mag niet afgewezen worden op grond van overschrijding van een drempelcriterium omtrent inkomens van bestuurders. Dat maakt deze kwestie voor mijn fractie verdraaid lastig, zeg ik eerlijk. Ons gevoel zegt, behoud die norm, begraaft die broer. En doe wat moreel goed voelt. En ons geweten zegt, luister naar de rechter, luister naar die koning. En behoed onze samenleving voor nog meer juridisch gesteggel. Ik zal kleur bekennen, voorzitter, want we zijn er nog niet uit. De middenweg hebben we wel kunnen vinden, want we dienen de motie van de heer Philippart met genoeg mede in. Laat de instellingen maar uitleggen waarom zij vinden dat ze hun bestuurders meer moeten betalen dan 75

procent van de WNT. En laten we ons ook alsjeblieft uitspreken dat wij dit soort salarissen absoluut niet zien zitten. Tot slot, voorzitter, waar Sophocles het dilemma van Antigone in de vierde eeuw voor Christus heeft beslecht met een tragisch einde, daag ik de gedeputeerde vandaag uit om het dilemma van de SP vandaag af te sluiten met een meer positieve uitkomst. Ik kijk uit naar zijn reactie.

De **voorzitter**: Een interruptie door de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. We horen nu eigenlijk drie keer hetzelfde verhaal. We vinden het jammer om de Brabantnorm af te schaffen, daarom doen we een motie of iets dergelijks. Maar de Brabantnorm heeft twee aspecten. Ten eerste het maximum salaris van 179.210 euro. En het andere is dat organisaties die onder de Brabantnorm vallen voor 25 procent of meer afhankelijk zijn van subsidies. De WNT zegt 50 procent. Geen enkele jurist, zelfs niet de Raad van State heeft daar iets over gezegd. Waarom komt u en uw twee collega's niet op dat punt terug in uw motie of amendement, of wat het dan ook gaat worden.

De heer **Van Raak** (SP): Ten aanzien van mijn twee collega's hou ik me aanbevolen voor mijn tweede termijn, daar kan ik natuurlijk geen reactie op geven. Ten aanzien van ons standpunt geldt dat wij zien dat de Brabantnorm voor ons een moreel appel doet op bestuurders. En als er dan een rechter zegt, dat de Brabantnorm juridisch kwetsbaar is en onhoudbaar, dan willen wij onze samenleving behoeden voor nog meer juridisch gesteggel. Misschien heeft u daar een andere lezing over, ik verwijs ook graag naar de memo van de gedeputeerde. Wij willen dan maar de kant kiezen van het juridisch juiste.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik ken dit dossier al sinds 2020, toen werden effectief exact dezelfde argumenten gebruikt. We hebben dat tegengehouden, overigens met steun van uw partij. Maar waar het om gaat, is het verschil in de grens. Dus 25 procent afhankelijk van subsidies versus 50 procent afhankelijk van subsidies. Waarom bent u daar niet op teruggekomen in de door u nu mede ingediende motie?

De heer **Van Raak** (SP): Waar het ons bij dit Statenstuk om gaat is rechtzetten wat eventueel kapot zou kunnen zijn. En daarvan is sprake in de Statenvoorstel. Wat wij proberen te doen, is de gouden middenweg te kiezen door samen met een aantal partijen een oproep te doen als Staten aan bestuursorganen om te zeggen wat ze niet moeten doen, wat wij niet wenselijk vinden. Gedeputeerde Staten willen we vragen kenbaar te maken wanneer dat soort instellingen wel over die norm gaan. Dat is waar wij ons op toelleggen.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik geloof dat u mijn vraag niet begrijpt. Misschien begrijp ik uw antwoord ook niet, dat kan zijn. Dat morele appel, dat de SP, GroenLinks en de PvdA doen, is eigenlijk voor alle organisaties? Onafhankelijk of ze nou voor 25 of voor 50 procent afhankelijk zijn van subsidies? Is het een moreel appel aan iedereen die hier aan de subsidietiet hangt, om te zorgen dat ze dat geld niet uitgeven aan directeurssalarissen? Is dat het?

De heer **Van Raak** (SP): U kunt de motie erop nalezen, inderdaad.

De heer **Rutjens** (JA21): Dus ja. Oké.

De heer **Van Raak** (SP): En dat strekt zich dan vooral tot organisaties die subsidie ontvangen van de gemeente voor exploitatiedoeleinden, de motie is daar duidelijk in. Dat was mijn betoog, voorzitter.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Ik geef graag het woord aan mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, de algemene subsidieverordening is een belangrijk instrument van onze provincie. Hoewel, wat de PVV betreft, het merendeel van de subsidies afgeschaft kan worden, moet je daar waar nuttige subsidie wordt ingezet, wel een deugdelijk kader hebben. Van de meerwaarde van de Bijdrageverordening zijn we nog niet overtuigd. En al helemaal niet nadat GS stelde dat de documenten van de Bijdrage niet openbaar zouden zijn vanwege privacy bepalingen. Voorzitter, kunt u mij uitleggen wat er privacygevoelig is aan documenten over bijdragen aan uitsluitend publiekrechtelijke rechtspersonen. Voorzitter, handhaving van de subsidievoorwaarden op basis van vragen en naar aanleiding van oordeelsvormende vergadering werd duidelijk dat er op onderdelen helemaal geen sprake is van handhaving op subsidievoorwaarden. Ik heb het voorbeeld geschetst van organisaties zoals bijvoorbeeld Libéma, die het willens en wetens vertikken om op hun website te

vermelden dat hun projecten, zoals een Safariresort, mede gerealiseerd wordt met steun van de Brabantse belastingbetaler. Niet handhaven is niet uit te leggen aan de belastingbetaler, noch aan subsidieontvangers die wel netjes de regels naleven. De PVV labelt dit dan ook als bestuurlijke onverschilligheid. We dienen een motie in om de handhaving krachtiger in te zetten. Voorzitter, het belangrijkste punt bij de bespreking van de ASV is de Brabantnorm. GS wil deze weigeringsgrond schrappen uit de ASV en dat terwijl een meerderheid van de partijen die Brabantnorm eigenlijk wil behouden. Het college probeerde de Staten te overtuigen met nog eens een krampachtige notitie waar nog eens een keer naar de notitie van professor Den Ouden wordt verwezen. Dat overtuigt nog steeds niet. GS haalt passages van professor Den Ouden aan, die adviseert verbeteringen in de toelichting aan te brengen. GS is van mening dat professor Den Ouden adviseert de Brabantnorm te schrappen. Dat doet ze niet. Ook de aangehaalde jurisprudentie is zwak, omdat die zien op een drempelcriterium en op een subsidieverplichting. Dat is iets heel anders dan een weigeringsgrond. Voorzitter, ik bepleitte het al eerder. Wat een bestuurder of een medewerker betaald krijgt, is aan de betreffende instelling en niet aan PS. Wat wel aan PS is, is het bepalen hoe het Brabantse belastinggeld wordt ingezet. De keuze maken om geen belastinggeld in te willen zetten bij organisaties die ervoor kiezen hun bestuurders of medewerkers exorbitant te belonen, is wat de PVV betreft volkomen logisch. Onze weigeringsgrond is houdbaar, voorzitter. Daarom dienen wij samen met diverse partijen een amendement in, om die te behouden. We bedrijven geen inkomenspolitiek, maar subsidiepolitiek. Daarnaast ook een motie dus voor die handhaving. Tot zover, voorzitter.

Motie M105-2024: Subsidieregels handhaven

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Statenvoorstel 07/24 Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant

Constateernde dat:

- subsidieverplichtingen niet altijd worden nageleefd, bijvoorbeeld als het gaat om de verplichting om in communicaties duidelijk te maken dat een project of organisatie ondersteund wordt door de Provincie Noord-Brabant;
- niet wordt gehandhaafd op de naleving van deze subsidieverplichtingen;

Overwegende dat:

- het niet-handhaven niet uit te leggen is aan belastingbetalers of subsidieontvangers die wel de regels naleven;
- de subsidieverplichtingen in de aangepaste versie nog steeds overeind staan;

Geven GS de opdracht:

- de naleving van de subsidieverplichtingen krachtig ter hand te nemen;
- PS jaarlijks (bij de jaarrekening) kort te informeren over de handhaving van de ASV (en de ABV).

PVV, Patricia van der Kammen

Amendement A20-2024: De Brabantnorm behouden

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Statenvoorstel 07/24 Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant

Besluiten in ontwerpbesluit I 07/24B

Artikel I, onderdeel C, te schrappen.

Toelichting

Artikel 1, onderdeel C, van het ontwerpbesluit ziet op het schrappen van de 'Brabantnorm'. Met genoemd onderdeel wordt namelijk een nieuw artikel 8 (weigeringsgronden) vastgesteld, waarin het huidige artikel 8, tweede en derde lid, ASV (de 'Brabantnorm'), niet langer is opgenomen.

De 'Brabantnorm' is een **weigeringsgrond** voor exploitatie- en begrotingssubsidies waarbij subsidie wordt geweigerd indien bestuurders of medewerkers van de betreffende organisatie een beloning boven een ministersalaris wordt betaald.

Prof. Den Ouden heeft op verzoek van GS in 2017 een adviesdocument geschreven over de Brabantnorm. Prof. Den Ouden verwijst naar een tweetal uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de RvS. Een van die uitspraken heeft betrekking op een in de betreffende Subsidieverordening opgenomen **verplichting**¹ en de andere zaak een **criterium**.

Prof. Den Ouden betoogt voorts dat de Algemene Wet Bestuursrecht nauwelijks eisen stelt aan weigeringsgronden en dat daarom de mogelijkheid om weigeringsgronden te hanteren dan ook ruimer is dan de mogelijkheid om subsidieverplichtingen op te leggen.

Het advies van Prof Den Ouden richt zich vervolgens vooral op het herformuleren van de toelichting van de ASV ("Al met al acht ik deze weigeringsgrond kwetsbaar. De relatie met inkomenspolitiek is snel gelegd. De snelste verbetering van de houdbaarheid van deze bepaling is het wijzigen van de toelichting. Daarin moet een expliciete relatie met de doelmatige besteding van provinciale subsidiegelden worden gelegd").

Het zou dan ook wenselijk zijn het kind niet met het badwater weg te gooien en, in plaats van afschaffing van de Brabantnorm, deze gericht te onderbouwen in de toelichting van de ASV (conform het advies).

¹gemeente Eindhoven met de volgende bijzondere **subsidieverplichting**:

"De beloning van medewerkers van een gesubsidieerde instelling, inclusief directie en externe inhuur, bedraagt per kalenderjaar ten hoogste het WOPT- normbedrag, zoals bedoeld in artikel 6 van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens. Bij overschrijding van deze norm wordt het in de verleningsbeschikking genoemde bedrag bij de subsidievaststelling verminderd. De vermindering is bij de eerste keer gelijk aan het bedrag van de overschrijding van de geldende inkomensgrens in het kalenderjaar waarop de verleningsbeschikking betrekking heeft. Bij de tweede keer wordt dit bedrag verhoogd met een percentage van 50 procent"

PVV, Patricia van der Kammen
JA21, Willem Rutjens
ChristenUnie-SGP, Anne Schipper
Forum voor Democratie, Jozef Minkels

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dank u wel, voorzitter. D66 vindt het een goede zaak dat de Algemene subsidieverordening en de Algemene bijdrageverordening grondig geëvalueerd zijn en daarmee geactualiseerd worden, ook in het licht van jurisprudentie en wettelijke ontwikkelingen. Daarmee vindt het D66 het ook akkoord dat de Brabantnorm vervalt, let wel buitensporige topinkomens bij bestuurders van instellingen die een behoorlijke mate van begrotingsexploitatie subsidie ontvangen, vinden wij ook niet wenselijk. Maar niet voor niets heeft de nationale wetgever dit geregeld in de Wet Normering Topinkomens, zodat in alle provincies dezelfde normen gelden. Wij vinden het niet nodig om daarbovenop nog extra normen door PS te stellen, omdat dat ook lastig is in verband met de juridische houdbaarheid, die kun je moeilijk opvolgen. Daarom kunnen wij instemmen met de manier waarop de verordeningen zijn geactualiseerd. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Gaat uw gang, meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel. Ik hoorde dat wij er met de Brabantnorm er iets bovenop doen, maar in 2012 hebben wij de Brabantnorm ingevoerd, pas later kwam de WNT. Dus wij hebben er niks bovenop gedaan. We hebben destijds een hele duidelijke norm ingevoerd, met redenen van efficiency omkleed, met redenen voor eenduidigheid in de subsidieverlening. Sinds het moment dat we dat hebben ingevoerd, is er geen enkel juridisch probleem geweest. Dus ik weet het niet. Over wat voor juridische problemen heeft mevrouw Schellekens het dan?

Mevrouw **Schellekens** (D66): Zoals men de herzieningen van de verordeningen gaat doen, vinden wij akkoord. De Brabantnorm vervalt dan en men gaat uit van de WNT. Dat is wat ik aangeef. Dan zijn er geen afwijkende normen. Dat bedoel ik met wat er extra opgelegd wordt.

De heer **Rutjens** (JA21): Het punt is dat we al sinds 2012 met deze normen, die u afwijkend noemt. De WNT wijkt af van de Brabantnorm. Er zijn geen juridische problemen mee. Dus over welke problemen heeft u het dan?

Mevrouw **Schellekens** (D66): Wat ik aangeef, is dat wij nu de WNT het goede uitgangspunt vinden. Daar zit waarschijnlijk de spraakverwarring.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik vat samen, we gaan 189.210 euro ophogen naar 233.000 euro. Dus bijna 45.000 euro meer voor subsidiedirecteuren. We gaan de grens van 25 procent naar 50 procent ophogen, zodat het nog veel makkelijker is om onder die normen uit te komen. Dank u wel.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Nog even als reactie hierop, ik denk dat hier een werkelijkheid wordt geschapen die zeer oneerlijk is voor allerlei partijen die subsidies ontvangen, omdat die helemaal niet allemaal bestuurders hebben op dat niveau. Dat is een verkeerde weergave van zaken.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. De college blijft maar verwijzen naar de WNT-norm. Dat is een wet die inderdaad veel later is ingevoerd dan dat de Brabantnorm is ingevoerd. Ik vraag aan de collega, is het onderscheid duidelijk tussen inkomenspolitiek, waarvan de Brabantnorm helemaal geen voorbeeld is en subsidiepolitiek, waar de weigeringsgrond van de Brabantnorm wel een vorm van is. Snapt de collega dat verschil?

Mevrouw **Schellekens** (D66): Ja, wij snappen dat verschil en wij kiezen voor wat er nu neergelegd is in de verordening, zoals dat geregeld is. Dat is waar wij nu mee instemmen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Was het de collega ook duidelijk dat professor Den Ouden helemaal niet heeft gesuggereerd dat de weigeringsgrond onhoudbaar is, zoals het collega dat wel doet voorkomen, alsof dat zo zou zijn.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Wij gaan er vanuit dat we op de juiste manier geïnformeerd zijn door het college en we beoordelen de informatie dus anders dan dat u dat doet. Dat is een verschil van inzicht.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, wie het advies van professor Den Ouden goed heeft gelezen, ziet duidelijk de tegenstrijdigheid met het advies dat het college heeft gegeven.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Dank u wel, voorzitter. De Algemene subsidieverordening is een belangrijk instrument voor provincie, om haar beleid handen en voeten te geven. De CDA-fractie vindt dat we heel zuinig moeten zijn op dit belangrijke instrument. Tal van beleidsregels en beleid dat wij hier afspreken krijgt handen en voeten via subsidieregelingen en daar moeten we dus zuinig op zijn. Het CDA is blij dat GS de opgedane ervaringen heeft verwerkt in haar wijzigingen en dat er een evaluatie heeft plaatsgevonden. Er zijn twee opmerkingen en een slotvraag. Natuurlijk, de eerste is de Brabantnorm. Gedeputeerde heeft voorgesteld om deze af te schaffen en daar aan een memo aan besteed. Wij danken hem hiervoor. Desondanks vindt de CDA-fractie het geen goed idee dat deze wordt geschrapd. Juridisch is de Brabantnorm misschien niet houdbaar, in ieder geval kwetsbaar. Maar van deze norm gaat een moreel appel uit. U snapt natuurlijk wel, het CDA vindt dat appel zeer belangrijk. Wij vinden dat echt belangrijk. Want net zo goed als in de subsidieregeling de goede juridische formuleringen moeten staan, vinden wij het ook belangrijk dat er een appel wordt gedaan op de gebruikers om daar voorzichtig en zuinig mee om te gaan. Om met die ogen naar een subsidieregeling te kijken, vinden wij heel belangrijk. Daarom pleiten wij ervoor dat de norm blijft bestaan. Wij kunnen dit niet afdoen als symboolpolitiek, dat werd mij verweten in de themavergaderingen. Maar dat vind ik niet terecht. Het is geen symboolpolitiek, want het doet een wezenlijk beroep op hoe je wil staan in deze maatschappij. Wij zien het daarom als een wezenlijk karakter van de subsidieverordening en een uitloei van het beleid van Noord-Brabant. De WNT-norm, waaraan gerefereerd wordt door GS, ligt 45K hoger. Dat vinden wij daarom geen oplossing. Wij roepen het college dan ook op om deze norm te handhaven. Het tweede punt is de toepassing van deze regeling. Deze regeling moet wat het CDA betreft bijdragen aan een gelijke verdeling van de subsidiegelden en het moet natuurlijk toegankelijk zijn voor iedereen. Ik denk dat we het daar met elkaar allemaal wel over eens zijn. U geeft zelf aan dat de aangepaste regelingen GS in staat stelt om de subsidieverstreking respectievelijk de bijdragenverstrekking op een uniforme en transparante wijze vorm te geven. Daar zijn wij blij mee en dat is

hoopvol. Maar dat brengt ons ook tot de slotvraag. Wij hebben schriftelijke vragen gesteld, over hoeveel subsidies er zijn afgewezen. Er zijn er 44 afgewezen op basis van gestelde wijzigingsgronden, 89 afgewezen op basis van het niet voldoen aan de gestelde subsidievereisten, 61 aanvragen werden niet uitgekeerd omdat het subsidieplafond was bereikt en dat waren de hoofdredenen. Maar wij vinden deze redenen te globaal. Wij willen als CDA-fractie meer zicht krijgen op de redenen waarom bepaalde subsidies mensen niet bereiken of waarom ze worden afgewezen. Daarom willen wij vragen, is het niet zinvol om de Zuidelijke Rekenkamer te laten kijken naar wat precies de oorzaak was waarom bepaalde inwoners of organisaties niet in aanmerking zijn gekomen voor subsidie. Of waarom ze het niet hebben aangevraagd. Wij horen graag een reactie van andere fracties en van GS op het voorstel om de Zuidelijke Rekenkamer hier beter naar te laten kijken. Voorzitter, dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Lokaal Brabant kan instemmen met de wijziging van de subsidieverordening. Toch willen we GS wat meegeven. De Rijkssubsidiebijdrage beoogt een administratieve lastenverlichting van dertig procent te behalen en twintig procent op de uitvoeringslasten. Als wij kijken naar de hoogte van de subsidies, viel het ons op dat er in de afgelopen jaren op de drie arrangementen nooit een indexering is toegepast. Wat natuurlijk consequenties heeft voor de hoogte van de subsidiebedragen, maar ook op de administratieve lasten. Wij vragen daarom ook aan GS om bij toekomstige ontwikkeling indexering toe te gaan passen, zodat de hoogte van de subsidie conform de consumentenprijsontwikkeling is en daarmee ook de administratieve lasten verlaagd worden, niet alleen voor de subsidieaanvrager maar ook voor ons als subsidient. Tijdens de eerdere behandeling gaf de gedeputeerde aan daar oor voor te hebben en daar mogelijk aan mee te willen werken. Lokaal Brabant heeft daarom ook geen motie voorbereid, voorzitter, omdat we ook mee willen werken aan de administratieve lastenverlichting. Het zou mooi zijn als de gedeputeerde dat nog eens kan bevestigen. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Dames, heren, Brabanders, de afgelopen jaren heb ik hier heel veel geld voorbij zien komen, soms grote bedragen. Ik blijf me verbazen over het gemak waarmee andermans geld wordt uitgegeven. Sinds kort gaan we ook werken aan een subsidieportaal om het allemaal nog makkelijker te maken. We hebben het ergens over. Vorig jaar is er, als ik het OV niet meeneem, 488 miljoen euro uitgegeven aan subsidies, bijna een half miljard. We hebben het hier in de Staten regelmatig over het waaraan dan. Maar het is niet alleen belangrijk om te weten waarom er een subsidie wordt gegeven, maar het is ook belangrijk dat volksvertegenwoordigers er streng op letten naar wat voor soort organisaties ons geld dan eigenlijk gaat. Naast de juridische rookgordijnen die we hebben gelezen, is het ook heel belangrijk om vast te stellen dat 189.210 euro heel veel geld is. De Brabantnorm is een regeling, die zorgt dat organisaties die subsidie willen krijgen van de provincie Noord-Brabant geen organisaties zijn, die met ons belastinggeld hun directeuren meer salaris betalen dan dat bedrag van 189 duizend euro. Daarin zijn wij een voorloper als de provincie Brabant. Gedeputeerden proberen nu al jaren die regeling onderuit te halen, steeds met dezelfde argumenten, om het de mensen aan wie ze het geld uitdelen makkelijker te maken. In de juridische rookgordijnen verliezen we een belangrijk punt uit het oog, dat is namelijk dat het een weigeringsgrond is. Organisaties die vinden dat hun directeuren nog meer dan een minister moeten beuren, die 189.000 euro, hebben ons gemeenschapsgeld duidelijk niet nodig. De Brabantnorm, een strengere Balkenende norm zou je kunnen zeggen, voorkomt dat ook. Want wat is de Brabantnorm als je voor meer dan 25 procent afhankelijk bent van subsidies en je je directeur meer dan 189.000 euro betaalt? Dan is dat een weigeringsgrond. Dan hoef je niet aan te kloppen voor subsidie. En in 2020, ik was daar zelf bij, hebben we de Brabantnorm gered, dankzij een amendement mede ingediend met het CDA, de PVV, de SP, de PvdA en met D66. Toen was het rapport van professor Den Ouden ook al bekend. Toen waren er ook al uitspraken. Er is helemaal niets nieuws gebeurd op juridisch vlak. Behalve dat sommige mensen aan de andere kant van de tafel zijn gaan zitten, waaronder een mede-indiener van het amendement. En we huren nu bevriende consultants in om nog een keer op te schrijven dat de Brabantnorm toch echt afgeschaft moet worden. Maar in essentie is er dus niets veranderd. Er is ook geen probleem dat we moeten oplossen. Want sinds de invoering van de Brabantnorm heeft er niemand geklaagd. Sinds de invoering van de WNT heeft ook niemand geklaagd over de Brabantnorm. Ik zal het u nog sterker vertellen, ik verwacht ook niet dat er iemand gaat klagen over de Brabantnorm. Want hoe gebeurt dat dan? Dan gaat er een organisatie aankloppen met de vraag om heel veel subsidiegeld van Brabant te krijgen en ik wil tot 233.000 euro aan mijn directeur betalen. Dat is een pr-fiasco als we dat met de krant bespreken. En dat zullen we met de krant bespreken.

De **voorzitter**: U komt nu tot een afronding, denk ik?

De heer **Rutjens** (JA21): Mijn laatste zin, voorzitter. Hoeveel organisaties hun directeurs betalen, mogen zij zelf weten. Maar als dat nog meer is dan wat de minister per jaar pakt, dan hoeven ze niet bij ons aan te kloppen voor geld en dat lijkt me heel helder. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Ik denk dat we nog nooit ergens zoveel consensus over hebben gehad in dit huis, als over de redelijkheid van de Brabantnorm. Geen enkele directeur van een organisatie die subsidie van de provincie krijgt, zou meer dan 189.000 euro moeten verdienen. Verfrissend, maar helaas was de kous daarmee niet afgedaan. Voorzitter, wij zijn een lekenbestuur. Daarom hebben wij het te doen met de informatie die ons wordt aangedragen door experts, soms in dit huis, soms daarbuiten. In dit geval hebben we een rapport van Lysias dat ons advies geeft en GS heeft getracht dat passend in beleid te vatten. Wij kunnen ons vinden in hoe zij dat gedaan hebben. Maar wat betreft de Brabantnorm ligt de vraag ons ook voor of, als er een redelijke kans is dat beleid dat wij hebben gemaakt niet deugt, we dat in stand willen houden. Zeker als de kans klein is dat dit gevolgen zal hebben in de praktijk, zoals de heer Rutjens schetst. We zouden voor de rechter gesleept moeten worden en wie doet dat. Maar voorzitter, willen wij niet een integer bestuur zijn? Ik heb altijd geleerd, integriteit is het juiste doen, ook als niemand kijkt. Ook als geen enkele organisatie echt moeilijk gaat doen, dan nog weten we dat we beleid hebben staan, waarvan we weten dat het niet klopt. Het rapport van Lysias zegt duidelijk dat de Brabantnorm onrechtmatig is. Ik vind dat we dan de eer aan onszelf moeten houden en de Brabantnorm moeten schrappen. Niet omdat ik vind dat het zielig is dat er mensen zijn, die nu geen twee ton kunnen verdienen. Maar omdat ik vind dat wij een betrouwbare overheid moeten zijn. Wij moeten de wet serieus nemen, want hoe kunnen wij anders van anderen verwachten dat zij de wetten die wij maken serieus nemen. Ik ben blij dat GroenLinks een motie heeft opgesteld om als alternatief in ieder geval organisaties te vragen hun directeurs niet teveel te belonen. Het is een mooi compromis, in lijn met de geest van de Brabantnorm, maar zonder juridische haken en ogen. Daarom dienen wij deze ook mee in.

De **voorzitter**: U was klaar? De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde de naam van consultantsbureau Lysias een paar keer vallen. Die werken vaker voor de provincie. Als je naar hun website gaat, dan zijn ze nogal vaak door provincies, ook de provincie Brabant, ingehuurd. Vanochtend hoorden we ook over een rapport van Lysias over de stallendeadline en dergelijke. Is dat dan de truc? Ik huur een consultancybureau in, die schrijft het allemaal nog wat stellig op en dan vinden we het allemaal allang best als Staten?

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ik zou dit geen truc willen noemen. Ik kan er alleen maar van uitgaan dat als wij een organisatie inhuren, dat wij die vertrouwen. Zij hebben inderdaad de expertise in huis om ons dit advies te geven. Ik als leek heb dan te doen met wat dan voorligt.

De heer **Rutjens** (JA21): Professor Den Ouden zegt, zoals elke jurist waarschijnlijk, zegt dat het misschien kwetsbaar is en geeft daar een aantal redenen voor. Lysias zegt over hetgeen professor Den Ouden misschien kwetsbaar noemt, dat het onrechtmatig is. Er is geen enkel argument in hun rapport aangegeven, waarom dat zo zou zijn. Ze nemen een stelling van professor Den Ouden, het is misschien kwetsbaar en ze maken dat veel stelliger. Dat is wat er gebeurt. Er is geen enkele nieuwe uitspraak, geen enkel geval is voor de rechter geweest, er is geen enkel nieuw Raad van State stuk, sterker nog, dat was uit 2017 waarin nota bene de WNT ter discussie stond, geen enkele juridische verandering in het veld, behalve een rapport van een consultant.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ik denk dat meneer Rutjens en ik dit rapport gewoon net even iets anders lezen. Ik denk dat dat kan. Wat er volgens is gebeurt, is dat er een advies lag. Dat hebben wij nog een keer aan een ander bureau gevraagd, zodat zij kennis hebben genomen van het eerdere advies. Het eerdere advies was, het is kwetsbaar. Het nieuwe advies zegt, wij denken niet alleen dat het kwetsbaar is, maar dat het onrechtmatig is. Voorzitter, stel dat ik naar een arts ga en ik zeg dat ik jeuk heb. De ene arts zegt, ik denk dat het een schimmel is en ik zou maar een crèmeje smeren. En dan

ga ik naar een andere arts en die zegt, ik weet wel zeker dat het een voetschimmel is, ik zou maar een crèmepeje smeren. Dan ga ik er vanuit dat ik een voetschimmel heb en dan koop ik een crèmepeje.

De heer **Rutjens** (JA21): Gelukkig is uw voetschimmel opgelost, hoop ik.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Het was slechts een voorbeeld, voorzitter. Ik heb geen problemen.

De heer **Rutjens** (JA21): Gelukkig is de hypothetische voetschimmel van mevrouw Hamerslag hypothetisch verdwenen. Maar waar het hier over gaat, is dat Gedeputeerde Staten een adviesbureau inhuurt en vanaf dat moment vinden we het wel best. Zo begrijp ik de woorden van mevrouw Hamerslag. Gedeputeerde Staten heeft een mening, dat laten we door een adviesbureau opschrijven. Maar dan wordt het wel heel makkelijk voor Gedeputeerde Staten. Dan vragen ze altijd een adviesbureau om een rapport te schrijven. De meeste partijen zeggen dan, er is een rapport dus dat vinden wij dan ook. Maar dat is toch niet onze taak. Wij hebben als volksvertegenwoordigers een controlerende taak. Wij kunnen niet blindvaren op een door Gedeputeerde Staten ingehuurd adviesbureau.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, uiteraard is het onze taak als volksvertegenwoordigers om altijd kritisch te blijven. Maar ik vind dat je daar redenen toe moet hebben. Ik vind alleen het feit dat dit adviesbureau is ingehuurd door GS niet voldoende om er vanuit te gaan dat ze dus maar leugens opschrijven. Op dat punt ben ik het niet met de heer Rutjens eens. Ik vind dat we dit advies serieus genoeg kunnen nemen, om daar naar te luisteren. En dat we daarom de Brabantnorm maar moeten afschaffen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u wel, voorzitter. Er zijn weinig onderwerpen geweest die tot heel veel discussie binnen onze fractie hebben geleid en de Brabantnorm is er een van. Ik vind het ongemakkelijk. Aan de ene kant wil je zorgvuldig omgaan met gemeenschapsgeld, aan de andere kant wil je onafhankelijk onderzoek niet zomaar naast je neerleggen. Dat wordt tegenwoordig al veel te veel gedaan. Dus wij zijn tot de slotsom gekomen dat er ergens een middenweg moet zijn. Daarom dienen wij mede met GroenLinks de motie in. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. We bespreken de Algemene subsidieverordening Noord-Brabant. Het belangrijkste breekpunt in deze wijziging is het weghalen van de Brabantnorm, een grens die strengere eisen stelt bij de uitbetaling van bezoldigingen aan stichtingen en besturen die subsidies, met andere woorden belastinggeld, vanuit Brabant ontvangen. Voorzitter, tachtigduizend Brabanders gaan naar de voedselbank. Ook belastingbetalers met een modaal inkomen gaan naar de voedselbank. En nu wordt voorgesteld om deze norm weg te halen. Wat voor gevolgen heeft dat? Niet alleen financieel, maar wat voor signaal geven wij hiermee af. Als we kijken naar de bezoldigingsmaxima, dan zien we nu al salarissen van dertigduizend euro per maand, als lid van een commissie. Dus nogmaals, wat voor signaal geven we hiermee af. Voorzitter, belastinggeld kun je maar een keer uitgeven en daar moeten we als overheid zorgvuldig mee omgaan. Daarom dienen wij de motie van de PVV mee in.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het wordt wat onrustig in de zaal, dus ik zou u willen vragen, als u dringend de behoefte heeft om met elkaar te praten, dat elders te doen. Ik ga naar de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Door meerdere fracties is inmiddels aandacht besteed aan de Brabantnorm en we willen dit niet volledig opnieuw doen. Maar ook voor ons is het absoluut niet in de haak om deze norm te schrappen. Destijds is de norm met goede redenen aangenomen. Wat waren we trots op Brabant. En laten we trots blijven op Brabant. Net als andere partijen zijn wij ook niet onder de indruk van juridische argumenten om de norm af te schaffen. Dit is voor de ChristenUnie-SGP reden om samen met enkele andere partijen het amendement in te dienen om de norm te behouden.

De **voorzitter**: Dank u wel. En daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn. Ik geef het woord aan de gedeputeerde voor zijn reactie.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Dank aan alle fracties voor uw bijdrages. Allereerst, we spreken vandaag over een belangrijk thema, namelijk de uitvoeringskracht van onze overheid. Dat is te weinig benadrukt door uw Staten en daarom doe ik dat namens het college. Het is namelijk dat onze subsidies en onze bijdrages een van onze belangrijkste instrumenten zijn om onze doelen te realiseren, ons beleid in uitvoering om te zetten en anderen in staat te stellen om onze doelen te realiseren. Dat gaat van het organiseren van ons busvervoer tot het aanleggen van provinciale wegen en cultuur mogelijk maken. We doen dat allemaal middels onze subsidies en onze bijdragen. Dus het is een belangrijk instrument. Voor u ligt de reguliere herziening, die we eens in de zoveel jaren doorvoeren, dat heeft u ook kunnen zien. Het is de vierde keer voor de ASV, de eerste keer voor de ABV. Dat doen we op basis van een evaluatie die is uitgevoerd door Lysias Advies. Die concludeert, dat wil ik ook met u delen, dat de ASV en de ABV in principe goed functioneren. Daar kunnen we ook blij mee zijn. De rechtmatigheid en de doelmatigheid van ons subsidieproces zijn in het algemeen op orde. Zij geven een aantal aanbevelingen. In de categorie belastingdienst moraal, mooier kunnen we het niet maken, wel makkelijker, hebben we u nog twee tabellen doen toekomen. Een omtrent onze reactie op het advies van Lysias, hoe we dat per punt hebben verwerkt of niet hebben verwerkt. En we hebben u ook nog een mutatietablel gestuurd, zodat u een vergelijking kunt maken tussen de oude en de nieuwe verordeningen. Vervolgens hebben wij daar met elkaar een themabijeenkomst over beleefd. Eerst informierend, daarna oordeelsvormend. U heeft gemerkt, dat ziet u vandaag weer, het is erg juridisch en technisch van aard. Vandaar dat het fijn is dat veel van uw fracties technische vragen hebben gesteld en dat wij daarop hebben kunnen antwoorden. We hebben u nog een aantal aanvullende memo's verstuurd, naar aanleiding van de themabijeenkomst. Op die manier kunnen we vandaag denk ik een goed gesprek voeren. In de beantwoording zal ik eerst ingaan op het beloningsbeleid Brabantnorm, vervolgens op publicitaire uitingen, dan arrangementencontroles en de laatste vraag van het CDA over de subsidie uitvoeringen en de realisatie daarvan. Allereerst de Brabantnorm. Ons college heeft absoluut niet de wens om beloningen in de publieke en semipublieke sector te laten groeien door het afschaffen van de Brabantnorm. Dat moet heel duidelijk zijn voor elke fractie die zich daar zorgen over maakt. Die wens hebben wij absoluut niet, want we staan sober en doelmatig beloningsbeleid voor. Maar wel binnen de wettelijke kaders die daarvoor gelden in de nationaal van toelating zijnde WNT, Wet Normering Topinkomens. De argumenten die wij hebben om de Brabantnorm te verwijderen uit onze ASV, zijn dan ook de juridische houdbaarheid en de wenselijkheid van landelijke harmonisatie van dit soort normen. Want op het moment dat elke gemeente en elke provincie zomaar zelf hun eigen normen gaan hanteren, wordt het wel ingewikkeld voor organisaties om daar hun beloningsbeleid op af te stemmen. Dat moeten we ook niet willen. Ten slotte, de suggesties die sommige fracties doen, dat GS het een goed plan zou vinden om die inkomens maar te laten groeien, kan ik heel krachtig tegenspreken.

De **voorzitter**: U was aan het einde gekomen van uw bijdrage? De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik sloeg even aan op het punt dat wij in Brabant aan moeten sluiten op nationale normen. Dat hoorde ik de gedeputeerde zeggen. We hebben vanochtend tweeëneenhalf uur gedebatteerd over dat we niet aansluiten op nationale normen. Dus wanneer gaan we wel en wanneer gaan we niet op nationale normen aansluiten.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Een super boeiende vraag, meneer Rutjens. Het antwoord is dat dat een maatwerkafweging is, die ons college elke keer heel bewust zal nemen.

De heer **Rutjens** (JA21): Waarbij ik eigenlijk vaststel dat er in dit geval dus geen extra argumentatie is, maar de argumentatie is alleen het Lysias rapport.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Nee. Ik heb het proberen te motiveren. Het zou nogal een zootje worden op de inhoud als elke gemeente en elke provincie haar eigen normeringen zou gaan gebruiken voor het al dan niet toekennen van subsidies aan organisaties. Het kan echt betekenen, als je een organisatie bent die in meerdere gemeentes iets wil organiseren, een dienst aanbieden bijvoorbeeld, dat de ene gemeente zegt, uw bestuurder mag 200.000 euro verdienen, de volgende zegt 190.000, de volgende zegt 180.000 en de volgende zegt, doe maar 100.000 euro. Dit gaat nooit werken op deze manier. Vandaar dat het heel goed is dat dit landelijk geharmoniseerd is.

De heer **Rutjens** (JA21): Je zult maar een boerenbedrijf hebben in Brabant en je hebt bepaalde normen voor je stal en dan heb je een boerenbedrijf in Gelderland, Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland of Utrecht, in ieder geval in een andere provincie, daar geldt het dan niet bij. Dat argument dat geldt niet. Wat wel geldt is het rapport van Lysias.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Voorzitter, ik heb er al antwoord op gegeven. Ik zie hele duidelijke verschillen met het voorbeeld dat de heer Rutjens benoemd. Zo'n bedrijf zal dan echt in Brabant liggen en niet in Gelderland bijvoorbeeld. Ik zie het niet. Het is volgens mij ook niet aan de orde.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat is dus wel het punt, omdat u zegt dat er organisaties zijn die in Brabant zitten en die willen zowel geld van Brabant, als vanuit een andere provincie of nationaal en dan wordt het ontzettend lastig voor ze. Dat is toch een hele rare argumentatie? Als Pietje in de put springt, dan springen wij ook maar in de put? Dat werkt toch niet? Wij hebben een strenge Brabantnorm en daar zijn we trots op. Maar omdat anderen veel soepeler zijn, gaan wij in dit geval in een keer soepeler zijn. Terwijl in andere gevallen, als het ten nadele is van Brabanders, in dit geval Brabantse boeren, dan zijn we heel streng.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik kan uw verhaal moeilijk volgen. De essentie is in dit geval dat we ervoor zorgen dat Pietje niet in de put gaat springen omdat er iemand is, die zegt dat we met z'n allen niet in de put moeten springen.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Dit college heeft bij de stukken een mooi overzicht gestuurd van de WNT, waarin we ook heel duidelijk kunnen zien dat het lang niet altijd dat hoge bedrag is, waar het nu eigenlijk om gaat. Ik ben heel erg benieuwd naar het inzicht van de gedeputeerde over het volgende. Als je bijvoorbeeld kijkt naar cultuurstellingen, afgetopt op 187-186, Omroep Brabant afgetopt op 188 vanuit de WNT. Dat is dus onder de huidige Brabantnorm. Wat is het effect van ook nog eens 75 procent in de motie en het amendement die worden ingediend, als we dat gaan toepassen. Hoe wenselijk is dit?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Op de ingediende motie door GroenLinks en het amendement kom ik zo. Maar u helpt me wel heel erg om mijn bijdrage te verpakken in een reactie op uw vraag. De WNT is inderdaad van toepassing als een nationaal wettelijk kader, maar die is natuurlijk genormeerd in verschillende categorieën voor verschillende sectoren. Dat divergeert. Dat wil dus niet zeggen dat elke sector zomaar de WNT-max kan bezoldigen. Het is gewoon gelimiteerd. Dat betekent dat een aantal van onze organisaties, die bij ons subsidie aanvragen, bijvoorbeeld in het culturele domein, omdat ze de mooie doelen van collega Maes realiseren, sowieso lager moeten normeren, omdat de WNT veel lager is dan de WNT-max. En zelfs lager dan de Brabantnorm. Het klopt wat u zegt. Het is een waardevolle toevoeging in dit debat.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dat ga ik zeker doen. Materieel is er geen probleem bij de afschaffing van de Brabantnorm, want op dit moment zijn er geen organisaties die van ons subsidie krijgen en een bestuurder meer belonen dan de Brabantnorm, dus eigenlijk tussen de Brabantnorm en de WNT-norm in. Er is ook nog nooit bezwaar tegen gemaakt, dat klopt ook. Het uiteindelijke juridische oordeel van de bestuursrechter op specifiek onze Brabantnorm kennen wij nog niet. Wij voorzien echter, op basis van alle feiten die op tafel liggen, dat wij juridisch geen positie hebben. En dat is precies de reden waarom wij nu voorstellen om de Brabantnorm uit de ASV te halen. En dat is ook de reden waarom een van mijn voorgangers in 2020, de heer Rutjens refereerde er al aan, dat ook heeft voorgesteld aan de toenmalige Staten. In die zin, dit is niks nieuws. Dit is een inzicht dat al langer bestaat. Daarom zie je nu weer hetzelfde, het college stelt wederom voor aan uw Staten om de Brabantnorm uit de ASV te halen. Vervolgens ga ik naar amendement A20 van de PVV, die gaat over het behouden van de Brabantnorm. Wij stellen u voor om de Brabantnorm uit de ASV te halen, dus dit amendement krijgt de appreciatie ontraden. Dat zal u niet verbazen, anders hadden wij dit voorstel niet aan u gedaan. Vervolgens door naar motie 104 van GroenLinks, PvdA, SP, Volt en Partij voor de Dieren. Die motie gaan wij ook de appreciatie ontraden geven en wel vanwege de volgende redenen. Het klopt dat er 33.000 euro opwaarts potentieel is tussen de Brabantnorm en de WNT-max, die dus niet in de breedte voor alle doelgroepen geldt. Deze fracties spreken uit dat het wenselijk is, dat is een uitspraak die PS dan zou doen, dat 75 procent van de WNT-norm een wenselijk niveau zou zijn om maximaal te bezoldigen, wat significant lager is dan de huidige

Brabantnorm. Ik heb net iets gezegd over het feit dat het juist goed is om dat landelijk te harmoniseren. Dus u kunt zich voorstellen dat het voor ons, ondanks dat wij ook van mening zijn dat bezoldigingsbeleid bij voorkeur sober, doelmatig en terughoudend zou moeten zijn, te ver gaat om dit zomaar op 75 procent te leggen. De opdrachten die aan ons college worden gegeven, zoals het monitoren en rapporteren, zouden wij technisch kunnen doen, daar hebben we geen fundamenteel bezwaar tegen. Desalniettemin, onze mensen bij subsidies hebben al genoeg te doen om onze doelen te realiseren. Daarbij komt dat wij echt wel het creëren van een informele norm, die geen juridische status heeft en niet handhaafbaar is, onwenselijk vinden. Als het amendement wordt aangenomen heeft het immers geen juridische status, want u spreekt alleen uit dat u het niet wenselijk vindt. Dat is de reactie op deze motie.

De **voorzitter**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Los van de verrassing dat dit wordt ontraden, vraag ik of de gedeputeerde weet hoe hoog de Brabantnorm nu is.

De **voorzitter**: Dat is een vraag aan de gedeputeerde, gaat uw gang.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dan kijk ik even in mijn app, want ik heb dat net ergens voorbij zien komen. De Brabantnorm is nu 200.086 euro.

De heer **Philippart** (GroenLinks): U zegt het is niet handhaafbaar, het heeft geen juridische status. Maar bent u het met me eens dat er wel degelijk een remmende werking uitgaat van een dergelijke motie, met een rapporteringsverplichting en een uitdrukkelijke wens vanuit GS en PS richting die ontvangers, om te belonen met minder dan de huidige Brabantnorm en zelfs ietsje minder dan onze minister-president Schoof.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik ben het met u eens, dat een uitspraak van PS een remmende werking kan hebben op met name Raden van Toezicht, Raden van Commissarissen, die dat bezoldigingsbeleid vaststellen bij dit soort organisaties en die wel op zullen passen voor de reputatieschade die je kunt oplopen als je toch iets gaat doen, wat PS niet fijn vindt. Ik snap dat die remmende werking in die motie zou kunnen worden georganiseerd. Waarom dat dan 75 procent van de geldende WNT-norm moet zijn, is natuurlijk redelijk arbitrair. Desalniettemin is het aan u, als Staten, om uitspraken te doen, daar gaat u zelf over. U vraagt aan ons om dat actief uit te spreken richting iedereen die subsidie aanvraagt bij onze provincie. Dat vinden wij niet wenselijk.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Dank aan de gedeputeerde voor de antwoorden. Zo arbitrair is dat niet, omdat je hiermee net onder het salaris van de minister-president valt. Dat is ook in lijn met het begin van uw betoog, waarin u zei dat u voor een sober honoreringsbeleid bent. Dan wil ik toch even naar het punt, dat u zegt dat u de ambtenaren daar niet mee wilt belasten. In de themabijeenkomst is duidelijk geworden dat het over een heel beperkt aantal ontvangers gaat. Ik heb dan een tweeledige vraag. U noemde net alleen de uitspraak van PS, maar het is natuurlijk ook de opdracht aan GS om dit expliciet te maken. In die woordelijke en schriftelijke communicatie zou u daarbij ook kunnen aangeven dat zij actief aan u en uw ambtenaren moeten laten weten, dat zij daar boven gaan. Het gaat maar over een aantal, dus het kan reactief. Dan valt volgens mij de belasting voor de ambtenarij reuze mee. Dan is het signaal dat wij hier afgeven volgens mij zeer remmend. Bent u het daar mee eens.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Het is een wat kronkelige vraag. Ik ben even aan het bedenken wat precies de kern is. Wat ik wel kan zeggen, is dat het extra werk beperkt zou kunnen zijn als organisaties dat actief aan ons aangeven. Desalniettemin zullen we nog steeds de jaarrekening moeten gaan checken, om te kijken hoe de bezoldiging daadwerkelijk uitgevallen is. Dat kost werk. Uw vraag was ook, om hoeveel organisatie zou het dan gaan, als we dezelfde categorieën, waarop nu de Brabantnorm van toepassing is ook aan deze motie zouden koppelen. Het zou gaan om zeventien organisaties die een begrotingssubsidie of exploitatiesubsidie ontvangen en ongeveer rond de 75 organisaties die exploitatiesubsidie ontvangen op grond van de subsidieregeling. Dus dat is best wat werk.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel. Het was een overhoring, merk ik wel, alle cijfers zijn weer op tafel gekomen. Motie 104 hebben we besproken. Dan gaan we door naar publieke uitingen. Ik ga een beetje vaart maken. Dat is motie 105 van de PVV. Die motie wil ik ontraden, omdat de constatering en

het dictum toch iets anders uitspreken. Met het dictum hebben wij niet per se heel veel problemen. Daar wordt ons gevraagd de naleving van de subsidieverplichtingen krachtig ter hand te nemen. Dat is onze intentie, anders hadden we ze niet opgeschreven. Die is sowieso van toepassing. En ook PS jaarlijks kort te informeren over de handhaving van de ASV en de ABV. Dat zouden we in principe ook kunnen doen. Het punt is, u koppelt het in de constatering, dat deed u ook in uw bijdragen, aan de communicatieverplichting in onze subsidieverordeningen. Daar zit nu net de crux. De communicatieverplichting staat nog steeds in deze ABV. We weten echter ook dat deze niet juridisch afdwingbaar is. Desalniettemin zijn wij voornemens, dat is een toezegging die ik in de themabijeenkomst heb gedaan, om daar iets dwingender in te acteren ten opzichte van subsidieaanvragers.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Dank voor de reactie van het college. Ik wil heel even aanscherpen wat de motie in ieder geval beoogt. Wat ik in mijn bijdrage als voorbeeld heb genoemd, is een voorbeeld. Het gaat inderdaad echt om het handhaven op subsidieverplichtingen. Dat moet je niet licht nemen. Wat ik geschetst heb in mijn bijdrage is een voorbeeld daarvan. De motie is wat dat betreft ook breder ingestoken en daar staat ook geen enkel voorbeeld in opgenomen. Dat wil ik wel even helder gemaakt hebben.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel. Laten we afspreken dat ik er in mijn tweede termijn nog even op terugkom, want zoals ik al zei, met betrekking tot het dictum, daar mag u van ons verwachten dat we dat sowieso zouden doen. Ik kom er zo nog even op terug. Dan ga ik het nog even binnen het college bespreken. Vervolgens gaan we door met de arrangementen, een vraag van Lokaal Brabant. In de themabijeenkomst heb ik daar het volgende over gezegd. Het klopt wat u zegt, de hoogte van de categorieën in de arrangementen zijn al minstens tien jaar niet geïndexeerd. We hebben de situatie dat ten opzichte van het nulpunt, toen het landelijke kader met die arrangementen tot stand kwam en de bedragen die toen genoemd werden, nu veel minder geld waard zijn. Er is dus een verzwaring van de administratieve lasten opgetreden. Het Rijk is bezig om dat kader te herijken. Wij zullen op basis daarvan gaan schakelen op de aanpassing van onze arrangementen. Dat mag als toezegging worden genoteerd, dat wij dat op dat moment zullen oppakken, want wij zien hetzelfde punt als u. Dat is logisch.

De **voorzitter**: U bent in de afronding? Want u bent bijna door uw tijd heen.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, dat klopt. Ik heb nog een amendement, voorzitter, daar ga ik nu op in. En ik heb nog een vraag van het CDA, daar zal ik heel kort op ingaan. Amendement 19 van de BBB, controle op rechtmatigheid verleende subsidies. Die wil ik graag ontraden, omdat wij nu vijf tot zeven procent van onze subsidies steekproefsgewijs controleren. Er wordt opgeroepen naar twintig procent te gaan. Dat is erg veel, wij zien geen aanleiding om dat te doen. Het kost ook veel geld. Het is ook niet de houding die wij graag willen uitstralen. Als je een op de vijf subsidies gaat controleren, straalt je een beetje uit dat je de Brabanders niet vertrouwt en dat is niet de houding die wij willen aannemen.

De **voorzitter**: De heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat hij zijn eigen beleidsregel niet naleeft. In zijn beleidsregel staat dat er drie categorieën zijn. En een van die categorieën controleert hij op twintig procent, de ander op vijftien procent en de ander op zeven procent. Hij zegt dat hij in totaal op vijf procent komt. Met het amendement, op te nemen in de verordening, borgen wij als Staten onze controlerende taak, waardoor we dus de gedeputeerde ergens aan kunnen gaan houden.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Het antwoord is tweeledig. Uiteindelijk is PS altijd de baas, dat is mij duidelijk. U mag alles sturen. Die verordening, waar de basis wordt gelegd voor onze controlewerkzaamheden en onze toezicht werkzaamheden als het om subsidies gaat, is wel GS-bevoegdheid. Wij vinden ook dat het eigenlijk onze rol is om hier verstandige besluiten te nemen over hoeveel controles we uitvoeren. Als u in meerderheid zegt dat het goed is om in twintig procent van de gevallen te controleren, dan zullen wij dat ook uitvoeren. Het amendement kreeg dus wel de appreciatie ontraden. Dan nog heel snel door naar het CDA. Uw voorstel was, kunnen we niet de Zuidelijke Rekenkamer laten kijken of onze subsidies voldoende effectief zijn voor de vraagstukken waar de aanvragers mee zitten. Volgens mij is de Zuidelijke Rekenkamer onafhankelijk in het bepalen van haar

onderzoeksactiviteiten. Ik weet niet of wij dat kunnen sturen, of dat u dat zelf kan. Er worden vanmiddag nieuwe programmaraadsleden benoemd, misschien dat die daar een rol in kunnen spelen. Het aanbod dat ik in eerste instantie zou willen doen, wat ik ook wijs vindt om te doen voordat we weer een onderzoek initiëren dat misschien niet veel meerwaarde heeft, is om u een keer in gesprek te laten treden met onze afdeling subsidies. Ik denk dat zij heel veel antwoorden kunnen geven op de vragen die u heeft. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan gaan we naar de tweede termijn. De heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Even kort, het CDA had een vraag over de Zuidelijke Rekenkamer. Die gaat uiteindelijk over zijn eigen onderzoeken, maar wij kunnen het wel meegeven dat zij inhoudelijk een keer de subsidies aan de orde gaan stellen. De motie van PVV, motie 105, vinden wij een zeer sympathieke motie, waar wij in mee gaan stemmen. Het voorbeeld is te kort door de bocht. Ik hoorde van de week dat de subsidiebeschikking vooraf gecontroleerd wordt op doelmatigheid en rechtmatigheid, maar de fysieke uitvoering is wel een punt van aandacht. Dat kun je alleen controleren achteraf en niet vooraf. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Geen tweede termijn, voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Hulten.

Mevrouw **Van Hulten** (PvdA): Geen tweede termijn, dank u.

De **voorzitter**: De heer Van Raak? Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, onze Brabantnorm, een weigeringsgrond voor subsidie is niet onhoudbaar, is niet onrechtmatig, dat heeft professor Den Ouden ook niet geadviseerd. Ook Lysias geeft geen enkele onderbouwing voor hun stelling, de stelling van GS, dat de Brabantnorm onhoudbaar zou zijn. In de motie, die door een paar coalitiepartijen wordt ingediend, is die discrepantie tussen wat experts vinden en wat GS vindt, ook duidelijk weergegeven. De Brabantnorm wordt als juridisch kwetsbaar beoordeeld door diverse experts en de Brabantnorm wordt als juridisch onrechtmatig beoordeeld door het college. Dat is precies die discrepantie waar het hier om gaat. In plaats van een rechte rug houden en gewoon tegen de afschaffing van de Brabantnorm te pleiten, komt er dus die halfbakken motie vanuit die coalitiepartijen. Die is eigenlijk vooral voor de Bühne. De Brabantnorm als weigeringsgrond betreft geen inkomenspolitiek, maar subsidiebeleid. Terwijl de motie inkomensbeleid predikt. Dat is nou net het argument om die Brabantnorm af te schaffen. Ik ben heel eerlijk gezegd wat betreft de motie het spoor wel een beetje bijster. Ik vind het heel erg inconsequent. Hij is best aardig bedoeld, maar ik vind het niet houdbaar. Daarom hebben wij moeite met die motie. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dank u wel, voorzitter. Ik maak geen gebruik van de tweede termijn.

De **voorzitter**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Heel kort, voorzitter. De Brabantnorm is wat het CDA betreft eigenlijk de boodschap aan de organisaties die gebruik maken van subsidies van de provincie, let op je overhead. Je kunt natuurlijk een directeur hebben die 170.000 euro verdient, maar de eerste medewerker van de directeur kan zeggen, als ik zo'n belangrijke directeur heb, dan moet ik eigenlijk ook heel veel verdienen. En zo gaan we door. Daarmee worden soms subsidieorganisaties duurder dan dat ze hoeven te zijn voor de taak waarvoor ze gesteld staan. Wij willen dat als CDA nogmaals bij deze onderstrepen. Verder danken wij de gedeputeerde, daar had ik mee moeten beginnen, voor zijn heldere antwoorden.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Sheikkariem? De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Dames, mijnheren, Brabanders, eigenlijk is er sinds 2020, toen we precies hetzelfde debat hadden, heel weinig veranderd. De Brabantnorm werkt al sinds 2012, de WNT sinds 2013. En professor Den Ouden vond het misschien kwetsbaar en daarom heet het ook een

weigeringsgrond. Het is een herhaling van zetten. Wat er wel veranderd is, is dat een mede-indiener van het amendement nu aan deze kant van de tafel zit en een consultancybureau heeft ingehuurd, om te vertellen dat kwetsbaar nu andere woorden krijgt. En daarmee gaan we alsnog de VVD haar zin geven om subsidiedirecteuren tot een maximum van 233.000 euro per jaar te mogen belonen als je subsidie vraagt. Wat ook nog veranderd is, is dat we heel veel inflatie hebben inmiddels. Ik noem even wat cijfers. Het salaris van een minister is 189.210 euro, een staatssecretaris 176.696 euro en ik kon het wat moeilijk vinden, maar een gedeputeerde ongeveer 141.315 euro. Die bedragen zijn dus veranderd door inflatie. Misschien een vraag aan de coalitiepartijen die motie 104 indienden. Waarom kiest men voor 75 procent van de WNT? Als je toch een relatie wil leggen met provinciaal beleid, waarom stel je dan niet een maximum in van het gedeputeerde-salaris? Waarom 75 procent van de WNT als je ook kan zeggen, wij vinden dat subsidiedirecteuren niet meer dan een gedeputeerde van de provincie Noord-Brabant mogen verdienen. Dan heb je precies hetzelfde als wat de WNT heeft bereikt. Alleen je trekt het naar een Brabants relevant niveau. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Hamerslag? Mevrouw Vossen? De heer Minkels? De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik had geen spreektijd, voorzitter.

De **voorzitter**: Mijn fout. Dank u wel. De heer Schipper? Nee. Ik denk dat de gedeputeerde behoefte heeft aan een schorsing. We schorsing tien minuten, dat is meteen de pauze die ik van plan was hierna te doen.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek u allemaal plaats te nemen. Ik begrijp het, we hebben een enorm lange dag achter de rug, maar we zijn er nog niet. Ik vraag stilte in de zaal, de vergadering is heropend. Het woord is aan de gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Er is nog een beetje onrust in de zaal. Ik begin gewoon te praten en dan lost het zich vanzelf op, is mijn verwachting. Graag wil ik mede namens ons college uiteraard terugkomen op motie 105 van de PVV. Op het moment dat wij deze motie als zodanig mogen interpreteren, dat er van ons verwacht wordt wat er ook echt in het dictum staat, namelijk het naleven van de subsidieverplichtingen krachtig ter hand te nemen, zonder dat daar meteen allerlei specifieke acties uit zouden moeten volgen, die u misschien in uw hoofd heeft en die wij niet kennen en dat het jaarlijks informeren op een bondige manier kan, zonder dat we daar een hele rapportage van gaan maken, dan kunnen wij deze motie de appreciatie geen bezwaar geven. Dat is wat ik op motie 105 kan zeggen. Met nog de kanttekening dat het specifiek handhaven juridisch niet houdbaar is, als het om die communicatie uitingen gaat, die in de constatering als voorbeeld wordt gebruikt. Desalniettemin gaan we richting de aanvragers wel iets actiever acteren daarin. Dat is het belangrijkste punt waar ik op wilde terugkomen, op basis van uw eerste termijn. Ik moet eerlijk bekennen dat ik verder weinig vragen heb gehoord, voorzitter. Ik denk dat ik mijn termijn bij deze ga beëindigen.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. En daarmee zijn we aan het einde gekomen van de beraadslagingen over dit voorstel en gaan we naar de beperkte besprekstukken.

Beperkte besprekstukken

74/23 Gedragscode integriteit voorzitter en leden van Gedeputeerde Staten Noord-Brabant 2024

De **voorzitter**: Ik geef als eerste het woord aan de heer Heijmans. Maar die is afwezig, dus de SP gaat niet het woord voeren?

De heer **Van Raak** (SP): Wij zien af van onze spreektijd.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem**: Dank u wel, voorzitter. In de themavergadering, die ik niet geheel zal herhalen, gaf gedeputeerde Boelema aan, dit is het. En dat er vanuit GS niets meer zal worden aangepast aan de gedragscode. Voor de PVV-fractie echter, is dit het zeker niet. Daarom dienen we nog enkele amendementen in samen met JA21 op wezenlijke onderdelen. Allereerst een amendement dat wij zelf indienen, om voor oud-gedeputeerden in de afkoelingsperiode elke vorm van de schijn van

belangenverstrengeling te voorkomen, door werkzaamheden voor of door de provincie of gelieerde of gesubsidieerde organisaties geheel uit te sluiten en niet alleen tegen beloning, zoals de gedragscode nu stelt in het Statenvoorstel. Want ook bij een onbezoldigde functie kan een vorm van belangenverstrengeling ontstaan. De gedragscode stelt nadrukkelijk dat gedeputeerden geen misbruik van positie moeten maken, maar dat moet evengoed gelden voor oud-gedeputeerden in de afkoelingsperiode en het zou niet moeten uitmaken of het bezoldigd of onbezoldigd is. Voorkomen moet worden dat ongeacht bezoldiging sprake is van het gebruik maken van inzichten van vertrouwelijke of gevoelige aard. Kan de gedeputeerde ook aangeven of zij op dit punt advies heeft ingewonnen bij deskundigen of andere overheden? Is iemand die onbezoldigd diens positie als oud-gedeputeerde gebruikt integer? Die vraag wil ik hier graag stellen. De gedeputeerde gaf aan in de themavergadering dat de code niet juridisch afdwingbaar is, maar een moreel kompas. Moreel, in dit verband de geestelijke weerbaarheid bij integer handelen, is echter niet per definitie hetzelfde als moraal. Al was het maar omdat het dan ook kan gaan om een dubbele moraal. Daarom is het ook zaak dat deze gedragscode niet misbruikt wordt om juist onzuivere zaken te kunnen vergoelijken. Die ruimte mag niet geboden worden. Daarbij heb ik nog een vraag. Bij de Brabantnorm gaf GS zojuist aan aansluiting te willen zoeken bij de landelijke normen. Waarom worden die landelijke normen dan niet opgezocht ten aanzien van integriteit. Dank, voorzitter. Verder zullen wij nog enkele amendementen indienen met JA21, die de heer Rutjens verder zal toelichten. Tot zover.

Amendement A21-2024: Uitsluiten van werkzaamheden voor de provincie

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 28 juni 2024, ter bespreking van het Statenvoorstel 74/23 Gedragscode GS

Besluiten in ontwerpbesluit 74/23 B

In artikel 2 lid 3 ("3. Een oud lid van Gedeputeerde Staten wordt het eerste jaar na de beëindiging van zijn ambtstermijn uitgesloten van het tegen beloning verrichten van werkzaamheden voor de provincie Noord-Brabant en alle andere organisaties waarin de provincie een bestuurlijk of financieel belang heeft, waarvan met redenen omkleed ontheffing kan worden verleend door het presidium van Provinciale Staten.")

de woorden "tegen beloning" te schrappen.

Toelichting

Om elke vorm van (de schijn van) belangenverstrengeling te voorkomen, is het zuiverder om werkzaamheden voor de provincie of gelieerde/gesubsidieerde organisaties gedurende een afkoelingsperiode geheel uit te sluiten, en niet enkel werkzaamheden tegen beloning.

PVV, Patricia van der Kammen
JA21, Willem Rutjens

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dank u wel, voorzitter. Wij kunnen instemmen met deze gedragscode. Ik maak verder geen gebruik van mijn termijn.

De **voorzitter**: Dan geef ik het woord aan de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Dames, heren, Brabanders, wat fijn dat we in het vrije Westen wonen, waar we aan de ene kant geen chaos en anarchie hebben, maar aan de andere kant ook niet overmatig gereguleerd worden door absolute vorsten, waar dictaturen maar een kort leven hebben en de meeste van ons totalitaire regimes zelfs helemaal afwijzen. We leven in een vrije democratie en een grotendeels vrije economie. Bij zo'n democratische rechtsstaat horen wetten en regels, die burgers ons leven, onze vrijheid, ons eigendom beschermen, ook tegen de overheid. We leggen beperkingen op aan de macht van de leiders van die overheid. Want de overheidsmacht kan groot zijn. Men kan dingen verbieden, verplichten en burgers laten betalen. Dan is het heel logisch dat bestuurders van die overheid aan regels worden gehouden en dat het thema integriteit ontzettend belangrijk is. Het grote voorrecht dat Gedeputeerde Staten hebben, is dat ze ook een enorme politieke macht hebben. Die macht schept verplichtingen. Het is dan ook heel curieus dat politici, zelfs hele partijen, wel strenge regels, zoals verboden en verplichtingen willen voor zo'n beetje iedereen, burgers, boeren, bedrijven, over hoe ze moeten wonen, werken, verwarmen, reizen, vrije tijd besteden, maar als het dan gaat over hun eigen integriteit, vinden ze dat vaak maar lastig. En dan ineens hoeft het niet meer zo gedetailleerd. Hun

partijgenoten willen er zelf maar heel kort over praten en het liefst zelfs hier als hamerstuk, misschien bij acclamatie hier een en ander aannemen. Wij hebben er op aangedrongen om vandaag wel over de integriteitscode van gedeputeerden te spreken. Want wij vinden de integriteit van onze overheidsbestuurders ook die van Brabant, wel belangrijk. Vandaar dan ook dat we een aantal amendementen indienen, zoals aangekondigd. De belangrijkste is dat wij GS vragen verantwoording af te leggen over hun integer handelen, niet alleen aan elkaar, maar ook aan de volksvertegenwoordiging, aan Provinciale Staten dus. We zijn heel blij dat gedeputeerde Boelema zei dat ze een en ander niet kon opnemen in de code, maar dat ze dit wel als oordeel Staten zou laten. Ik reken er dan ook op dat dit amendement het gaat halen. Verder is het belangrijk dat we belangen omschrijven als belangen. Het gaat niet alleen om financiële belangen, maar bijvoorbeeld ook om het wel of niet verlenen van een vergunning, of het handhaven van een vergunning. Dat is ook een belang, dat financieel kan zijn, maar ook verderstrekkend kan zijn.

De **voorzitter**: Wilt u tot een afronding komen?

De heer **Rutjens** (JA21): Jazeker. Wij vinden de afkoelperiode van een jaar veel te kort. We willen ons graag aansluiten bij de aanbevelingen van GRECO om dat naar twee jaar te brengen. Dank u wel.

Amendement A22-2024: Provinciale Staten controleren

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Ontwerpbesluit 74/23 B "Gedragscode integriteit voorzitter en leden van Gedeputeerde Staten Noord-Brabant 2024";

besluiten, dat de tekst onder Hoofdstuk 1. Paragraaf 1

"In al hun handelen zijn de leden van Gedeputeerde Staten zich ervan bewust dat zij de verantwoordelijkheid, die met het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten samenhangt, aanvaarden en bereid zijn daarover verantwoording af te leggen. Dat doen zij extern aan alle Brabanders. Uiteraard ook intern, aan elkaar."

wordt vervangen en komt te luiden:

"In al hun handelen zijn de leden van Gedeputeerde Staten zich ervan bewust dat zij de verantwoordelijkheid, die met het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten samenhangt, aanvaarden en bereid zijn daarover verantwoording af te leggen. Dat doen zij extern aan alle Brabanders. Uiteraard ook intern **aan Provinciale Staten** en aan elkaar."

onder Hoofdstuk 1. Paragraaf 2

"Gedeputeerde Staten kunnen op hun gedrag worden aangesproken, spreken elkaar erop aan en dienen zich over de naleving te verantwoorden."

wordt vervangen en komt te luiden:

"Gedeputeerde Staten kunnen op hun gedrag worden aangesproken, spreken elkaar erop aan en dienen zich over de naleving te verantwoorden, **onder meer aan Provinciale Staten.**"

onder Hoofdstuk 1. Paragraaf 3

"i. leden van Gedeputeerde Staten spreken op regelmatige basis met elkaar over het onderwerp integriteit;"

wordt vervangen en komt te luiden:

"i. leden van Gedeputeerde Staten spreken op regelmatige basis met elkaar **en Provinciale Staten** over het onderwerp integriteit;"

onder Hoofdstuk 2. Artikel 1

"7. Het onderwerp integriteit stellen de leden van Gedeputeerde Staten periodiek in hun vergadering aan de orde."

wordt vervangen en komt te luiden:

"7. Het onderwerp integriteit stellen de leden van Gedeputeerde Staten periodiek in hun vergadering aan de orde **en zij bespreken de bevindingen met Provinciale Staten**"

JA21, Willem Rutjens
PVV, Patricia van der Kammen

Amendement A23-2024: De schijn van belangenverstrengeling: Belangen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Ontwerpbesluit 74/23 B "Gedragscode integriteit voorzitter en leden van Gedeputeerde Staten Noord-Brabant 2024";

Besluiten, dat de tekst onder Hoofdstuk 1, Paragraaf 4

"Paragraaf 4. Financiële en bestuurlijke belangen

Belangenverstrengeling of de schijn daarvan kan ontstaan als een lid van Gedeputeerde Staten financiële belangen heeft bij organisaties of ondernemingen die een relatie met de provincie hebben of na een besluit kunnen krijgen. Voorbeelden zijn besluiten over aanbesteding, subsidieverstreking, steunverlening, verstrekking van leningen en verlening van advies- en onderzoeksopdrachten. Leden van Gedeputeerde Staten zouden in de verleiding kunnen komen om zich bij het nemen van functionele beslissingen mede te laten leiden door persoonlijk belang.

Niet alleen directe persoonlijke **financiële** belangen kunnen leiden tot (de schijn van) belangenverstrengeling, maar ook de financiële belangen van partners en familieleden kunnen relevant zijn."

wordt vervangen en komt te luiden:

Belangenverstrengeling of de schijn daarvan kan ontstaan als een lid van Gedeputeerde Staten financiële belangen heeft bij organisaties of ondernemingen die een relatie met de provincie hebben of na een besluit kunnen krijgen. Voorbeelden zijn besluiten over aanbesteding, subsidieverstreking, steunverlening, verstrekking van leningen en verlening van advies- en onderzoeksopdrachten **vergunningverlening en -handhaving**. Leden van Gedeputeerde Staten zouden in de verleiding kunnen komen om zich bij het nemen van functionele beslissingen mede te laten leiden door persoonlijk belang.

Niet alleen directe persoonlijke belangen kunnen leiden tot (de schijn van) belangenverstrengeling, maar ook de financiële belangen van partners, familieleden kunnen relevant zijn."

tevens onder Hoofdstuk 2. Artikel 3

"3. Leden van Gedeputeerde Staten geven ten behoeve van de openbaarmaking van nevenfuncties en nevenfuncties uit hoofde van het ambt (q.q.-nevenfuncties) aan of de functies bezoldigd zijn, voor welke organisaties de functies worden verricht en of deze organisaties **financieel** afhankelijk zijn van de provincie Noord-Brabant."

het woord financieel te schrappen.

JA21, Willem Rutjens
PVV, Patricia van der Kammen

Amendement A24-2024: De schijn van belangenverstrengeling: geen draaideur

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Ontwerpbesluit 74/23 B "Gedragscode integriteit voorzitter en leden van Gedeputeerde Staten Noord-Brabant 2024";

Besluiten, dat in de tekst onder Hoofdstuk 2, Artikel 2, derde lid

"3. Een oud lid van Gedeputeerde Staten wordt **het eerste jaar** na de beëindiging van zijn ambtstermijn uitgesloten van het tegen beloning verrichten van werkzaamheden voor de provincie Noord-Brabant en alle andere organisaties waarin de provincie een bestuurlijk of financieel belang heeft, waarvan met redenen omkleed ontheffing kan worden verleend door het presidium van Provinciale Staten."

de woorden "het eerste jaar" worden vervangen en komen te luiden:

"in de twee jaar"

Toelichting

De afkoelingsperiode van twee jaar sluit onder meer aan bij adviezen van GRECO en voorliggende landelijke wetgeving voor bewindspersonen.

JA21, Willem Rutjens
PVV, Patricia van der Kammen

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik zie af van mijn spreektijd, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan gaat het woord naar gedeputeerde Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Dat u en het college het belangrijk vindt om het te hebben over integer gedrag en de code die daarbij hoort, blijkt ook wel uit het feit dat we dit stuk twee keer hebben besproken. Een keer in het Platform Integriteit, heel uitgebreid. En daarna nog eens een keer oordeelsvormend, heel uitgebreid met dito toelichting van mijn kant op alle vragen die daar toen gesteld zijn. Daarvoor dank. Dat illustreert dus ook voor de gewone Brabander, dat we het hier in dit huis heel veel over integriteit hebben. Het is goed om nog even toe te lichten, dat de basis van deze code voor GS ook ligt in de basis zoals de code van PS eruit ziet. Ik denk dat het goed is ter toelichting. Ik wil de indieners van de amendementen bedanken voor het feit dat ze deze zo ruim op tijd hebben ingediend, zodat ik er in ieder geval ook heel adequaat op in kan gaan. Het verbaast me niet, want dit waren precies de punten, waarin wij niet met elkaar tot overeenstemming kwamen over hoe wij dat als collega dat appreciëren, versus hoe de twee partijen PVV en JA21 hierover denken. Het moge duidelijk zijn dat de vier amendementen die voorliggen voor dit college, ten minste dat is helemaal in de lijn zoals we daar oordeelsvormend over gesproken hebben met elkaar, ook alle vier ontraden worden. De beargumentering daarin is toen ook heel uitgebreid aan de orde geweest. Waar het gaat over die afkoelingstermijn, hebben we een evenwicht gezocht. Aan de ene kant is die afkoeling terecht, omdat je niet wilt dat oud-gedeputeerden direct aan de slag kunnen en daardoor na hun functie als gedeputeerde in een situatie met belangenverstrengeling zouden kunnen komen. Aan de andere kant willen we dat voor een jaar laten duren, niet twee jaar, omdat we ook graag willen dat oud-gedeputeerden niet in wachtgeldregelingen blijven hangen, daar is namelijk ook geen draagvlak voor. Dus daar is een optimaal midden gezocht. Daar houden wij als college graag aan vast. De heer Rutjens heeft al terecht aangehaald, dat GS vanzelfsprekend over alle beleid ter verantwoording kan worden geroepen door u als Staten, dat is ook zo in de Provinciewet vastgelegd. Tegelijkertijd doen we dat ook actief. Het is niet nodig om dat in deze code expliciet op te nemen. De code is verhalend opgeschreven, er zijn ook complimenten voor gekomen zijn, breed van coalitie tot oppositie.

De **voorzitter**: De heer Rutjens interrumpeert u.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Het gaat specifiek over dat ene punt, verantwoording afleggen aan Provinciale Staten. Dat verbaast me een beetje. Ik herinner me expliciet dat we hier de gedeputeerde naar gevraagd hebben met de woorden, dus ik begrijp dat u dit oordeel Staten laat? Het antwoord was volmondig ja. Maar dat is nu dus anders. Dat verbaast me nu toch een beetje. Blijkbaar is er nu een andere appreciatie dan dat wat ik expliciet vroeg tijdens de oordeelsvormende themavergadering.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, voordat we hier in een soort semantische discussie komen over de appreciatie van het college, wil ik het volgende zeggen. U gaat altijd over u eigen afwegingen en welke stemknopje u zo dadelijk indrukt. Het is per definitie aan uw eigen oordeel. Ik heb heel veel argumenten gegeven, waarom ik denk dat het overbodig is om dit op te nemen. Dan kan ik zeggen, het is aan uw oordeel, of ik kan zeggen, ik ontraad het. Evengoed vind ik het overbodig, omdat het juist over die

verhalende code gaat. En er is per definitie een tekst in de Provinciewet die gaat over de actieve informatieplicht die wij hebben jegens uw Staten en andersom, dat u ons ter verantwoording kan roepen.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Voorzitter, ik probeer even rustig adem te halen, zodat we niet wederzijds geïrriteerd raken. Mijn vraag is, de appreciatie toen was expliciet oordeel Staten. Natuurlijk gaan wij over onze eigen stemmen. Maar ik verbaas me erover, dat de gedeputeerde in de tussentijd ineens van mening is veranderd. Dat het geen oordeel Staten meer is. Zeker als het gaat over het thema dat vandaag besproken wordt, vind ik dat curieus. Wat is er gebeurd?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ik heb dat volgens mij uitgelegd en ik ga mezelf dus ook niet herhalen. Dit is een beperkt bespreekstuk, dus ik probeer mezelf ook te beperken. Ik heb gezegd wat ik hierover te zeggen heb, voorzitter. Ik ga door naar het volgende amendement. Dat is het amendement over de vergunningverlening en handhaving. Dat ontraden we, omdat het zo breed is. Wat is dan nog meer een naaste? Ik denk niet dat u kunt verwachten van oud-gedeputeerden dat zij kunnen instaan voor iedereen in hun omgeving, of verre familie. Dat is echt iets wat niet op deze manier kan. Daar kan men geen moreel appel op doen. Zoals het er nu staat, partners en familieleden, is meer dan voldoende in onze optiek.

De **voorzitter**: De heer Rutjens interrumpeert u op een ander punt.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Het gaat over dit punt, dat zojuist genoemd werd. Dat staat niet in het amendement. Dat stond misschien in een eerder versie. In het amendement dat zojuist is ingediend, staat dat niet.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, begrijp ik het goed? Amendement A21-2024 vervangt dan het concept dat u mij heeft doen toekomen, dat toen heette amendement De schijn van belangenverstrengeling: Belangen? Is dat het dan? Want dan ben ik even in verwarring.

De heer **Rutjens** (JA21): Misschien even voor de zuiverheid, als u mij een beetje tijd geeft. We hebben vier amendementen. Een amendement gaat over het controleren door PS, dat is het thema dat we zojuist hadden, verantwoording afleggen aan PS. Het tweede amendement heet De schijn van belangenverstrengeling: Belangen. Daar hebben we in essentie het woord financieel steeds weggestreept als het over belangen gaat. Het kan ook over vergunningverlening en dergelijke gaan. Dan hebben we een amendement dat gaat over de afkoelingstermijn van een jaar naar twee jaar te verlengen. En er is een amendement dat hoofdzakelijk door de PVV is ingediend, dat betreft de werkzaamheden voor de provincie waarbij we de woorden tegen beloning weghalen. Dat zijn de vier amendement. Even om spraakverwarring te voorkomen en mogelijk ook irritaties.

De **voorzitter**: Als u dit even goed wilt bekijken, kunnen we ook even schorsen?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ik heb hem niet, dus ik weet niet waar die dan wel is. Ik heb ze vooraf goed gelezen, daarvoor had ik u al gecompimenteerd. Als ik het goed begrijp, valt alleen het dikgedrukte woord financieel weg. Maar het dikgedrukte woord vergunningverlening en handhaving en andere naasten blijft gehandhaafd?

De **voorzitter**: Ik schors kort, want het is belangrijk dat de gedeputeerde de goede teksten voor zich heeft. We schorsen kort, blijf vooral zitten.

Schorsing

De **voorzitter**: Ik zie dat de gedeputeerde snapt waar de verwarring zit, dus ik heropen de vergadering. De gedeputeerde spreekt verder.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, dat van die naaste heb ik dan dus niet gezegd. Want dat staat er niet meer in. Er blijft wel staan financiële belangen. De uitleg die daarbij hoort, als ik goed geluisterd heb, was dat het ook gaat over het onbezoldigde gedeelte. Daarvoor lijkt het ons niet nodig om daar apart iets over op te nemen, omdat de kans dat zich zoiets voordoet ons beperkt lijkt. Als we ook al het vrijwilligerswerk zouden moeten gaan controleren, dan staat dat niet in verhouding. Over de vergunningverleningen en handhaving heb ik uitgebreid gewisseld in de themabijeenkomst. Daarvan heb ik

al gezegd, dat er ook heel veel andere checks en balances gelden. In die zin is dat overbodig, in onze ogen.

De **voorzitter**: Ik zie twee heren staan. Meneer Rutjens zal eerst interrumpen om het onderdeel met betrekking tot de financiën afronden.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, het lijkt me handig om dit thema af te handelen, omdat we het daar net over hadden. Het gaat over het amendement waar een misverstand over was. Voor de duidelijkheid, er staat nu financiële belangen in de ontwerp Gedragscode. Dat willen wij wijzigen in belangen. Begrijp ik nu goed uit de beantwoording van de gedeputeerde, dat ze dat hetzelfde interpreteert. Een vergunningverlening is uiteindelijk misschien ook een financieel belang. Ik hoor in de woorden van de gedeputeerde dat ze het eigenlijk overbodig vindt. Klopt dat? Zo ja, als we dat dan wederzijds zo mogen interpreteren, dan denk ik dat we al een heel eind zijn. Of interpreteer ik het fout? Dan hebben we wel een verschil van mening.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, volgens mij blijft het verschil van mening. Helaas kunnen we toch niet nader tot elkaar komen. Ik heb al gezegd, we hebben uitgebreid over die vergunningverlening gewisseld, over hoe dat in zijn werk gaat. Een oud-gedeputeerde die als privépersoon een provinciale vergunning zou aanvragen, doorloopt dezelfde cyclus als iedereen en daar zitten hele andere checks en balances in het proces ingebakken. De kans hierop is overigens niet heel groot, maar hij zou hypothetisch aanwezig kunnen zijn. Daarom is dat niet het soort belang dat wij hiermee bedoelen. We bedoelen juist die financiële belangen. Het is duidelijker zoals het er nu staat, dan hoe u het zou willen lezen, als ik uw amendement volg.

De **voorzitter**: Meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Even voor de scherpheid in de beantwoording, u zei oud-gedeputeerde. Maar ik neem aan dat u bedoelt gedeputeerde. We hebben immers cases gehad waarbij gedeputeerden een vergunning verleenden, of al dan niet handhaafden, bij een organisatie waarin ze ook betrokken zijn. Die casus is geweest. Dus dat valt er nu wel onder? Daar zijn checks en balances over?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, dat is per definitie zo. Een casus voor een vergunning komt niet zomaar op de colleegetafel. In principe hebben we dat gemandateerd aan de organisaties waar we het straks nog over gaan hebben, de omgevingsdiensten. In hele speciale gevallen worden dat dossiers waar Gedeputeerde Staten iets van moet vinden. Dan geldt uiteraard altijd de regel dat je moet melden als het jou actief betreft. Je moet dat actief melden in GS. En dan ga je daar niet over. Stel dat het wel je portefeuille zou zijn, dan doe je dat onderdeel over aan een collega. Er zijn andere checks en balances die dan op dat moment gelden. Daarom zeggen we dat het overbodig is. Er gelden andere mechanismes voor die vergunningverlening.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik hoorde de gedeputeerde zeggen dat het te ver zou strekken om vrijwilligerswerk erin te betrekken. Maar het kunnen ook andere onbezoldigde functies zijn en toevallig heb ik afgelopen zaterdag nog een integriteitssessie gehad met dezelfde organisatie die dit laatst voor Provinciale Staten heeft georganiseerd. Daar kwam een voorbeeld voorbij, waarbij zoiets in het gedrang kan komen. Een voorzitter van een voetbalvereniging, die zijn functie kan gebruiken, in dit geval de functie van oud-gedeputeerde, om bepaalde belangen in het spel te brengen. Dat werd als voorbeeld aangehaald. Dus het kan ook bij bepaalde vrijwilligersorganisaties het geval zijn. Maar het kan ook gaan om een functie bij een bedrijf, die op dat moment nog niet bezoldigd is, maar waar later wel een bezoldigde taak uit voort kan komen. Ziet de gedeputeerde dat er toch mogelijk integriteitsrisico's kunnen ontstaan? Evengoed bij onbezoldigde functies?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Ja, daar hebben we het de vorige keer ook over gehad. Ook over die bedrijven en of je daar als vrijwilliger dan aan de slag mag. Want dat is dus eigenlijk wat u zegt, niet tegen beloning. Ik zou het geen enkele oud-collega aanraden om bij een bedrijf niet bezoldigd te worden voor het werk dat je doet. Volgens mij is dat een onwaarschijnlijke casus. Ook omdat je ook een grond zult moeten hebben hoe je je verhoudt tot een organisatie, bijvoorbeeld een arbeidscontract

of een ander type contract. Het lijkt mij echt een beetje spijkers op laag water zoeken. Dat is ook wat wij daarover gewisseld hebben tijdens de themabijeenkomst.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik kan voorbeelden geven. Bijvoorbeeld een voorzitter van een voetbalvereniging die bepaalde kennis heeft over grondposities van de provincie of een sportpark dat verkocht moet worden. Dat zou allemaal mee kunnen spelen. Ik zal een ander voorbeeld geven dat misschien iets concreter is. Stel iemand is oud-gedeputeerde en heeft aandelen bij een bedrijf, dat een aanbesteding doet bij de provincie, bijvoorbeeld voor ICT of audiovisuele middelen. Die persoon heeft op dat moment geen bezoldigde functie, want het gaat om een aandeelhouderspositie. Maar als vanuit die voorkennis, die hij heeft vanuit zijn positie als oud-gedeputeerde, die aanbesteding gewonnen wordt, dan kan na een jaar een winstgevende positie, een belang ontstaan, wat met voorkennis verkregen wordt. Zou zo'n geval ook niet voorkomen moeten worden, door ook niet beloning er in op te nemen? Een dergelijke positie is onwenselijk.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Feitelijk is een vorm van aandelen ook een vorm van beloning. Dat wil niet altijd zeggen dat daar dividend tegenover staat. Hoe dan ook heb je wel een financieel belang. En dan wordt het dus toch weer anders dan waar we het hier over hebben, namelijk dat het zou gaan om vrijwilligheid. Ik snap dat u zoekt naar die voorbeelden, maar in mijn beleving zijn ze toch heel beperkt legitiem en houdbaar. Weet u wat het is, dit gaat natuurlijk over het moreel appel. En er zijn altijd geitenpaadjes te vinden om te kijken hoe dat men dat morele appel kan omzeilen, als men dat moedwillig zou willen. Volgens mij is dat de essentie niet van waarom wij er hier over praten. Het is altijd de vraag of je uitgaat van algemeenheden met de werking die daar vanuit gaat, niet vanuit naïviteit, maar met het idee dat je daar mee 95 procent van de situaties hebt gevangen. Voor de mensen die niet in de geest en de letter van die code willen handelen, is niet altijd een kruid tegen gewassen. Ook niet als we van alles hypothetisch met elkaar opnemen. Nogmaals, het is ook niet iets waar we juridisch een oud-gedeputeerde aan zouden kunnen houden. Maar het gaat ook over je eigen integriteit. Ik zou het mezelf en oud-collega's ook niet willen aanraden om daar het randje van op te zoeken. Dat schaadt je reputatie. Dan geldt, vertrouwen komt te voet en gaat te paard.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, maar soms is het in de wereld van het geld een hele lelijke wereld. Het punt is, ik hoor de gedeputeerde net spreken over een financieel belang. Maar een financieel belang is al breder dan er in de gedragscode staat, namelijk tegen beloning. Is de gedeputeerde het dan wel met me eens dat dit breder zou moeten worden uitgelegd, dan alleen maar sec tegen beloning, dat er bij wijze van spreken een loonstrookje tegenover moet staan. Als er financiële belangen zijn, als er een bepaalde positie van voorkennis in het spel is, zoals dat ook bij aandelenhandel met voorkennis geldt, dan mag dat niet gebruikt worden. Dat zou er eigenlijk in gelezen moeten worden. Waarom is het dan niet op die manier verwoord?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, volgens mij heb ik uitgelegd hoe we het bedoelen. We hebben geprobeerd de aansluiting te zoeken bij de regels die ook voor Statenleden gelden. Je kunt het zo breed maken als je zelf zou willen, maar de essentie wordt daarmee niet heel veel anders. Dan is de vraag, wat betekent tegen beloning. Volgens mij hebben we daar een goede definitie van gegeven, wat dan een financieel belang is. Dat staat ook in de bijsluit. Dat is in mijn beleving afdoende, om het kritische gesprek over te kunnen voeren, op het moment dat zich zo'n situatie voordoet.

De **voorzitter**: Ik ga voor de laatste interruptie naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Terecht dat de gedeputeerde zegt dat de gedragscode geen wet is, met iets andere woorden. Maar waar het over gaat, is dat het lastig te handhaven is. Het gaat over wat we bedoelen, het is misschien een moreel appel. Ik weet niet of u die woorden heeft gebruikt, maar ik denk dat we het daar over eens kunnen zijn. Dan vraag ik me af, waarom is het zo lastig voor u om te zeggen, als jullie dat per se erin willen hebben, dan gaan we het niet ontraden, maar geven we het oordeel Staten. Het gaat immers om de bedoeling, namelijk dat Gedeputeerde Staten over hun integere handelen verantwoording afleggen, aan de volksvertegenwoordiging, Provinciale Staten. Wat gebeurt er

voor negatiefs als we dat zinnetje opnemen in de gedragscode? Er gebeurt toch niets slechts dan? Maar u komt wel tegemoet aan de bedoeling van de gedragscode.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, hier hebben we echt heel ruim over gewisseld. Ik geloof niet dat we daarmee verder tot elkaar komen. Volgens mij zit er niet zo heel veel licht tussen.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat is dan duidelijk.

De **voorzitter**: U bent klaar met de beantwoording? Dan sluit ik de beraadslagingen over dit voorstel. En we gaan door met de bespreking van Statenvoorstel 11/24.

11/24 Actualiseren beleidslijn bijdrage hulpacties

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp dat ongeacht het soort ramp er een ton gestort wordt. Het college gehoord hebbende in de beantwoording van de vragen van vanochtend, waarbij wij in dat onderwerp heel veel rampen op ons af zien komen, kunnen wij moeilijk tegen dit voorstel zijn, waar wij dan ook vinden dat bij iedere ramp die zich dan voordoet een ton zeer terecht is. Wij zijn dan ook voor dit voorstel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk even naar de SP.

De heer **Van Raak** (SP): Wij zien af van de spreektijd.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Over deze beleidslijn voor hulpacties kan de PVV-fractie kort zijn. Internationale hulp is geen provinciale taak en daar moeten wij als provincie niet aan bijdragen. Als de overheid bijdraagt aan noodhulp, moet het enkel via de minister voor Ontwikkelingshulp, binnenkort minister Klever, en niet via de decentrale overheden. Met deze beleidslijn wordt bovendien standaard honderdduizend euro vrijgemaakt voor iedere hulpactie van Giro 555. Kan de gedeputeerde aangeven of Giro 555 standaard voor iedere hulpactie namens Brabant op haar balans kan zetten? Maar formeel kan GS besluiten om af te zien van een bijdrage aan een hulpactie. Deze beleidslijn biedt echter geen duidelijk kader om af te wegen om het niet te doen. Kan GS daarvoor ook het kader duiden? En in hoeverre wordt PS er dan wel bij betrokken, wanneer het niet wordt gedaan? Liefdadigheid moet een keus van individuele burgers zijn, niet worden opgedrongen door de provincie met belastinggeld. De PVV-fractie zal dan ook tegen dit Statenvoorstel stemmen.

De **voorzitter**: Mevrouw Schellekens? De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Als het mag even vanuit deze positie. Wij hebben een technische vraag gesteld. In 2006 zijn deze bedragen vastgesteld, hoe zijn die geïndexeerd? En onze politieke vraag aan het college is, dat de honderdduizend euro hetzelfde bedrag is als in onze beleidslijn uit 2006. Dat bedrag is niet geïndexeerd. Maar we zijn weer twintig jaar verder. Onze vraag is waarom dit bedrag niet geïndexeerd is. We horen graag de opvattingen van het college hierover. Ten slotte willen we opmerken dat we lijnrecht staan tegenover de PVV. Wij denken dat we als provincie wel degelijk mogen bijdragen aan liefdadigheidsprojecten. Er is genoeg ellende in de wereld.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, voor mij ook even van de plaats. Wij zijn heel blij dat er gekozen is voor menselijkheid en mededogen. Daarom kunnen wij deze beleidslijn volledig steunen.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Wij steunen dit, dank u wel.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de gedeputeerde.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dank aan de woordvoerders voor hun inbreng. Heel kort een aantal steunbetuigingen. Dank. We meenden dat het na 2006 tijd werd om dit te herijken. Dat hebben we op deze manier gepoogd te doen. Er zijn diverse rampen, zelfs in het persoonlijke leven zijn er rampen. Wij hebben de lijn gelegd met Giro 555, zodat niet elke ramp ervoor in aanmerking zal komen. Dus niet elke organisatie of individu kan meteen in aanmerking komen voor een ton. Dan ga ik specifiek in op twee opmerkingen van de PVV. Laten we de afspraak maken dat we, op het moment dat we wel of niet die ton over willen maken, u per definitie zullen informeren. U geeft terecht aan dat daar nog enige vrijheid in zit. Dat is de toezegging die ik u wil doen. We zullen u dan in een memo informeren, met de bijbehorende argumenten. Richting het CDA zeg ik het volgende. In het vorige voorstel van 2006 stond 50.000 euro en 100.000 euro. U kunt interpreteren dat die 50.000 euro nu geïndexeerd is naar 100.000 euro. We dachten hiermee op een goede manier de balans te wegen. De vraag is, als u dat zou berekenen, of er nu wel of niet geïndexeerd is. Wij dachten dat het om het symbool gaat, om medemenselijkheid. Dat hebben we op deze manier recht proberen te doen. Wij staan dus ook achter het voorstel. Sommige fracties willen dit pertinent niet doen. We hadden dat als college ook wel een beetje ingeschat, dat er fracties zijn die dat pertinent niet willen doen. Maar goed dat is het mooie aan democratie, men kan hier in deze Staten ook gewoon tegenstemmen. Wij adviseren u om vooral voor te stemmen. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor de toezegging. Ik vraag me dan wel af, er zit nog steeds geen duidelijk kader bij wanneer men dit wel of niet doet. Dan vraag ik, wat voegt deze nieuwe beleidslijn dan eigenlijk toe aan de oude beleidslijn uit 2006, behalve dan dat het presidium er tussenuit wordt gehaald, die daar over moest adviseren.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Ik ga de toezegging iets nuanceren. Wij gaan ervan uit dat we, op het moment dat er een actie door Giro 555 wordt gestart, die ton gaan overmaken. In uw woorden, dat ze dat op hun balans kunnen zetten. Dat is het uitgangspunt. Dan is de afweging gemaakt over de impact van de ramp. Niet elke ramp wordt door Giro 555 opgepakt. Dat geeft voor ons voldoende basis om dat bedrag over te gaan maken. Dat geeft wat ons betreft voldoende kader. In tegenstelling tot de beleidslijn van 2006, die gesondeerd was in de themavergadering Bestuur en Financiën, wordt u nu in de gelegenheid gesteld om de kaders te stellen rondom deze beleidslijn. Dat geeft voor ons voldoende uitvoeringskracht om die ton wel of niet over te maken.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dat was een mooie tijd, commissie Bestuur en Financiën. Hadden we nog maar zo'n commissie. Maar dat ter zijde. Mijn vraag is, wanneer wordt het niet gedaan? Nu wordt er gezegd, we doen het standaard wel. Maar kan de gedeputeerde dan ook een kader schetsen wanneer het dan eventueel niet zou gebeuren? En ze bij Giro 555 die ton nog niet op hun balans kunnen zetten.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Ik zou het bijna niet durven zeggen, maar 2006 is zowel voor uw als mijn tijd in de Provinciale Staten. En we lopen toch allebei al een tijdje hier rond. Ik heb net proberen aan te geven, wij steunen Giro 555 met een ton. Dat is het uitgangspunt. Er kunnen altijd onverhoopt zaken zijn, waar ik nu nog geen idee van heb, waardoor we niet gaan steunen. Maar dit is het kader, wij steunen Giro 555. U wordt altijd geïnformeerd. Dan leggen wij ook uit waarom wij wel willen steunen, dat zal een bevestigende memo zijn. Maar mocht het onverhoopt zijn, dat wij dat niet doen, zullen wij u daarover informeren. Ik heb nu helemaal geen zicht op wanneer dat zou zijn, dus ik kan ook geen kaders meegeven, maar die vrijheid wil ik altijd wel hebben. Dat is de ruimte die ik op dit moment kan en wil geven, meneer Van Hattem.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, nog een laatste vraag. Alles wordt nu betrokken op de post onvoorzien. Mocht een keer de situatie zich voordoen dat de post onvoorzien is uitgeput op dit punt, kan de gedeputeerde dan uitsluiten, dat het college zonder eerst PS te raadplegen en haar budgetrecht te respecteren, daar andere middelen voor zal aanwenden dan de post onvoorzien?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Daar heb ik wel even over nagedacht vandaag, moet ik zeggen. Ik dacht al wel dat deze vraag zou komen. Maar ik ga daar toch nee op antwoorden. Dat zou betekenen dat

er dertien acties van Giro 555 op jaarbasis zouden moeten komen. De post onvoorzien is 1,3 miljoen, zoals in het Statenvoorstel staat, dus daar moeten we vanuit gaan. Gelukkig zijn rampen en acties van Giro 555 niet te voorzien. Als er veertien acties zijn in een jaar, dan denk ik dat we dat gewoon gaan doen en dat we dat heel keurig gaan uitleggen. Maar ik ga dat van te voren niet uitsluiten, want dan maai ik het gras voor de voeten van mijn opvolgers in de verre toekomst weg.

De **voorzitter**: Dank u wel. Met deze laatste beantwoording zijn we gekomen bij de sluiting van de beraadslagingen over dit voorstel.

10/24 Ontwerpbegrotingen 2025 Omgevingsdiensten Zuidoost-Brabant (ODZOB), Brabant Noord (ODBN) en Midden- en West-Brabant (OMWB)

De **voorzitter**: De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Geen inbreng, dank u.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, de piramide van Maslow is een aan de Amerikaanse psycholoog Abraham Maslow toegeschreven ordening van behoeftes, gebaseerd op zijn in 1943 gepubliceerde theorie van de menselijke motivatie. In deze hiërarchie rangschikt Maslow de volgens hem universele behoeftes van de mens. Hoewel we vanuit onze politieke invalshoeken een veelvoud aan conclusies zouden kunnen trekken uit deze theorie, blijft de gemene deler dat de mens op zoek is naar zekerheid. In die jacht zijn we bereid om de meest tegendraadse compromissen voor lief te nemen. En die gedachte is ook in dit Staatsstuk relevant, voorzitter. Want we kijken naar een begroting van de omgevingsdiensten van het jaar voorafgaand aan het grote, boze ravijnjaar voor gemeenten. Nu al is duidelijk dat gemeenten, onze partners in de omgevingsdiensten veel geld tekort gaan komen. Meer dan tachtig procent van de gemeenten begroot voor 2026 en 2027 een tekort. In het grootste gedeelte betekent dat bezuinigen. We hebben eerder gezien dat dit soort bezuinigingen vooral vallen bij dat wat ons verbindt, onze collectieve voorzieningen. En dus ook onze natuur. Terwijl juist die collectieve voorzieningen, dus ook onze natuur, een van die fundamentele stenen is die de piramide van Maslow overeind houdt. In de oordeelsvormende bijeenkomst heeft mijn fractie de gedeputeerde hier al eens naar bevraagd, naar dit ravijnjaar. Maar het vooruitzicht blijft ons zorgen baren. Nu al kampen de omgevingsdiensten met grote tekorten, terwijl ons vooruitzicht is dat door een opstapeling van nieuwe taken onze omgevingsdiensten het alleen nog maar drukker gaan krijgen. Om nog niet eens te spreken over de kosten en uitdagingen die de invoering van de nieuwe Omgevingswet met zich meebrengt. Als we van onze omgevingsdiensten verwachten dat ze het door gemeentelijke bezuinigingen met een stuk minder zullen moeten gaan doen, dan staat ons wellicht een wereld van problemen in de uitvoering te wachten. Terwijl we weten van Maslow, voorzitter, een mens is op zoek naar zekerheid. Zekerheid van een overheid, die haar eigen regels kan handhaven en controleren. Derhalve dien ik een motie in die de gedeputeerde oproept met de omgevingsdiensten een vooruitzicht voor dit ravijnjaar te maken en hierover te rapporteren aan Provinciale Staten. En ik ken de gedeputeerde een beetje, als zij bereid is om dit af te doen via een toezegging, dan ben ik bereid om de motie in te trekken. Dank u wel.

Motie M106-2024: Vooruitzichten Ravijnjaar

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend voorstel 10/24 Statenvoorstel Ontwerpbegrotingen 2025 Omgevingsdiensten Zuidoost-Brabant (ODZOB), Brabant Noord (ODBN) en Midden- en West-Brabant (OMWB)

Constateerend dat:

- Brabantse gemeenten partners zijn bij onze omgevingsdiensten;

Overwegende dat:

- Het 'ravijnjaar' van 2026 Brabantse gemeenten dreigt met financiële tekorten en bezuinigingen;
- Het onwenselijk is dat ten gevolge van het ravijnjaar onze omgevingsdiensten minder middelen tot hun beschikking hebben om wettelijke taken uit te voeren;

Draagt het college op:

- Samen met omgevingsdiensten vooruitzichten te maken voor de financiële gevolgen in het ravijnjaar en hierover te rapporteren aan PS

En gaat over tot de orde van de dag

SP, Oscar van Raak

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, op 14 juni jongstleden bespraken we in de themavergadering de begroting van de omgevingsdiensten. Gelet op de onrust en de problemen bij de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, de ODZOB, vroeg ik daarbij om het concept accountantsverslag 2023, dat ambtelijk al beschikbaar was. Dit zou echter pas in september verstrekt kunnen worden. Maar het zou in de bevindingen slechts gaan om beperkte zaken, die een goedkeurende verklaring niet in de weg staan, zo kregen we te horen. Los van een goedkeurende verklaring kunnen de bevindingen van de accountant beleidsmatig relevant zijn voor de begroting. Mijn verbazing was dan ook groot, toen ik in het Eindhovens Dagblad van 19 juni jongstleden, het volgende las: "De omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, de ODZOB, heeft vanaf 2022 regels geschonden bij de inhuur van tijdelijk personeel. Opdrachten werden niet officieel aanbesteed. En op die manier is in totaal ruim een half miljoen euro 'onrechtmatig' uitgegeven. Accountant Flint heeft dat in april ontdekt bij de controle van de jaarrekening over 2023". In de week na de themavergadering was het accountantsverslag dus alsnog openbaar gemaakt, zonder dat we daar als PS actief over geïnformeerd zijn. Zeer vreemd. Kan de gedeputeerde aangeven hoe deze handelswijze zich verhoudt tot de nieuwe wet Gemeenschappelijke Regelingen, waarbij juist de volksvertegenwoordiging beter in stelling moet worden gebracht. In het accountantsverslag las ik, naast de door het ED genoemde zorgpunten over rechtmatigheid, ook veel kritiekpunten en oranje bollen bij de interne beheersing. Nu dit geen EK-voetbalbollen zijn, maar risico's, hebben we bij deze punten toch nog een amendement opgenomen, om dit in de zienswijze mee te nemen. Laten we hopen dat we de post onvoorzien niet nodig hebben voor tekorten bij de omgevingsdiensten. Voorzitter, tot zover in deze termijn en ik dien het amendement in.

Amendement A25-2024: Bevindingen accountantsverslag ODZOB meenemen in zienswijze

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 28 juni 2024, behandelend het Statenvoorstel 10/24 Ontwerpbegrotingen 2025 Omgevingsdiensten Zuidoost-Brabant (ODZOB), Brabant Noord (ODBN) en Midden- en West-Brabant (OMWB),

Besluit aan de zienswijze in Ontwerpbesluit 1 10/24B Ontwerpbegroting 2025 omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) toe te voegen:

c. Gelet op de bevindingen in het accountantsverslag 2023 van de ODZOB, scherper aandacht te schenken aan de rechtmatigheid bij eventuele inhuur van tijdelijk personeel en het officieel aanbesteden van opdrachten, evenals aan de in het accountantsverslag geduide bevindingen over risico's interne beheersing.

Toelichting:

Over de problemen rond rechtmatigheid zie o.a.: <https://www.bd.nl/eindhoven/omgevingsdienst-odzob-vergaloppeert-zich-met-inhuur-van-adviseurs-in-de-haast-zijn-er-fouten-gemaakt>"a50991b2/
Accountantsverslag ODZOB zie: <https://odzob.nl/index.php/file-download/download/public/3023#page137>

PVV, Alexander van Hattem

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, we bespreken de ontwerpbegrotingen van de omgevingsdiensten. Het waren bijna hamerstukken geweest. Ons moeder zei nog, doe dat nou niet, maar ik deed het toch. Ook dit jaar weer. Waarom? Vorig jaar maakten we ons als Staten zorgen over de kostenstijgingen. En over de werkdruk en het ziekteverzuim, met name bij de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant. Een groot deel hiervan is binnen een jaar opgelost. Dit jaar staan de

omgevingsdiensten er financieel een stuk beter voor. Het ziekteverzuim is omlaag gebracht en ik spreek de hoop uit dat ze ook beter zorgen voor hun mensen, hun belangrijkste kapitaal. Dit jaar wil ik de omgevingsdiensten dan ook complimenteren met de stappen die gezet zijn. Daarmee zijn de zorgen nog niet uit de lucht, als je kijkt naar wat er op hen af gaat komen. Neem alleen al de 893 ingediende aanvragen op het gebied van vergunningverlening voor Natura 2000 activiteiten onder de Omgevingswet, waarvan er 605 aanvragen op dit moment stilliggen. Wat als die allemaal wel behandeld kunnen worden? De omgevingsdienst geeft zelf aan dat er voldoende capaciteit met de benodigde kennis is hiervoor. Maar is er dan ook nog voldoende aandacht voor alle andere belangrijke onderwerpen? En is er voldoende budget voor opleiding? Tussen de 1,3 en 2,5 procent voor opleiding op hun gehele begroting, vindt de fractie van de Partij voor de Dieren te mager en niet in lijn met het rapport uit 2021, getiteld Om de leefomgeving: omgevingsdiensten als gangmaker voor het bestuur. Kortom het grootste deel van de zorgen zijn weg. Maar laten we zorg blijven dragen voor robuuste omgevingsdiensten.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Ik zie af van mijn spreektijd.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik ben het eens met dit Statenvoorstel, voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Ik zie ook af van mijn spreektijd.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de gedeputeerde, hij heeft het woord. Heeft u de ingediende motie kunnen lezen?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Die heb ik nog niet kunnen lezen.

De **voorzitter**: Dan stel ik voor dat we even kort schorsen, zodat u dat even kunt lezen. Ga niet aan de wandel. We schorsen kort. Als deze bespreking is geweest, gaan we even iets langer schorsen. Dan kunt u dan een worstenbroodje pakken en daarna gaan we stemmen. Dan weet u dat alvast.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, ik verzoek u om weer plaats te nemen en uw gesprekken te staken. Ik geeft het woord aan de heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Nog heel even volhouden, mensen, dan zijn we er doorheen. Ik reageer eerst op de opmerkingen die gemaakt werden door de SP-fractie. U vraagt om samen met de omgevingsdiensten financiële vooruitzichten te maken, inzicht te krijgen in de financiële gevolgen in het ravijnjaar en deze te rapporteren. In principe heb ik daar geen bezwaar tegen, met dien verstande dat de omgevingsdiensten die verantwoordelijkheid zelf al dragen. Vanuit onze rol, in het DB en het AB namens GS en PS, zullen we daarin meedenken. Dat kunnen we doen via de Kadernota of de Begroting et cetera. Dan zullen we u ook informeren via de bekende lijnen die wij hier in huis hebben.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd. De heer Van Raak heeft het woord.

De heer **Van Raak** (SP): Misschien wil de gedeputeerde zijn zin afmaken en zeggen dat er een toezegging is. Als ik dat zo mag interpreteren, dan trek ik de motie in.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dat was een hele volzin. Maar ik doe in ieder geval wel een toezegging om hetgeen u inbracht te ondersteunen. We doen eigenlijk al best wel veel, maar dat kan nog wel extra.

De **voorzitter**: En daarmee trekt u de motie in?

De heer **Van Raak** (SP): Juist.

De **voorzitter**: Oké, gaat u verder.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dan reageer ik richting de PVV-fractie. Inderdaad is dat op 14 juni besproken. Toen was de concept accountantsverklaring nog niet klaar. De standaardwerkwijze is dat na vaststelling door het AB, het Algemeen Bestuur van de omgevingsdiensten, wij dat via een Statenmededeling aan u mededelen. De omgevingsdienst heeft het concept gepubliceerd op de website na het DB. Dat is een nieuwe constructie waar zij aan moeten wennen. Daar is een foutje gemaakt. Dat gaan we in de toekomst anders inrichten. Ik zal die opmerking ook zeker meenemen. U had een vraag met betrekking tot onrechtmatigheden met betrekking tot inhuur. De omgevingsdienst heeft al beheersmaatregelen genomen om dit in de toekomst te gaan voorkomen. Dit is ook gewoon gemeld natuurlijk. Dan over de motie, het is heel begrijpelijk dat u die inbrengt, in relatie tot wat ik u net heb verteld over die inhuur. Ik wil hem oordeel Staten geven, met dien verstande dat die beheersmaatregelen inmiddels zijn opgenomen. Verder laat ik het aan de Staten over, dus appreciatie oordeel Staten. De motie van de SP is ingetrokken. In de reactie van de Partij voor de Dieren hoorde ik complimenten. Inderdaad, er komt best wel veel op de omgevingsdiensten af. Daar zijn ze op ingericht. Ik wil geen discussie ontlokken, maar ik wil toch nog even terugkomen op de ODZOB. Er wordt heel veel over gesproken, niet altijd positief, maar u kunt er vanuit gaan dat ze het op de rit krijgen. Er is een nieuwe interim directeur. Dat gaat de goede kant op. Het ziet er goed uit. U weet ook vanuit de pers, dat de gemeente Eindhoven altijd zeer kritisch is geweest. Ook daar komen positieve reacties naar voren. Dus het komt goed. Ik hoop dat ik daarmee alles beantwoord heb, voorzitter.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Dan zijn we gekomen tot het slot van de beraadslagingen, want het was een beperkt besprekingsstuk. Voordat ik de vergadering schors voor tien minuten, vraag ik de griffier op de stempel te drukken. Ik verzoek u de sprekerspas alvast in de microfoonpost te stoppen en daar te laten tijdens de schorsing. Dan maken wij ons klaar voor de stemming. Ik begrijp dat er nog steeds worstenbroodjes zijn, dan weet u dat. Ik schors de vergadering bij deze.

Schorsing

Stemming

De **voorzitter**: Dames en heren, de tien minuten zijn voorbij. Ik heropen de vergadering. We gaan naar de stemmingen toe. Ik heb het al eerder gezegd vandaag, er zijn drie knoppen, voor, tegen en onthouden. Als er sprake is van artikel 28 kunt u onthouden, maar ik heb geen meldingen daarvan gekregen, dus ik ga er vanuit dat daar geen gebruik van wordt gemaakt. U kunt uw stem nog wijzigen zolang de stemming nog niet is gesloten. Aan het einde van ieder onderwerp geef ik de ruimte voor een stemverklaring. Als u een stemverklaring aflegt, ga ik er vanuit dat u dat namens uw fractie doet. Mocht dat niet het geval zijn, ga ik er vanuit dat u dat vermeldt. Dan gaan we nu over naar de stemmingen. Het eerste onderwerp waar we over gaan stemmen is het Statenvoorstel 17/24, de jaarstukken 2023. Als eerste is aan de orde het ontwerpbesluit zelf. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 44 en tegen 4.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Sluiters.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie 101, Financieel garant staan. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 30 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Ik ga naar motie 102, Tarieven externe inhuur verantwoorden. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 22, tegen 26 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Buiks, Damen, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Ik ga naar motie 103, Budgetmaximum voor externe inhuur. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 30 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Ik zie BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Dank, voorzitter. Wij hebben voor de jaarstukken gestemd, ondanks dat wij met de motie daar toch verandering in zouden willen zien. Met de rest zijn we het wel eens, dus we hebben voor de jaarstukken gestemd.

De **voorzitter**: Andere stemverklaringen? De ChristenUnie-SGP.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, wij hebben tegen de motie gestemd van de BBB, over financieel garant staan. Niet omdat wij geen voorstander zijn van garantstellingen voor de agrarische sector, maar wel vanwege de dekking. Om die reden hebben wij tegen gestemd.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn er andere stemverklaringen? Dat is niet het geval. Dan ga ik naar Statenvoorstel 07/24 Vierde wijziging Algemene subsidieverordening. Als eerste is aan de orde amendement A19, Controle op rechtmatigheid verleende subsidies. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 30 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar amendement A20, De Brabantnorm behouden. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 20, tegen 28 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Buiks, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan kom ik bij het voorstel zelf, het ontwerpbesluit Vierde wijziging Algemene subsidieverordening Noord-Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 33, tegen 15 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Buiks, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Van de Ven, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg.

De **voorzitter**: Dan gaan we nog stemmen over een tweetal moties. De eerste motie waarover gestemd wordt, is motie M104, Maximaal 75 procent van de Wet Normering Topinkomens. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 34, tegen 14 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Van der Kammen, Koopman, Langman, Leeger, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Philippart, Putman, Van Raak, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Brouwers, Gremmen, Jansen, Koevoets, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van Nuland, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar motie 105, Subsidieregels handhaven. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 30, tegen 18 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Van den Broek, Gremmen, Van Hazendonk, Jansen, Koopman, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Ik zie de PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, over motie 104 hebben wij diep moeten nadenken. Het is echt een dilemma voor ons. De intentie van die motie is nobel. Dat neemt niet weg dat de meest aangewezen route om aan die intentie recht te doen ons amendement was, dat de Brabantnorm zou handhaven. Met de motie wordt onhoudbare inkomenspolitiek bedreven, terwijl wij juist subsidiebeleid willen. Dat is juridisch zuiver, houdbaar en bindend. Terwijl de motie niet meer dan een symboolwerking heeft. Enkel omwille van de beoogde intentie hebben wij echter wel voor de motie gestemd.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Van Raak** (SP): We hebben zelden een debat gehad dat we zo lastig vonden als vandaag. Maar de PvdD zei treffend, integriteit is het juiste doen ook als niemand kijkt en ook als niemand klaagt. We willen niet bijdragen aan een verordening die juridisch geen stand zou kunnen houden en de middenweg

door de motie van GroenLinks was voor ons een doorslaggevende reden om voor de verordening te stemmen.

De **voorzitter**: JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank, voorzitter. Het gaat ook over motie 104. Dat was voor ons ook een enorm dilemma. Het voelde alsof we een soort schaamlap aan het breien waren voor een paar coalitiepartijen. Voor de rest hebben wij dezelfde stemverklaring als die van de PVV.

De **voorzitter**: Forum.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ook wij hebben bij motie 104 met gemengde gevoelens ingestemd.

De **voorzitter**: Andere stemverklaringen? Nee, dat is niet het geval. Dan gaan we verder. We zijn bij Statenvoorstel 74/23, De Gedragscode Integriteit. We krijgen eerst een aantal amendementen. Als eerste is aan de orde amendement A21, Uitsluiten van werkzaamheden voor de provincie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 29 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar amendement A22, Provinciale Staten controleren. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 14, tegen 34 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Hamerslag, Van Hattem, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Nuijten, Putman, Rutjens, Schipper, Sluiters, Van de Ven.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Havermans, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Tolsma, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar amendement A23, De schijn van belangenverstrengeling. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 29 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan is aan de orde amendement A24, De schijn van belangenverstrengeling, geen draaideur. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 13, tegen 35 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Van Hattem, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Nuijten, Rutjens, Schipper, Sluiters, Van de Ven, Vossen.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van

de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Tolsma, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar het ontwerpbesluit zelf, de Gedragscode Integriteit. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 41, tegen 7 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Nuijten, Rutjens, Sluiter.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? De PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Gelet op het verwerpen van de amendementen hebben wij tegen deze gedragscode gestemd.

De **voorzitter**: Anderen? GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Geen stemverklaring, maar bij ons is er het idee dat we zojuist, bij het vorige onderwerp maar over een ontwerpbesluit hebben gestemd. En volgens mij hadden we over twee ontwerpbesluiten moeten stemmen.

De **voorzitter**: We maken eerst dit even af, dat lijkt me verstandig. Eerst even de stemverklaringen. JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Wij hebben dezelfde stemverklaring als de PVV.

De **voorzitter**: Andere stemverklaringen? Nee, dat is niet het geval. Er werd mij zonet gevraagd om even te schorsen. Ik schors even, dan komen we ook even daar op terug. Ik schors de vergadering.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, wilt u allemaal weer plaatsnemen? Een terechte opmerking vanuit GroenLinks. We zullen het tweede onderdeel, de Eerste wijziging Algemene bijdrageverordening Noord-Brabant in stemming brengen, want daar is inderdaad per abuis niet over gestemd. Dus de stemming is geopend ten aanzien van dat onderdeel, de Eerste wijziging Algemene bijdrageverordening Noord-Brabant. De stemming is gesloten. Voor 46, tegen 2 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiter, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Nuijten, Rutjens.

De **voorzitter**: Ik geef de ruimte voor een stemverklaring, mocht daar behoefte aan zijn. Dat is niet het geval. Dan gaan we door naar Statenvoorstel 11/24, Actualiseren beleidslijn bijdrage hulpacties. Het ontwerpbesluit is aan de orde met betrekking tot actualisering van de beleidslijn. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 41, tegen 7 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Van Nostrum,

Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Nuijten, Rutjens, Sluiters.

De **voorzitter**: Heeft er iemand behoefte aan een stemverklaring? Dat is niet het geval. Dan ga ik naar Statenvoorstel 10/24, Ontwerpbegrotingen van de omgevingsdiensten. We gaan eerst stemmen over amendement A25, Bevindingen accountantsverslag ODZOB meenemen in zienswijze. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 27, tegen 21 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Buiks, Damen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, De Heer, Jansen, Van der Kammen, Langman, Leeger, Lepolder, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Van Hazendonk, Hordijk, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Van der Linden, Ludwig, Philippart, Van Raak, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Vossen.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar Ontwerpbesluit I, dat is het Statenvoorstel omtrent de begroting van de ODZOB, dus Zuidoost-Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 48 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: -

De **voorzitter**: Dan ga ik naar Ontwerpbesluit II, de ontwerpbegroting van Midden- en West-Brabant, de OMWB. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 48 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: -

De **voorzitter**: Dan ga ik naar Ontwerpbesluit III, het Statenvoorstel ontwerp-begroting omgevingsdienst Brabant Noord, de ODBN. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. En ook deze is unaniem aangenomen met 48 voor en 0 tegen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: -

De **voorzitter**: Heeft er iemand behoefte aan een stemverklaring? Lokaal Brabant.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Voorzitter, wij hebben tegen amendement A25 gestemd, omdat de gedeputeerde al had aangegeven dat het opgenomen wordt in de vervolgacties en het daarmee overbodig werd. Dank u wel.

De **voorzitter**: Andere stemverklaringen? Dat is niet het geval. Dan gaan we naar Statenvoorstel 35/24, Zienswijze op Ontwerpbegroting 2025 van Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies. Het ontwerpbesluit is aan de orde. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Met 48 stemmen voor is dit unaniem aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: -

De **voorzitter**: Heeft er iemand behoefte aan een stemverklaring? Dat is niet het geval. Dan ga ik naar Statenvoorstel 30/24, Toestemming vaststelling gemeenschappelijke regelingen ODZOB, ODBN en OMWB 2024. Als eerste is aan de orde het Ontwerpbesluit I, Statenvoorstel 30/24, Toestemming vaststelling gemeenschappelijke regeling van Zuidoost, de ODZOB. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Met 48 stemmen voor is dit ook unaniem aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: -

De **voorzitter**: Dan gaan we naar ontwerpbesluit II, Statenvoorstel 30/24, Toestemming vaststelling gemeenschappelijke regeling van omgevingsdienst Brabant Noord, de ODBN. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Ook hier is unaniem gestemd met 48 stemmen voor en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: -

De **voorzitter**: Dan gaan we naar ontwerpbesluit III, Statenvoorstel 30/24, Toestemming vaststelling gemeenschappelijke regeling van omgevingsdienst Midden- en West-Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Ook hier is unaniem gestemd met 48 stemmen voor. Het voorstel is daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: -

De **voorzitter**: Heeft er iemand behoefte aan een stemverklaring. Dat is niet het geval. Dan gaan we nog stemmen over Statenvoorstel 34/24, Zienswijze concept begroting 2025 Havenschap Moerdijk. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 44, tegen 4 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Sluiters.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Dat is niet het geval. Dan kom ik bij een aantal zaken, ik zal ze allemaal noemen, waarbij ik voorstel om daarover bij acclamatie te stemmen. Zo hebben we dat ook met elkaar gedeeld. Dat is Statenvoorstel 29/24 Derde wijziging Verordening rechtspositie politieke ambtsdragers Noord-Brabant, Statenvoorstel 42/24 Benoeming lid en plaatsvervangend lid Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant. Meneer Rutjens?

De heer **Rutjens** (JA21): Ik zou graag willen stemmen over Statenvoorstel 29/24 Derde wijziging Verordening rechtspositie politieke ambtsdragers.

De **voorzitter**: Dan zal ik dat doen, maar het was handiger geweest als u dat eerder had aangegeven. Want hij stond op de acclamatielijst bij mij. Ik kijk even naar de techniek. Kunnen we stemmen over Statenvoorstel 29/24. Dat is het geval. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 46, tegen 2 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Nuijten, Rutjens.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Dat is niet het geval.

Hamerstukken

41/24 Benoeming leden adviescommissie Zuidelijke Rekenkamer

42/24 Benoeming lid en plaatsvervangend lid Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant

43/24 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 28 juni 2024 (periode 28 maart 2024 tot en met 22 mei 2024)

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de stukken waarvan ik heb begrepen dat ze per acclamatie kunnen. Dat is Statenvoorstel 42/24 Benoeming lid en plaatsvervangend lid Commissie sturen en verantwoorden van uw Staten, Statenvoorstel 41/24, Benoeming leden adviescommissie Zuidelijke Rekenkamer en Statenvoorstel 43/24, Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten. Bent u daarmee akkoord? Dat is het geval. Dan is dat bij deze besloten en dan mag ik de benoemde leden en het plaatsvervangend lid van de adviescommissie Zuidelijke Rekenkamer feliciteren met deze benoeming. Dat gezegd hebbende, zijn we aan het einde gekomen van deze vergadering.

Sluiting

De **voorzitter**: Ik verzoek u om uw sprekers- en stempasje te laten liggen op de tafel voor u. Beste mensen, ik kan me voorstellen dat u weg wilt, maar de vergadering is nog niet gesloten. U bent natuurlijk

uitgenodigd voor een drankje buiten deze zaal, in de Statenlounge. Ik begrijp dat u weg wilt, want het zomerreces zit er aan te komen. Ik wens u een hele mooie vakantie toe. Ik sluit de vergadering. Ik zie u graag na de vakantie terug. Tot dan.